

Secțiune 1.01
Secțiune

1.02

S
F
Â
N
T
U
L

I
E
R
A
R
H

I
G
N
A
T
I
E

BRI
AN
CEA
NI
NOV

DESPRE ÎNŞELARE

Secțiune 1.03

Secțiune 1.04
Secțiune 1.05
Secțiune 1.06
Secțiune 1.07
Secțiune 1.08
Secțiune 1.09
Secțiune 1.10
Secțiune 1.11
Secțiune 1.12
Secțiune 1.13
Secțiune 1.14
Secțiune 1.15
Secțiune 1.16
Secțiune 1.17
Secțiune 1.18
Secțiune 1.19
Secțiune 1.20
Secțiune 1.21
Secțiune 1.22
Secțiune 1.23
Secțiune 1.24
Secțiune 1.25
Secțiune 1.26
Secțiune 1.27
Secțiune 1.28
Secțiune 1.29
Secțiune 1.30
Secțiune 1.31
Secțiune 1.32
Secțiune 1.33
Secțiune 1.34
Secțiune 1.35
Secțiune 1.36
Secțiune 1.37
Secțiune 1.38
Secțiune 1.39
Secțiune 1.40

Secțiune 1.41

Secțiune 1.42

Secțiune 1.43

Secțiune 1.44 Sfântul Ignatie Briancianinov

Articol II. Despre înșelare

A căzut în înșelare mintea ta: a gustat din fructul oprit de Dumnezeu. Fructul a părut minunat privirii iscoditoare și nesocotite; minunat a părut el celui neștiutor, neîncercat și lesne crezător; sfatul cel cu gând rău, sfatul viclean îndemnând la gustare; gustarea fructului a adus moartea asupra celui ce a gustat. Amărăciunea mâncării otrăvite fierbe, încă, pe buzele tale; lăuntru tău se sfâșie din pricina otrăvii care lucrează în el. Tulburarea, nedumerirea, întunecarea, necredința cuprind sufletul tău. Istovit, răvășit de păcat, te uiți „îndărăt”, după ce, mai înainte, erai „îndreptat spre Împărăția lui Dumnezeu” (Lc. IX, 62; Plânsul I).

Episcopul IGNATIE (Briancianinov)

Despre înșelare

(a) Partea I

Ucenicul: Fă-mă să înțeleg întocmai și în amănunt cele despre înșelare. Ce este înșelarea?

Starețul: Înșelarea este vătămarea firii omenești prin minciună. Înșelarea este starea în care se afla toți oamenii, până la unul, stare născută din căderea protopărinților noștri. Cu toții suntem în înșelare (începutul celui de-al treilea Cuvânt al Preacuviosului Simeon, Nou! Teolog, ed. Pustiei Obțină, 1852). Conștiința acestui fapt este cea mai de nădejde pavază împotriva înșelării. Cea mai mare înșelare este a te crede liber de înșelare. Cu toții suntem înșelați, cu toții suntem amăgiți, cu toții ne aflăm într-o stare mincinoasă, având nevoie să fim sloboziți de către adevăr; iar Adevărul este Domnul nostru Iisus Hristos (Ioan 8, 14 - 32). Să ne facem ai acestui Adevăr prin credința în El; să strigăm prin rugăciune către acest Adevăr - și El ne va scoate din prăpastia amăgirii de sine și a amăgirii de către demoni. Jalnică este starea noastră. Ea

este temniță din care ne rugăm să fie scos sufletul nostru, „ca să se mărturisească numelui” Domnului. (Ps. 14 1, 10). Ea este acel pământ întunecat în care a fost surpata viața noastră de către vrăjmașul care ne pizmuiește și ne prigonește (Ps. 142, 3). Ea este cugetarea trupească (Rom. 8, 6) și știința cea cu nume mincinos (1 Tim. 6, 20), de care a fost molipsita întreaga lume, care nu-și recunoaște boală, numind-o sus și tare sănătate înfloritoare. Ea este „trupul și sângele”, care „nu pot să moștenească Împărăția lui Dumnezeu” (1 Ior. 15, 50). Ea este moartea veșnică, tămăduita și nimicită de Domnul Iisus, Care este „Învierea și Viața” (Ioan II, 25). Astfel este starea noastră. Priveliștea ei este o nouă pricină de plâns. Cu plângere să strigăm către Domnul Iisus ca să ne scoată din închisoare, să ne tragă din prăpăstiile pământului, să ne smulgă din fălcile morții. „Domnul nostru Iisus Hristos”, spune Preacuviosul Simeon, Noul Teolog, „de aceea S-a și pogorât la noi, pentru că a vrut să ne scoată din robie și din cea mai amarnică înșelare” (Începutul Cuvântului al 3-lea).

Ucenicul: Aceasta lămurire nu este destul de lesnicioasă pentru înțelegerea mea: am nevoie de o lămurire mai simplă, mai apropiată de priceperea mea.

Starețul: Drept mijloc de pierzanie a neamului omenesc a fost întrebuințata de către îngerul căzut, minciună (Fac. 3, 13). Din această pricină, Domnul l-a numit pe diavol „mincinos, tatăl minciunii și ucigaș de oameni dintru început” (Ioan 8, 44). Domnul a unit strâns noțiunea de minciună cu cea de ucidere de oameni, întrucât cea din urmă este urmărirea nemijlocită a celei dintâi. Cuvântul „dintru început” arată faptul că minciună a slujit diavolului, chiar de la început, ca armă pentru uciderea de oameni, și îi slujește în chip statornic ca armă pentru uciderea de oameni, spre pierzarea oamenilor. Începutul răutăților este gândul mincinos. Izvorul amăgirii de sine și al amăgirii demonice este gândul mincinos! Prin mijlocirea minciunii, diavolul a lovit omenirea cu moarte

veșnică chiar în rădăcina ei - protopărinții! Protopărinții noștri „s-au amăgit”, adică au recunoscut minciuna drept adevăr și, primind minciună ascunsă sub chipul adevărului, s-au vătămat pe sine, fără putință de tămăduire, cu păcatul aducător de moarte, lucru mărturisit și de strămoașa noastră. „Șarpele m-a amăgit”, a zis ea, „și am mâncat” (Fac. 3, 13). De atunci, firea noastră pătrunsă de otrava răului tinde „cu voie și fără voie” spre răul care se înfățișează voinței pervertite, înțelegerii schimonosite, simțirii pervertite a inimii, în chipul binelui și al desfătării. „Cu voie” pentru că în noi mai este încă o rămășiță de libertate și de alegere între bine și rău. „Fără voie” - pentru că această rămășiță de libertate nu lucrează ca o libertate deplină; ea lucrează sub înrâurirea de neînălțurat a stricăciunii făcute de păcat. Ne-am născut așa; și nu putem să nu fim așa; și de aceea ne găsim cu toții, până la unul, în stare de amăgire de sine și de înșelare demonică. Din acest fel de a privi starea oamenilor în legătură cu binele și răul, starea în care se afla, în mod obligat, fiecare om, reiese următoarea definiție a înșelării, care o lămurește în chip cu totul mulțumitor: înșelarea este însușirea de către oameni a minciunii luate de ei drept adevăr. Înșelarea lucrează mai întâi asupra felului de a gândi; după ce a fost primită și a corupt felul de a gândi, ea nu întârzie să se împărtășească inimii, corupând simțirile inimii; luând stăpânire asupra ființei omului, ea se revarsa în toată activitatea lui, otrăvind-i și trupul ca pe unul care a fost legat în chip nedespărțit cu sufletul de către Ziditor. Starea de înșelare este starea de pierzanie sau de moarte veșnică.

Începând din clipa căderii omului, diavolul a primit cale liberă către el (Citat din Preacuviosul Simeon, Noul Teolog, în cuvântul lui Nichifor din Singurătate, Filoc.; Preacuviosul Macarie cel Mare, Omila 7, cap. 2). Diavolul are dreptul la aceasta: supunându-i-se, omul a intrat sub puterea lui de bunăvoie, lepădând ascultarea față de Dumnezeu. Dumnezeu l-a răscumpărat pe om. Omului

răscumpărat i s-a lăsat libertatea de a supune fie lui Dumnezeu, fie diavolului; și că această libertate să se arate nesiluita, diavolului i s-a lăsat cale liberă spre om. Firește că diavolul întrebuițează toate eforturile ca să-l țină pe om în legătură de mai înainte cu sine, sau chiar să îl aducă într-o și mai mare înrobire. Pentru aceasta, el întrebuițează arma sa de mai înainte și de totdeauna - minciună. El se străduie să ne amăgească și să ne înșele, sprijinindu-se pe starea noastră de amăgire de sine; patimile noastre - aceste înrâuriri bolnăvicioase - el le pune în mișcare; cuvintele lor pierzătoare le înveșmântează într-o haină plăcută străduindu-se să ne plece spre saturarea patimilor. Cel credincios Cuvântului lui Dumnezeu nu-și îngăduie aceasta, ci își înfrânează patimile, împotrivindu-se năvălirilor vrăjmașului (Iacov 4, 7), lucrând, sub călăuzirea Evangheliei, împotriva propriei amăgiri de sine, ostoid patimile. Nimicind prin aceasta, puțin către puțin, înrâurirea duhurilor căzute asupra sa, el iese, încetul cu încetul, din starea de înșelare, în ținutul adevărului și al libertății (Ioan 8, 32), a căror plinătate o aduce adumbrirea harului Dumnezeiesc. Cel necredincios învățaturii lui Hristos, care urmează propriei sale voi și înțelegeri, se supune vrăjmașului, și trece din starea de amăgire de sine în starea de amăgire demonică, își pierde și rămășiță de libertate pe care o avea, ajunge la o supunere deplină față de diavol. Starea oamenilor aflați în înșelare demonică e foarte felurita, potrivit cu patimă de care a fost omul amăgit și înrobit și potrivit cu măsura în care omul a fost înrobit de patimă. Toți, însă, care au căzut în înșelare demonică, adică au intrat, prin dezvoltarea amăgirii de sine, în comuniune cu diavolul și în robie față de el, se afla în înșelare, sunt temple și unelte ale demonilor, jertfe sortite morții veșnice, petrecerii în închisorile iadului.

(b) Despre râvna sufletească și cea duhovnicească

Monahul trebuie foarte mult să se păzească de rava trupească și sufletească, ce se înfățișează la arătare ca

evlavioasă, iar de fapt este nesocotită și stricătoare de suflet. Oamenii din lume și mulți dintre cei ce duc viață monahicească, datorită neștiinței lor, laudă mult o asemenea râvnă, nepricepând ca izvoarele ei sunt părerea de sine și trufia. Aceasta râvnă ei o preamăresc ca râvnă pentru credință, pentru evlavie, pentru Biserică, pentru Dumnezeu. Ea constă în osândirea și acuzarea mai mult sau mai puțin aspră a celorlalți, pentru greșelile lor în privința moralei și pentru cele împotriva buneii orânduiei și întocmiri bisericești. Amăgiți fiind de o falsă concepție despre râvnă, râvnitorii lipsiți de înțelepciune socot că, lăsându-se în voia acestei râvne urmează Sfinților Părinți și sfinților mucenici, uitând că ei - râvnitorii - nu sunt sfinți, ci păcătoși.

Dacă sfinții îi mustrau pe păcătoși și pe necredincioși, o făceau din porunca lui Dumnezeu, fiind datori să facă aceasta, potrivit însuflării Sfântului Duh, nu însuflării propriilor patimi și a demonilor. Iar cel ce se hotărăște, de capul lui, să-l acuze pe fratele său să îi facă observație, acela arăta limpede că se socoate mai înțelept și mai virtuos decât cel acuzat de el, că lucrează sub înrâurirea patimii și a amăgirii cugetelor demonice. Se cuvine să ne aducem aminte de porunca Mântuitorului: „De ce vezi paiul din ochiul fratelui tău, și bârna din ochiul tău nu o iei în seamă? Sau cum vei zice fratelui tău: Lasa să scot paiul din ochiul tău și iată bârna este în ochiul tău? Fățarnice, scoate întâi bârna din ochiul tău și atunci vei vedea să scoți paiul din ochiul fratelui tău” (Mat.7, 3 - 5).

Ce este aceasta - bârna? Este cugetarea trupească, groasă ca o bârnă, care răpește orice putere și orice corectitudine puterii văzătoare datorite de Ziditor minții și inimii. Omul mânat de cugetarea trupească nu poate nicicum să judece drept - nici despre propria lui stare lăuntrică, nici despre starea aproapelui. El judeca despre sine însuși și despre ceilalți după felul în care se închipuie el însuși pe sine și după felul în care îi apăr ceilalți pe dinafară, potrivit cugetării sale trupesti - bineînțeles,

greșit; și de aceea l-a numit Cuvântul lui Dumnezeu, pe bună dreptate, fățarnic. Creștinul, după ce a fost tămăduit prin Cuvântul lui Dumnezeu și Duhul lui Dumnezeu, primește o vedere dreaptă a propriei sale întocmiri sufletești și a întocmirii sufletești a aproapelui. Cugetarea trupească, lovind ca o bârnă pe aproapele care a greșit, întotdeauna îl tulbură, nu arareori îl pierde, niciodată nu aduce și nici nu poate aduce folos, nu are niciun pic de putere asupra păcatului. Dimpotrivă, cugetarea duhovnicească lucrează numai asupra neputinței sufletești a aproapelui, miluindu-l, tămăduindu-l și mântuindu-l.

Este vrednic a fi luat în seamă faptul că, după dobândirea înțelegerii duhovnicești neajunsurile și păcatele aproapelui încep să pară de foarte mică însemnătate, răscumpărate fiind de Mântuitorul și lesne de tămăduit prin pocăință aceleași greșeli și neajunsuri care pentru înțelegerea trupească păreau necuprins de mari și însemnate. Apare lesne de văzut că aceasta cugetare trupească le dădea o însemnătate atât de uriașă pentru că ea însăși este bârna. Cugetarea trupească vede la aproapele păcate care nu sunt nicidecum: din această pricină, cei atrași de râvna lipsită de judecată au căzut adesea în clewetirea aproapelui și s-au făcut unealta și jucărie a duhurilor căzute. Preacuviosul Pimen cel Mare povestea că un oarecare monah, fiind mânat de această râvnă, s-a supus următoarei îs-ite: l-a văzut pe un alt monah culcat peste o femeie. Îndelung s-a luptat monahul cu gândul care-l silea să-i oprească pe cei ce păcătuiau și, fiind în cele din urmă biruit, i-a împins cu piciorul zicând: Ci încetați! Atunci s-a arătat că era vorba de doi snopi (Pateric).

Preacuviosul Avva Dorotei povestește că, pe când petrecea în chinovia Avvei Serid, un frate oarecare l-a clevetit pe un alt frate, mânat fiind de râvna cea lipsită de judecată, care este întotdeauna împreunată cu bănuieli și cu păreri, fiind foarte plecată spre născociri. Învinuitorul îl învinuia pe cel învinuit că în acea dimineață, devreme, ar fi

furat niște smochine din livada și le-ar fi mâncat: la cercetarea făcută de egumen, însă, s-a arătat că cel bârfit nu se afla în mănăstire în dimineața cu pricina, ci într-una din așezările vecine, fiind trimis acolo de iconom, și se întorsese în mănăstire doar după terminarea Dumnezeieștii Liturghii (Învățătura a 9-a a Preacuviosului Avva Dorotei).

Dacă vrei să fii un fiu credincios și râvnitor al Bisericii Ortodoxe, atinge-ți țelul prin împlinirea poruncilor evanghelice legate de aproapele. Nu îndrăzni să-l lauzi! Nu îndrăzni să-l înveți! Nu îndrăzni să-l lovești și să-l mustri! Acestea nu sunt fapte ale credinței, ci ale râvnei lipsite de judecată, ale părerii de sine, ale trufiei. L-au întrebat pe Pimen cel Mare: ce este credința? Cel Mare a răspuns: „Credința sta într-aceea ca să petreci în smerenie și să faci milostenie” (Pateric), adică a te smeri înaintea aproapelui și a-i ierta toate supărările și jignirile, toate greșelile lui. Întrucât râvnitorii lipsiți de dreapta socoteală aduc credința că pricină a râvnei lor, să afle unii ca aceștia ca adevărata credință (aici se înțelege credința lucrătoare, nu cea dogmatică. Despre deosebirea lor, vezi în Filocalie la Calist și Ignatie), prin urmare și adevărata râvnă, se arată prin smerenia înaintea aproapelui și milostivirea către el. Să lăsăm judecata asupra oamenilor și acuzarea lor în seamă acelora pe ai căror umeri a fost așezată îndatorirea de a-i judeca pe frații lor și de a-i îndrepta. „Cel ce are râvna mincinoasă - a spus Sf. Isaac Sirul - bolește de boală grea. O, omule care crezi că-ți pui râvna împotriva bolilor străine, tu te-ai lepădat de sănătatea sufletului tău! Ostenește-te cu osârdie pentru sănătatea sufletului tău. Iar dacă vrei să doftoricești pe cei neputincioși, apoi află că bolnavii au mai multă nevoie de îngrijire decât de muștrări aspre. Ci tu, fără a ajuta pe alții, te bagi pe tine însuși în boală grea și chinuitoare. Aceasta râvnă nu se vedește în oameni prin vreunul din chipurile înțelepciunii, ci se număra printre neputințele sufletului, este semn al sărăciei înțelegerii (duhovnicești), semn al neștiinței celei mai de

pe urmă.

Începutul înțelepciunii Dumnezeuiești este liniștea și blândețea, care țin de măsură sufletului mare și întărit, de cel mai trainic chip al cugetării și poarta neputințele omeniești. „Ci voi, cei tari”, spune Scriptura, „purtați neputințele celor neputincioși” (Rom. 15, 1) și: „pe cel ce greșește îndreptați-l cu duhul blândeții” (Gal. 6, 1). Pacea și răbdarea le numără Apostolul printre darurile Sfântului Duh” (Cuvântul 89). În alt cuvânt Preacuviosul Isaac grăiește: „Să nu urăști pe păcătos, căci cu toții suntem păcătoși. Dacă tu pentru Dumnezeu te pornești împotriva lui (a păcătosului), atunci varsa pentru el lacrimi. Dar pentru ce îl urăști? Urăște păcatele lui, iar pentru el roagă-te, și prin aceasta te vei asemana lui Hristos, care nu S-a mâniat asupra celor păcătoși, ci se rugă pentru ei. Nu vezi, oare, cum a plâns El pentru Ierusalim? Și noi, în multe prilejuri, suntem batjocoriți de diavol. Și de ce să urâm pe cel batjocorit de diavol, care ne batjocorește și pe noi? Pentru că, omule, urăști pe păcătos? Pentru că nu-i așa de drept ca tine? Dar unde este dreptatea, dacă nu ai dragoste? De ce n-ai plâns mai bine, pentru el - ci îl gonești? Oarecari, ce gândesc despre sine că judecă sănătos despre faptele păcătoșilor și se mânie pe ei, lucrează astfel din nesocotința” (Cuvântul 90).

Mare nenorocire este părerea de sine! Mare nenorocire este lepădarea de smerenie! Mare nenorocire este acea întocmire și stare sufletească în care aflându-se monahul, fără a fi chemat sau întrebat, mânat de conștiința „valorii sale”, începe să învețe, să acuze, să mustre pe aproapele! Fiind întrebat, refuza să dai sfat și să-ți spui părerea, ca unul care nu știi nimic, sau la mare nevoie, vorbește cu cea mai mare chibzuința și modestie, ca să nu te rănești pe tine cu slavă deșartă și cu trufia, iar pe aproapele cu un cuvânt greu și nesocotit. Atunci când, pentru osteneala ta în via poruncilor, Dumnezeu te va învrednici să simți în suflet râvna Dumnezeuiască, atunci vei vedea limpede că râvna aceasta te va îndemna la tăcere și

smerenie înaintea aproapelui, la iubire față de el, la miluirea lui și la compătimirea pentru el, precum a spus Sfântul Isaac Sirul (Cuvântul 38). Râvna Dumnezeiască este foc, dar care nu aprinde sângele! Ea stinge în acesta aprinderea, aducându-l într-o stare de tihnă (Filocalia rom. vol. VII, Convorbirea Preacuviosului Maxim Capsocalivitul cu Preacuviosul Grigorie Sinaitul). Râvna cugetării trupești este întotdeauna împreunată cu aprinderea sângelui, cu năvălirea a numeroase patimi și închipuiri.

Urmările râvnei oarbe și neștiutoare, dacă aproapele i se împotrivește, sunt de obicei, mânia asupra lui, ranchiună, spiritul de răzbunare în felurite chipuri, iar dacă acesta se supune – mulțumirea de sine plină de slavă deșartă, ațâțarea și înmulțirea cugetării trufase și a părerii de sine.

Despre luarea-aminte în ceea ce privește, citirea cărților Sfinților Părinți, despre viața monahală

Cărțile Sfinților Părinți despre viața monahală trebuie citite cu mare chibzuință. Se pare că monahul începător nu poate nicidecum să adapteze cartea la situația proprie, ci se lăsa furat, de obicei, de orientarea cărții. Dacă acea carte cuprinde sfaturi despre liniștire (isihie) și arata îmbelșugarea roadelor duhovnicești care pot fi dobândite în pustie, și în începător se ivește întotdeauna dorință foarte puternică de a se însingura în isihie într-o pustie nelocuită. Dacă se vorbește în carte despre ascultarea necondiționată sub călăuzirea unui Părinte purtător de Duh, și în începător apare totdeauna dorința unei viețuiri foarte aspre în deplină ascultare față de stareț. Dumnezeu nu a lăsat pentru vremea noastră nici pe unul, nici pe celălalt dintre aceste feluri de viețuire.

Cărțile Sfinților Părinți scrise despre aceștia, îl pot însă, înrâuri atât de puternic pe începător, încât acesta, din pricina lipsei de experiență și a neștiinței sale, se hotărăște cu ușurință să părăsească locul petrecerii sale, de unde are totul la îndemână spre a se mântui și a spori duhovnicește prin împlinirea poruncilor evanghelice, și

aceasta, de dragul visului de neîmplinit al viețuirii desăvârșite, care se zugrăvește în culori vii și ademenitoare în închipuirea să sfântul Ioan Scărarul spune în Cuvântul despre isihie: „În trapeza bunei obști se afla întotdeauna un câine oarecare, ce încearcă să răpească din ea o bucată de pâine, adică sufletul, iar apoi fuge, ținându-l în gură, și îl mănâncă într-un loc însingurat” (Cuvântul 27).

În cuvântul despre ascultare, acest povățuitor al monahilor zice: „Celor aflați în ascultare, diavolul le sădește pofta unor virtuți peste putere; iar pe cei din liniștire îi îndeamnă la nevoințe nepotrivite lor. Cercetează mintea ascultătorilor necercați și vei afla acolo gânduri născocite din amăgirea de sine: vei găsi acolo dorința de liniștire și postire nemăsurată, de rugăciune neimprăștiată, de cea mai deplină lipsa de slavă deșartă, de neconținută pomenire a morții, de neîncetată străpungere a inimii, de desăvârșită neminiere, de tăcere adâncă, de curăție covârșitoare. Aceștia amăgindu-se, au sărit în zadar (din viața de obște în însingurare adâncă), fără a avea, în sine, ca începători, sus-pomenitele virtuți, din osebita iconomie a lui Dumnezeu: vrăjmașul i-a învățat să tindă spre aceste virtuți mai înainte de vreme, ca să nu le primească pe ele la vremea lor.

Amăgitorul (diavolul) fericește înaintea celor ce se liniștesc iubirea de străini a ascultătorilor, slujirea lor, iubirea de frați, împreuna-vietuire, îngrijirea celor bolnavi, ca să-i facă și pe aceștia lipsiți de răbdare, ca și pe cei dintâi” (Cuvântul 4). Îngerul căzut se străduiește să-i înșele și să-i atragă la pierzanie pe monahi, îmbiindu-i nu numai cu păcatul în felurile lui chipuri, ci și cu virtuțile cele mai înalte, care nu sunt la măsura lor. Nu vă încredeți, fraților, în gândurile voastre, în priceperea voastră, în visele și aplecările voastre, ori cât de bune vi s-ar părea, oricât de viu v-ar înfățișa priveliștea celei mai sfinte viețuiri monahale! Dacă acea mănăstire în care locuiți va da puțință de a trăi potrivit cu poruncile evanghelice, dacă nu vă prăvălesc smintelile în păcate de moarte, nu vă

părăsiți mănăstirea. Suferiți-i cu îndelunga răbdare neajunsurile, atât duhovnicești, cât și materiale; nu cugetați în zadar a căuta o arenă de nevoițe pe care Dumnezeu nu a dăruit-o vremurilor noastre. Dumnezeu voiește și cauta mântuirea tuturor. El îi și mântuiește întotdeauna pe toți cei care vor să se mântuiască de la înecul în marea vieții și a păcatelor, dar nu o face întotdeauna în corabie sau într-un liman îndemânos și bine orânduit. El a făgăduit mântuirea de la moarte a Sfântului Apostol Pavel și tuturor tovarășilor săi; El a și dat această mântuire, dar Apostolul și tovarășii săi de drum s-au salvat nu pe corabie, care s-a sfărâmat, ci cu mare osteneală; unii înot, alții pe scânduri și felurite sfărâmături din corabie.

Ți-a venit vreun gând bun? Oprește-te: să nu tinzi nicidecum spre împlinirea lui fără chibzuiala, pe negândite. Simți în inima vreo insuflare bună? Oprește-te: nu îndrăzni să te lași dus de ea. Ia Evanghelia că îndreptar. Cercetează: se potrivesc, oare, gândul tău cel bun și insuflarea cea bună a inimii tale cu atotsfanta învățătură a Domnului? Curând vei vedea, că nu este nicio potrivire între binele evanghelic și binele firii omenești căzute. Binele firii noastre căzute este amestecat cu răul, și de aceea însuși acest bine s-a preschimbat în rău, la fel cum se prefăce în otravă mâncarea gustoasă și sănătoasă, atunci când este amestecată cu otrava. Păzește-te de a săvârși binele firii căzute! Săvârșind acest bine, vei hrăni căderea ta, vei hrăni în tine părerea de sine și trufia, vei atinge cea mai apropiată asemănare cu demonii. Dimpotrivă, săvârșind binele evanghelic, ca un ucenic adevărat și credincios al Dumnezeului-Om, te vei face asemenea Dumnezeului-Om. „Cel ce își iubește sufletul său”, a zis Domnul, „și-l va pierde; iar cel ce își urăște sufletul său în lumea aceasta îl va păstra în viața veșnică” (Ioan 12, 25). „Cel ce voiește să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-mi urmeze Mie.

Căci cine nu va voi să își scape sufletul, îl va pierde, iar cine va pierde sufletul său pentru Mine și pentru

Evangelhie, acela îl va mântui” (Mc. 8, 34 - 35). Domnul poruncește lepădarea deplină de firea căzută, ura față de pornirile ei, nu numai către cele care sunt rele și la arătare, ci față de toate până la una, chiar și față de cele care par bune în aparență. Mare nenorocire este a urma dreptății firii căzute - cu aceasta se afla împreunata lepădarea de Evangelhie, lepădarea de Răscumpărătorul, lepădarea de mântuire. „Cel ce nu își va ura sufletul său, nu poate să fie ucenicul Meu” a zis Domnul.

Tâlcuind cuvintele de mai sus ale Domnului, Marele Varsanufie grăiește: „Cum se leapădă de sine omul? Doar prin aceea că părăsește dorințele firești și urmează Domnului. De aceea și vorbește aici Domnul anume despre ceea ce este firesc, iar nu despre ceea ce este nefiresc; căci dacă cineva are să părăsească doar cele nefirești, încă nu a părăsit pentru Dumnezeu nimic din cele ale sale, căci cele se sunt împotriva firii nu sunt ale lui. Iar cel care a părăsit cele firești pururea strigă dimpreună cu apostolul Petru: „Iată, noi am lăsat toate și Ți-am urmat Ție. Cu noi, oare, ce va fi?” (Mt. 19, 27 - 29) și aude fericitul glas al Domnului, și prin făgăduință se încredințează de moștenirea vieții veșnice (Mt. 19, 27 - 29). Ce a lăsat Petru, nefiind bogat, și cu ce se laudă, dacă nu cu părăsirea dorințelor sale firești?

Căci dacă omul nu va muri față de de trup, trăind cu duhul, nu poate să învie cu sufletul. După cum în mort nu se mai afla deloc dorințe firești, ele nu se mai afla nici în cel care a murit duhovnicește față de trup. Dacă ai murit față de trup, cum pot trăi în tine dorințele firești? Iar dacă nu ai atins măsura duhovnicească, ci încă mai ești prunc cu mintea, atunci smerește-te înaintea învățătorului ca să te certe cu milă” (Ps. 140, 5) și fără de sfat „nimic să nu faci (Sirah 32, 20), măcar de ți s-ar părea lucrul bun la arătare, căci lumina demonilor se întoarce, mai apoi, în întuneric” (Răspunsul 59). Întocmai la fel se poate spune și despre lumina firii omenești căzute. A urma acestei lumini și a o lăsa să sporească în tine aduce sufletului desăvârșită

întunecare, și te înstrăinează cu totul de la Hristos. Cel străin de creștinism, este străin de Dumnezeu: „oricine tăgăduiește pe Fiul nu are nici pe Tatăl” (Ioan II, 23) este un om fără Dumnezeu.

În veacul nostru, îngâmfat de prosperitatea sa, cei mai mulți dintre oameni, care se proclama pe sine creștini și mari săvârșitori ai binelui, s-au aruncat spre săvârșirea dreptății firii căzute, respingând cu dispreț dreptatea evanghelică. Aceasta majoritate să bage în urechi caracterizarea Domnului: „Poporul acesta se apropie de Mine cu gura și cu buzele Mă cinstește, dar cu inima este departe de Mine. În deșert mă cinstesc ei, învățând învățături ce sunt porunci ale oamenilor” (Mt. 15, 8 - 9). Cel ce lucrează dreptatea omenească este plin de părere de sine, de cugetare semea-a, de amăgire de sine; el propovăduiește, trâmbițează despre sine, despre faptele sale, nebagarid nicicum în seamă opreliștea pusă de Domnul (Mat. 6, 1-18); cu ură și răzbunare plătește el aceluia care ar îndrăzni să-și deschidă gura pentru a se împotrivi, oricât de întemeiat și bine intenționat dreptății lui, se recunoaște pe sine vrednic și preavrednic de răsplățile pământești și cerești.

Dimpotrivă, lucrătorul poruncilor evanghelice este întotdeauna adâncit în smerenie: punând față în față măreția și curăția preasfintelor porunci cu felul în care le-a împlinit el însuși, el recunoaște întotdeauna acest fel ca fiind în cea mai mare măsură neîndestulător și nevrednic de Dumnezeu; el se vede pe sine ca meritând muncile vremelnice și cele veșnice pentru păcatele sale, pentru părtașia nedesfăcută cu Satana, pentru căderea cea de obște a tuturor oamenilor, pentru propria lui stăruință în cădere; în fine, pentru însăși plinirea neîndestulătoare și adesea anapoda a poruncilor. Înaintea oricărui necaz trimis de Dumnezeiască Pronie, el pleacă, smerit, capul, știind că Dumnezeu prin necazuri da învățătura slujitorilor Săi în vremea călătoriei lor pământești. Unuia ca acesta îi pare rău pentru vrăjmașii săi și se roagă pentru ei ca

pentru niște frați aflați sub înrâurirea demonilor, ca pentru niște mădulare ale aceluiași trup, lovite de boala în duhul lor, ca pentru niște binefăcători ai săi, ca pentru niște unelte ale Dumnezeieștii Pronii.

(c) Despre vise

Demonii se folosesc de vise pentru a tulbura și vatămă sufletele omenești; chiar și monahii neîncercați, luând aminte la vise, își aduc vătămare și din această pricină trebuie neapărat să arătăm aici ce însemnătate au visele în ceea ce privește omul a cărui fire nu este încă înnoita prin Duhul Sfânt.

În vremea somnului omenesc, starea celui ce doarme este astfel rânduită de Dumnezeu, ca orice om se afla într-o deplină odihnă. Aceasta odihnă este atât de deplină, încât omul, pe durata ei, pierde conștiința existenței proprii și intră într-o stare de uitare de sine. Pe timpul somnului, orice activitate care se face cu efort, în mod deliberat, sub imperiul rațiunii și al voinței, contenește: rămâne doar acea activitate care este indispensabilă existenței și nu poate fi despărțită de aceasta. În corp, sângele își continua mișcarea, stomacul mistuie hrana, plămânii respiră, pielea asuda; în suflete continua să se nască gânduri, închipuiri și simțiri, însă nu dependent de rațiune și liberul-arbitru, ci prin lucrarea inconștientă a firii. Din asemenea închipuiri, însoțite de o gândire și simțiri caracteristice, se alcătuieste visul. El este adesea straniu, dat fiind că nu aparține sistemului de închipuiri și cugetări voluntare și deliberate, ci apare spontan și de sine stătător, potrivit legii și necesității firii. Uneori visul poartă amprenta incoerentă a cugetărilor și închipuirilor voluntare, iar uneori constituie o urmare a dispoziției sufletești. În acest fel, visul în sine însuși, nu poate și nu trebuie să aibă nicio însemnătate. Așadar, este ridicolă și cu totul illogică dorința unora de a vedea în himerele viselor pe care le au, prevestiri asupra viitorului propriu sau asupra viitorului altora sau vreun oarecare alt tâlc. Cum poate exista un lucru care nu are nicio pricină că să

existe?

Demonii, care au cale liberă spre sufletele noastre în vremea cât suntem treji, au cale liberă spre ele și atunci când dormim. Și în vremea somnului, ei ne ispitesc cu păcatul, amestecând cu închipuirea noastră și închipuirea făurita de ei. De asemenea, văzându-ne că luăm aminte la vise, se silesc să ne facă visele cât mai interesante, iar în noi să stârnească o mai mare atenție față de aceste năluciri, să ne facă, încetul cu încetul, să ne încredem în ele. Această încredere este întotdeauna împreunată cu părerea de sine, iar părerea de sine, falsifica modul în care ne vedem cu mintea pe noi înșine, iar drept urmare, întreaga noastră activitate se lipsește de dreapta socoteală – exact ce le trebuie demonilor. Celor ce au sporit în părerea de sine, demonii încep să li se arate în chip de îngeri de lumină, în chip de mucenici și preacuvioși, chiar și în chipul Maicii lui Dumnezeu și al lui Hristos însuși, fericesc petrecerea lor, le făgăduiesc cununile cerești, ridicându-i prin aceasta la înălțimea părerii de sine și a trufiei. Această înălțime este, totodată, și prăpastia pierzării. Trebuie să știm și iarăși să știm că în starea noastră, neînnoita încă prin har, nu suntem în stare să vedem alte vise în afară de cele alcătuite de aiurarea sufletului și de bârfirea demonilor. Așa cum, în stare de veghe, din firea căzută, răsar în noi, sau sunt aduse de demoni în chip statornic și neîncetat, cugete și închipuiri, și în vremea somnului vedem vise doar prin lucrarea firii căzute și prin lucrarea demonilor. Așa cum mângâierea noastră în vreme de trezie sta în străpungerea inimii, care se naște din conștiința păcatelor noastre, din aducerea-aminte de moarte și de judecata lui Dumnezeu (numai că aceste gânduri apar în noi din harul lui Dumnezeu, care trăiește în noi, sădit prin Sfântul Botez, și sunt aduse de îngerii lui Dumnezeu, potrivit stării noastre de oameni aflați sub pocăință) tot așa și în somn, foarte rar, la mare nevoie, îngerii lui Dumnezeu ne înfățișează fie sfârșitul nostru, fie muncile din iad, fie înfricoșată judecată care

începe odată cu apropierea morții și continuă după moarte. Aceste vise ne aduc frică de Dumnezeu, străpungerea inimii, plânsul pentru noi înșine. Asemenea vise se dau, însă, foarte rar unui nevoitor, sau chiar și unui păcătos vădit și înrăit, prin osebita și neștiută economie a lui Dumnezeu; sunt date rar nu din zgârcenia Dumnezeiescului har, față de noi - nu! Ci din acea pricină, că tot ce se întâmplă cu noi în afară rânduielii obișnuite ne duce la părere de sine și clătină în noi smerenia, care este neapărat trebuincioasă pentru mântuirea noastră.

Voia lui Dumnezeu, în a cărei împlinire sta mântuirea omului, este înfățișată în Sfânta Scriptură atât de viu, atât de puternic, atât de amănunțit, că a lucra pentru mântuirea oamenilor prin încălcarea obișnuitei rânduieli a lucrurilor apare ca o faptă de prisos și nefolositoare. Celui ce a cerut învierea celui mort și trimiterea lui către frații săi spre a-i vești să treacă de pe calea cea largă pe cea strâmtă, i s-a zis: „Au pe Moise și pe proroci: să asculte de ei”. Iar când cel ce ceruse aceasta s-a împotrivit: „Nu!... ci dacă cineva dintre morți se va duce la ei, se vor pocăi”, a primit răspunsul: „Dacă nu ascultă de Moise și de proroci, nu vor crede nici dacă ar învia cineva din morți” (Lc. 16, 27 - 31). Experiența a arătat că mulți dintre cei care s-au învrednicit în vis de vedenia vânilor, a înfricoșatei Judecați și a altor lucruri cumplite de dincolo de mormânt, au fost cutremurați de vedenie pentru scurt timp, iar apoi au căzut în împrăștiere, au uitat de cele văzute și au trăit în negrija; dimpotrivă, unii care nu au avut niciun fel de vedenii, ci s-au învățat cu osârdie în legea lui Dumnezeu, au venit treptat la frică lui Dumnezeu, au atins sporirea duhovnicească și au trecut din pământească vale a plângerii în fericită veșnicie cu bucuria născută din încredințarea mântuirii. Sfântul Ioan Scărarul cugeta despre partea pe care o au demonii în visele monahilor, folosind cuvintele de mai jos: „Atunci când părăsim, pentru Domnul, casa și rudeniile noastre, dându-ne pe noi înșine străinătății pentru dragostea lui Hristos, demonii, din

răzbunare, încearcă să ne tulbure prin visuri, arătându-ne rudeniile noastre plângând, fie murind, fie închise, fie strâmtorate pentru noi. Deci, cel ce crede viselor e asemenea celui ce aleargă după umbra să și încearcă să o prindă. Dracii slavei deșarte se fac, în visuri, proroci. Ei ghicesc că niște vicleni, cele viitoare și ni le vestesc mai dinainte, ca împlinindu-se vedeniile să ne minunăm și să ne înălțăm cu gândul că unii ce ne-am afla deja aproape de darul prorociei. În cei care cred dracului acestuia, el se face adeseori proroc. Iar pentru cei ce-l defaimă, el este pururea mincinos. Duh fiind, el vede cele ce se săvârșesc în cuprinsul văzduhului și cunoscând pe cineva că moare, vestește despre aceasta, în vis, celor ușurei la minte. Dracii nu știu nimic din cele viitoare, dintr-o cunoștință de mai înainte, altminteri și vrăjitorii ar fi în stare să ne prezică ceasul morții.

Demonii se prefac deseori în îngeri de lumină și în chipuri de mucenici și ne arată pe aceia venind la noi în visuri. Iar când ne deșteptăm, ne afunda în bucurie și înălțare. Dar aceasta să-ți fie semnul înșelării (amăgirii drăcești). Căci îngerii ne arată muncile, judecată și moartea, iar odată treziți, ne umplem de cutremur și tânguire. Când începem să ne plecăm în vis dracilor, ei vor începe să-și bată joc de noi și când suntem treji. Cel ce crede visurilor e cu totul necercat. Iar cel ce nu crede nici unora, e cu adevărat filosof. Crede numai celor care-ți vestesc ție chinuri și judecată. Dar dacă acestea îți pricinuiesc deznădejde, și ele sunt de la draci" (Sf. Ioan Scărarul, Adaos la cuvântul al 3-lea).

Preacuviosul Casian Romanul povestește despre un monah oarecare, de loc din Mesopotamia, cum că ducea o viață cât se poate de anahoretică și postnicească, dar a pierit, amăgit fiind de demoni prin vise. Demonii, văzând că monahul nu prea lua seama la creșterea lui duhovnicească, ci își îndreptă toată luarea-aminte spre nevoița trupească, au început să-i înfățișeze vise care, prin reaua viclenie a dracilor, se împlineau în faptă. Atunci

când monahul s-a întărit în încrederea în visele sale și în sine, diavolul i-a înfățișat într-un vis măreț pe iudei desfătându-se de bunătățile cele cerești, iar pe creștini chinuindu-se în muncile iadului. Făcând aceasta, demonul – bineînțeles, în chip de lumină sau de oarecare drept al Vechiului Testament – l-a sfătuit pe monah să primească iudaismul spre a avea puțința de a se împărtăși de fericirea iudeilor, ceea ce monahul a și făcut fără să mai întârzie câtuși de puțin. (Cuvânt despre dreapta socotința, Filoc. slav. V, VI).

Cele spuse sunt de ajuns pentru a lămuri iubiților noștri frați, monahilor din vremea de astăzi, cât de nesocotit lucru este a lua aminte și, cu atât mai mult, a te încrede în vise, precum și cumplita vătămare care poate să se nască dintr-o asemenea încredere. Din luarea-aminte la vise totdeauna se furișează în suflet încrederea față de ele: de aceea este oprită cu asprime chiar și această simplă luare-aminte.

Firea înnoită prin Duhul Sfânt se cârmuiește după cu totul alte legi decât făptura căzută și împietrită în căderea ei. Cârmuitorul omului înnoit este Duhul Sfânt. „Căci peste aceștia a strălucit harul Dumnezeuiescului Duh”, a spus Preacuviosul Macarie cel Mare, „și S-a sălășluit în adâncul minților: pentru aceștia, Domnul este ca sufletul lor” (Omilia 7, cap. 12). Și în trezie, și în somn, ei petrec în Domnul, afară de păcat, afară de gândurile și închipuirile pământești și trupești. Gândurile și închipuirile lor, care se afla în timpul somnului în afară de cârmuirea rațiunii și voinței omenești și lucrează în ceilalți oameni în mod inconștient, sub impulsul firii, în aceștia lucrează sub îndreptarea Duhului, iar visele lor au o însemnătate duhovnicească. Astfel, dreptul Iosif în vis a fost învățat despre taina înomenirii lui Dumnezeu-Cuvântul; în vis i s-a poruncit să fugă în Egipt, precum și să se întoarcă de acolo (Mat. cap. I și II). Visele trimise de Dumnezeu poartă în ele însele o nebiruită putere de convingere. Această putere de convingere este de înțeles în ceea ce-i privește pe sfinții lui

Dumnezeu, însă de neatins pentru cei aflați în lupta cu patimile.

(I) Despre viețuirea după sfat

Am dat cândva, numele de „fărămituri” vieții duhovnicești pe care Dumnezeiască Pronie a lăsat-o vremii noastre. Ea se întemeiază pe călăuzirea în lucrarea mântuirii prin Sfânta Scriptură și scrierile Sfinților Părinți, cu sfaturile și cuvintele ziditoare împrumutate de la părinții și frații vremurilor noastre. În sensul său propriu, aceasta este ascultarea vechilor monahi sub un alt chip, potrivit neputinței noastre, care este cu precădere sufletească. Vechilor ascultători, povățuitorii lor purtători de Duh le vesteau neîntârziat și de-a dreptul voia lui Dumnezeu: acum, monahii sunt siliți să caute singuri în Scriptură voia lui Dumnezeu, și de aceea sunt supuși unor dese și prelungite nedumeriri și greșeli. Pe atunci, sporirea era grabnică prin însăși firea lucrării: acum ea este zăbavnica, iarăși prin firea lucrării. Aceasta a fost bună voie a Dumnezeului nostru în ceea ce ne privește: datori suntem să ne supunem ei și să ne închinăm înaintea ei cu recunoștință.

Viața noastră monahala din vremea de acum, călăuzita după Scriptură și după sfatul părinților și fraților, este consacrată de pildă începătorului monahismului, Preacuviosul Antonie cel Mare. El nu a fost în ascultare la vreun stareț, ci pe când era începător trăia de sine și luă povata din Scriptură și de la feluriți părinți și frați: de la unul a învățat înfrânarea, de altul blândețea, răbdarea, smerenia; de la altul - luarea-aminte cu deadinsul la sine și liniștirea, străduindu-se să-și însușească virtutea fiecărui monah virtuos, arătând ascultare față de toți - după putință, smerindu-se înaintea tuturor și rugându-se lui Dumnezeu neîncetat. (Viețile Sfinților, 17 ianuarie).

Poartă-te și tu, începătorule, în același chip! Arata egumenului și restului conducerii mănăstirești ascultare nefățarnică și nedornică să placă oamenilor, ascultare străină de lingușire și răsfăț, ascultare pentru Dumnezeu.

Arata ascultare tuturor părinților și fraților în toate cererile lor care nu sunt potrivnice Legii lui Dumnezeu, tipicului și așezămintelor mănăstirii, precum și celor rânduite de conducerea mănăstirii. Însă nu fii nicicum ascultător spre cele rele, de ți s-ar și întâmpla să suferi oarecare necaz pentru faptul că n-ai vrut să placi oamenilor și pentru neclintirea ta.

Sfătuiește-te cu părinții și cu frații virtuoși și pricepuți, dar însușește-ți sfaturile lor cu cea mai mare chibzuință și băgare de seamă. Nu te lasa atras de sfat din prima clipă când începe să lucreze asupra ta! Din pricina împătimirii și orbirii tale, un sfat pătimăș și dăunător poate să-ți placă numai și numai din pricina neștiinței și lipsei tale de experiență, sau pentru că este pe placul vreunei patimi ascunse, necunoscute ție, care trăiește în tine. Cu plâns și intru suspinarea inimii roagă-l pe Dumnezeu să nu-ți îngăduie a te abate de la Atotsfanta Lui voie spre a urma voia căzută omenească, a ta sau a aproapelui tău, sfătuitoarea tău. În ceea ce privește gândurile tale, ca și gândurile aproapelui, sfaturile acestuia, sfătuiește-te cu Evanghelia. Slavă deșartă și părerea de sine iubesc a învăța și a povățui pe alții.

Ele nu se îngrijesc de vrednicia sfatului lor! Ele nu cugetă că pot aduce aproapelui o rană de nevindecă printr-un sfat prostesc, care este primit de începătorul neîncercat cu o încredere iresponsabilă, intru aprinderea trupului și a sângelui! Ele au nevoie de succes, indiferent de calitatea acestui succes, oricare ar fi principiul pe care se întemeiază. Ele au nevoie să-l impresioneze pe începător și să și-l subordoneze moral! Ele au nevoie de laudă oamenilor! Ele au nevoie să treacă drept stareți și învățători sfinți, pricepuți, clarvăzători! Ele au nevoie să și hrănească nesătula iubire de slavă deșartă și trufia. Întemeiată a fost întotdeauna, și mai ales acum, rugăciunea Prorocului: „Mântuiește-mă Doamne, că a lipsit cel cuvios, că s-au împutinat adevărurile de către fiii oamenilor. Deșertăciuni a grăit fiecare către aproapele

sau, buze viclene în inimă, și în inimă au grăit rele” (Ps. II, 2, 3). Cuvântul mincinos și fățarnic nu poate să nu fie cuvânt rău și dăunător. Împotriva unei asemenea stări sufletești trebuie luate măsuri de precauție. „Cercetează Dumnezeiască Scriptură”, spune Simeon, Noul Teolog, „și scrierile Sfinților Părinți, mai ales pe cele despre lucrare, ca punându-le alătura de cele învățate și făptuite de învățătorul și starețul tău să le poți vedea și înțelege pe acestea ca într-o oglindă, și pe cele ce conglăsuiesc cu Scriptura să ți le însușești și să le ții în cuget, iar pe cele mincinoase și rele să le cunoști și să le lepezi, ca să nu fi amăgit. Căci să știi că în zilele acestea s-au arătat mulți amăgitori și dascăli mincinoși”.

Preacuviosul Simeon a trăit în veacul al zecelea după Nașterea lui Hristos, cu nouă sute de ani înaintea vremurilor noastre – și iată de atunci, deja, se ridică glasul unui drept în Sfânta Biserică a lui Hristos, tânguindu-se de lipsa adevăraților călăuzitori, purtători de Duh, de mulțimea dascălilor mincinoși. Odată cu scurgerea timpului, s-au împutinat din ce în ce mai mult povățuitorii vrednici în ale monahismului. Atunci, Sfinții Părinți au început tot mai mult să îndrepte spre călăuzirea după Sfânta Scriptură și scrierile Părinților. Preacuviosul Nil Sorski, trimițând la Părinții care scriseseră înaintea lui, spune: „Nu mică nevoința este, au zis aceștia, a afla un învățător neamăgitor pentru această minunată lucrare (adevărata rugăciune monahală a inimii și minții). Ei au numit neamăgitor pe acela care are lucrare și cugetare mărturisită de Sfintele Scripturi și a dobândit dreapta socoteală duhovnicească. Și aceasta au mai zis Sfinții Părinți, ca și pe atunci abia se putea găsi un învățător neamăgitor pentru asemenea lucruri, iar acum, când acești învățători s-au împutinat peste măsură, ei trebuie căutați cu toată osârdia. Iar dacă nu poate fi găsit unul ca acesta, Sfinții Părinți au poruncit a ne învăța din Dumnezeiască Scriptură, ascultând pe Domnul însuși, care grăiește: „Cercetați Scripturile, și în ele veți afla viața veșnică”

(Ioan 5, 39). „Căci toate câte s-au scris mai înainte” în Sfintele Scripturi, „s-au scris spre învățătura noastră” (Rom. 15, 4. Înainte-cuvântare la Tipic sau Predanie).

Preacuviosul Nil a trăit în veacul al XV le-a; el a întemeiat un schit nu departe de Bielo-Ozero, unde se și îndeletnicea cu rugăciunea în însingurare adâncă. Este foarte folositor pentru stareții ai vremurilor din urmă să asculte cu ce smerenie și lepădare de sine vorbește Preacuviosul Nil despre povățuirile pe care le dădea obștii. „Nimeni nu trebuie să tăinuiască din lenevie cuvântul lui Dumnezeu, ci să-și mărturisească neputința și totodată să nu ascundă adevărul lui Dumnezeu, ca să nu ne facem vinovați de încălcarea poruncilor Dumnezeiești. Nu vom tăinui Cuvântul lui Dumnezeu, ci îl vom vesti pe el. Dumnezeieștile Scripturi și cuvintele Sfinților Părinți sunt numeroase ca nisipul mării: cercetându-le fără de lenevire, să învățăm din acestea pe cei ce vin la noi și au trebuință de ele (care cer, care întreabă). Ci mai drept spus: nu învățăm noi, căci nevrednici suntem de aceasta, ci învățăm fericiții Sfinții Părinți din Dumnezeistile Scripturi” (Predania Preacuviosului Nil Sorski. Nu este de prisos să observăm aici că, deși Preacuviosul Nil Sorski avea harul lui Dumnezeu, însă nu îndrăznește să tâlcuiască Scriptura de la sine, ci urma tâlcuirii făcute de Părinți.

Calea smeritei cugetări este singura cale sigură spre mântuire). Iată ce model exemplar pentru povățuitorii zilelor noastre! El este pe deplin folositor de suflet și pentru povățuitor, și pentru cel povățuit; el este expresia corectă a sporirii cu măsură; el este unit cu lepădarea părerii de sine, a obrăzniciei și îndrăznelii nebunești în care cad cei ce urmează la arătare lui Varsanufiecel Mare și altor Părinți purtători de semne, neavând însă harul Părinților. Ceea ce în aceia era semnul îmbelșugatei adăstări în ei a Duhului Sfânt, la acești imitatori lipsiți de judecată și fățarnici slujește ca semn al belșugului de neștiință, de amăgire de sine, de trufie, de îndrăzneală! Să rostim cuvântul lui Dumnezeu înaintea fraților noștri cu

cea mai mare smerenie și evlavie cu putință, recunoscându-ne prea mici pentru aceasta slujire și păzindu-ne pe noi înșine de slavă deșartă care îmboldește cu putere pe oamenii pătimiși, atunci când învăța pe frați. Gândiți-vă că trebuie să dăm răspuns pentru fiecare vorbă deșartă (Mat. 12, 36) - cu cât oare, este mai greu răspunsul pentru cuvântul lui Dumnezeu rostit cu slavă deșartă și sub imboldul slavei deșarte? „Pierde-vă Domnul toate buzele cele viclene, limba cea grăitoare de lucruri mari, pe cei ce au zis: limba noastră o vom mări, buzele noastre la noi sunt, cine ne este nouă Domn?” (Ps. II, 4 - 5). Pierde-vă Domnul pe cei ce cauta slava lor, nu slava lui Dumnezeu.

Să ne înfricoșăm de amenințarea Domnului! Să rostim cuvânt de zidire atunci când o cere trebuință de neînălțurat, nu ca niște povățuitori, ci ca unii care au nevoie de povățuire și sârguiesc a se împărtăși de povățuirea dată de Dumnezeu în Cuvântul Său cel Atotsfint. „După darul pe care l-a primit fiecare”, glăsuiește Sfântul Apostol Petru, „slujiți unii altora, ca niște buni iconomi ai harului celui de multe feluri al lui Dumnezeu. „Dacă vorbește cineva, cuvintele sale să fie ca ale lui Dumnezeu”, cu frică de Dumnezeu și cu evlavie către cuvintele Dumnezeiești; iar nu ca rostind cuvintele de la sine; dacă slujește cineva, slujba lui să fie ca din puterea pe care o dă Dumnezeu”, iar nu ca din puterea sa: „că întru toate să se slăvească Dumnezeu, Iisus Hristos” (1 Petru 4, 10 - 11). Cel ce lucrează de la sine, lucrează pentru slavă deșartă, aducându-se pe sine, dimpreună cu cei care îl ascultă, jertfa satanei; cel ce lucrează de la Domnul, lucrează întru slavă Domnului, săvârșind mântuirea sa și pe a aproapelui prin Domnul, Singurul Mântuitor al oamenilor. Să ne temem a da începătorului vreo povață nechibzuită, care nu se întemeiază pe Cuvântul lui Dumnezeu și pe înțelegerea duhovnicească a Cuvântului lui Dumnezeu.

Mai bine să-ți recunoști neștiință, decât să te

împăunezi cu știința vătămătoare de suflet. Să ne păzim de această mare nenorocire – a-l preface pe începătorul lesne-crezător din rob al lui Dumnezeu în rob al omului (1 Cor. 7, 23), atrăgându-l spre a face voia căzută omenească în locul Atotsfintei voi a lui Dumnezeu. (Aici se vorbește nu despre ascultarea mănăstirească în cele de afară, nu despre muncile și ocupațiile mănăstirești rânduite de conducerea mănăstirii, ci despre ascultarea duhovnicească, tainică, săvârșită în suflet). Atitudinea plină de modestie a sfătuitorului față de cel povățuit este cu totul alta decât cea a starețului față de ascultătorul necondiționat, rob pentru Domnul.

Sfatul nu cuprinde în sine condiția de a fi împlinit neapărat, el poate fi împlinit sau neîmplinit. Asupra sfătuitorului nu atârână nicio răspundere pentru sfatul lui, dacă l-a dat cu frică de Dumnezeu și cu smerită cugetare, nu din pornirea sa, ci fiind întrebat și silit. Nici cel ce a primit sfatul nu este legat de el, ci rămâne la voia și la chibzuința lui să împlinească sau nu sfatul primit. E lesne de văzut: calea sfatului și a urmării Sfintei Scripturi este potrivită cu vremurile noastre plăpânde. Să băgăm de seamă că Sfinții Părinți ne opresc a da sfaturi aproapelui cu de la sine putere, fără ca acesta să o ceară, a da sfat de voia ta fiind semnul că îți recunoști știința și vrednicia duhovnicească, lucru care estevăditătrufie și amăgire de sine (Părerea Sfântului mucenic Petru, mitropolitul Damascului și a altor părinți). Nu este vorba aici de egumeni și de mai-marii mănăstirilor, care sunt datori în toată vremea, orice nevoie s-ar întâmpla, chiar nefiind întrebați, să povățuiască obștea pe care o cârmuiesc. (2 Tim. 4, 2). Cercetând alte mănăstiri, însă, ei sunt datori să se călăuzească după sfatul pe care l-a dat Preacuviosul Macarie Alexandrinul, Preacuviosului Pahomie cel Mare. Pahomie l-a întrebat pe Macarie cu privire la povățuirea obștei și judecarea ei. Avva Macarie a răspuns: „Învață și judecă pe supușii tăi, și nu judecă pe nimeni din ceilalți” (Din Pateric și spuse vrednice de pomenire despre avva

Macarie Orășeanul, cap.2). Aceasta pravilă au păzit-o și o păzesc toți intai-statatorii care doresc să placă lui Dumnezeu.

(d) Despre viață pustnicească

Să nu rămână ascuns față de preaiubiții frați faptul că roadele cele mai înalte ale vieții monahale cum ar fi anahoreza în adâncul pustiei sau isihia în zăvorâre, precum și petrecerea pe anga un stareț purtător de Duh în ascultare necondiționată față de acesta, au fost rânduite nu la întâmplare, nu după voia și priceperea omenească, ci prin osebita purtare de grijă, hotărâre, chemare și descoperire Dumnezeiască.

Antonie cel Mare, începătorul monahismului, întemeietorul vieții pustnicești, s-a îndepărtat în pustie îmbrăcat fiind deja cu putere de Sus, și nu altfel decât prin chemarea lui Dumnezeu. Deși acest lucru nu este arătat limpede în Viața lui, însă întâmplările ce s-au succedat în Viața Preacuviosului ne-o arată aceasta fără putință de tăgadă. Iar despre faptul că în adâncul pustiei a fost povățuit la cea mai aspră isihie prin glas și porunca Dumnezeiască este scris în Viața lui. (Viața Preacuviosului Antonie cel Mare, Viețile Sfinților, 17 ianuarie) și, Vitae Patrum Patrologia e cursus complectus, T, LXXIII).

Preacuviosului Macarie cel Mare, contemporanul Preacuviosului Antonie, care era cu puțin mai tânăr decât acesta, i s-a arătat un heruvim, arătându-i un șes neroditor și sălbatic, care avea să fie mai apoi vestitul Schit Egiptean, și i-a poruncit să se sălășluiască acolo spre viețuire, făgăduindu-i că șesul acela pustiu avea să fie locuit de o mulțime de asceți. (Pateric). Arsenie cel Mare, aflându-se în palatele împărătești, el a rugat pe Dumnezeu ca să i se arate calea mântuirii, și a auzit glas: „Arsenie! Fugi de oameni și te vei mântui”. Arsenie s-a însingurat în sus pomenitul Schit, înnoindu-și acolo rugăciunea către Dumnezeu, spre a-l povățui pe calea mântuirii, și a auzit iarăși glas: „Arsenie! Fugi (de oameni), taci, liniștește-te; acestea sunt rădăcinile nepacatuirii” (Pateric și Spuse

vrednice de pomenire). Maria Egipteanca a fost chemată la a pustnici în pustia de dincolo de Iordan prin porunca lui Dumnezeu (Viețile Sfinților, 1 aprilie).

Dumnezeu, care i-a chemat la liniștire și pustnicie pe aleșii Săi, adică pe aceia pe care mai înainte i-a văzut înzestrați pentru liniștire și pustnicie, le-a pus înainte asemenea mijloace pentru aceste fel de viață, cum omul nu poate avea prin sine însuși. Chiar în acele vremi în care monahismul înflorea, în care mulți erau îndrumătorii purtători de Duh, puțini erau recunoscuți ca fiind înzestrați pentru liniștire și mai cu seamă pentru pustnicie. „Ascultarea adevărată, făcută cu înțelegere”, spune Sfântul Ioan Scărarul, „pot să o străbată nu mulți și anume aceia care au dobândit mângâierea Dumnezeiască, ce îi îmbărbătează în nevoițe și îi ajută în lupte” (Cuvântul 4, cap. 120). „Liniștirea pierde pe cei neîncercați” (Cuvântul 27, cap.5). Zăvorâții și pustnicii au căzut adesea în cele mai mari nenorociri sufletești: și au căzut în nenorociri aceia dintre ei care s-au zăvorât de voia lor, iar nu chemați de Dumnezeu.

În Prolog citim următoarea istorisire: în Palestina era o oarecare mănăstire așezată la poalele unei stânci mari și înalte, iar în stâncă să află o peșteră, deasupra mănăstirii. Monahii acelei mănăstiri povesteau: „Cu oarecare vreme mai înainte, cineva din obștea noastră a poftit să viețuiască în peșteră care este în munte și i-a cerut aceasta egumenului. Egumenul avea darul dreptei socotințe. El a zis fratelui: „Fiul meu, cum vrei tu să viețuiești singur în peșteră, de vreme ce n-ai biruit cătuși de puțin cugetele pătimase trupesti și sufletești? Cel ce voiește să se liniștească trebuie să fie sub călăuzirea unui povățuitor, nu să se cârmuiască singur pe sine. Tu, fără să fi atins cătuși de puțin măsura trebuitoare, ceri nemerniciei mele să-ți îngădui ca să trăiești singur în peșteră; dar eu socot că tu nu pricepi feluritele curse diavolești. Mult mai bine este pentru tine să slujești părinților că să primești ajutor de la Dumnezeu pentru rugăciunile lor și împreună cu ei să

slăvești și să lauzi, la ceasurile rânduite, pe Stăpânul tuturor, decât să te lupți de unul singur cu cugetele necuvioase și viclene.

Nu ai auzit tu, oare, ce spune Părintele Ioan, Glășuitorul de cele Dumnezeiești, scriitorul Scării: „Vai celui ce viețuiește de unul singur: dacă va cădea în desnădejde sau lenevie nu va fi cineva să-l ridice! Iar „acolo unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, sunt și Eu în mijlocul lor”, a zis Domnul. Astfel i-a vorbit egumenul, însă nu l-a putut desprinde pe călugăr de gândurile cele pierzătoare de suflet. Văzând nebiruita dorință a fratelui și cererile sale stăruitoare, egumenul i-a îngăduit, în cele din urmă, să locuiască în peșteră. La ceasurile rânduite pentru hrana, aceasta îi era adusă la peștera de către cineva din obște, iar zăvorâtul avea un coș atârnat de o frânghie, pe care îl lasă în jos ca să primească mâncarea. După ce a petrecut el în peștera oarecare vreme, diavolul, care se lupta pururea cu cei ce voiesc a trăi în chip plăcut lui Dumnezeu, a început să-l tulbure ziua și noaptea prin cugete viclene; iar după câteva zile, luând chip de înger de lumină, i s-a arătat și i-a spus: „Să-ți fie spre știință, ca pentru curăția și pentru petrecerea ta cea cu bun obicei, Domnul m-a trimis să slujesc ție”. Monahul a răspuns: „Ce lucru bun am făcut eu, ca să-mi slujească mie îngerii?” Diavolul a întors cuvânt: „Toate faptele pe care le-ai făcut sunt mari și înalte. Ai părăsit frumusețile lumii și te-ai făcut monah, te ostenești în posturi, rugăciuni și privegheri; și apoi, părăsind mănăstirea, te-ai sălășluit aici: cum oare să nu slujească îngerii sfinției tale?” Prin aceste vorbe, șarpele pierzător de suflete l-a adus în îngâmfare, în trufie și a început să i se arate mereu.

Odată, a venit la monah un om care fusese prădat de hoți. Demonul necurat, care, amăgindu-l, i se arată în chip de înger, i-a spus: „Acest om a fost prădat de hoți; lucrurile furate se afla în cutare loc: spune-i să meargă acolo și să-și ia ce este al lui”. Omul, venind la peșteră, s-a închinat, iar

monahul i-a glăsuț de sus: „Bine ai făcut, frate, că ai venit! Eu știu: te-a ajuns necazul, fiindcă la tine au venit hoții, au furat asta și cealaltă. Nu te întrista! Și au pus cele furate în cutare loc: mergi acolo și le vei afla pe toate, și roagă-te pentru mine!”. Omul s-a minunat, a făcut precum i s-a spus și a aflat cele furate. El l-a proslăvit pe monah în tot ținutul acela, spunând că monahul care trăiește în peștera este proroc. La monah au început să curgă o mulțime de oameni; ascultându-l, ei se minunau de învățătura pe care le-o dădea sub insuflarea diavolului. El prezicea, și prezicerile lui se împlineau. Nefericitul a petrecut nu puțină vreme în această amăgire. În a doua zi a celei de-a doua săptămâni după înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos, spurcatul demon s-a arătat monahului și i-a zis: „Afla părinte, ca pentru viețuirea ta cea neprihănită și întocmai cu a îngerilor, vor veni alți îngeri și te vor înălța, în trup fiind, la cer: acolo te vei îndulci, dimpreună cu toți îngerii, de privesc la neagra frumusețe a Domnului”. Spunând acestea, demonul s-a făcut nevăzut. Însă iubitorul de oameni și Multmilostivul Dumnezeu, Care nu vrea pierzarea omului, a insuflat în inima monahului ca să vestească despre cele întâmplare egumenului. Atunci când a venit fratele care aducea de obicei hrana zăvorâtului, acesta, ivindu-se din peșteră, i-a zis: „Frate! Mergi de spune egumenului să vină încoace”. Fratele a dus vorba egumenului. Egumenul s-a grăbit să vină: a urcat pe o scară până în peșteră, la zăvorât, și i-a zis: „Din ce pricina, fiul meu, mi-ai poruncit să vin încoace?” Acesta a răspuns: „Ce-ți voi răsplăti ție, părinte sfinte, pentru toate câte ai făcut pentru nevrednicia mea!”. Egumenul a zis: „Ce bine ți-am făcut eu ție?” Monahul zise: „Cu adevărat, părinte, prin mijlocirea ta eu m-am învrednicit de multe și mari bunătăți. Tu m-ai îmbrăcat în chipul cel îngeresc; prin mijlocirea ta văd îngeri și mă învrednicesc de împreunavorbirea cu ei; prin mijlocirea ta am primit darul străvederii și al prorociei!”. Egumenul, auzind acestea, s-a minunat și a spus: „Nefericite! Oare tu vezi îngeri? Oare

tu te-ai învrednicit de darul străvederii? Vai ție, nefericitele! Oare nu ți-am spus eu ție: nu te du în peșteră, ca să nu te amăgească demonii”. Spunând egumenul acestea, fratele i-a întors cuvarit astfel: „Nu spune aceasta, cinstite părinte! Pentru sfintele tale rugăciuni văd eu îngeri: mâine chiar voi fi înălțat de ei la cer, cu trupul meu. Să știe sfinția ta, că vreau să cer de la Domnul Dumnezeu nostru ca să te ia și pe tine îngerii, ca să fii și tu cu mine în slava cerească”. Auzind acestea, egumenul i-a spus cu glas amenințător: „Ești amăgit de demon, nefericitele! Totuși, dacă am venit încoace, nu voi pleca de aici: am să rămân aici ca să văd ce se va întâmpla cu tine. Pe demonii cei spurcați, pe care tu îi numești îngeri, eu nu îi văd; ci tu, atunci când îi vei vedea că au venit, să-mi spui”. Egumenul a poruncit să fie trasă scară și a rămas în peștera cu cel înșelat, petrecând în post și neîncetată cântare de psalmi. Atunci când a venit ceasul în care cel înșelat nădăjduia să se înalțe la ceruri, acesta i-a văzut pe demoni venind și a zis: „Au venit, părinte”. Atunci egumenul l-a îmbrățișat și a strigat: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, ajuta robului Tău celui înșelat și nu îngădui necuraților demoni să pună stăpânire pe el”. Pe când egumenul spunea acestea, dracii l-au înhățat pe cel înșelat și au început să-l tragă, silindu-se să-l smulgă din îmbrățișarea egumenului. Egumenul i-a certat pe draci. Aceștia, smulgând mantia de pe cel înșelat, au pierit. Mantia a fost văzută înălțându-se în văzduh la înălțime până ce a pierit din vedere. După scurgerea a de ajuns de multă vreme, mantia s-a arătat iarăși zburând în jos și a căzut pe pământ. Atunci, bătrânul i-a zis celui înșelat: „Nebunule și nefericitele! Vezi ce au făcut demonii cu mantia ta? Așa hotărâseră să facă și cu tine. Hotărâseră să te înalțe în văzduh, ca pe Simon magul – și să-ți dea drumul jos, ca să te sfărâmi și să-ți dai nevoiașul tău suflet într-un chip nenorocit”. Egumenul i-a cherriat pe monahi, le-a poruncit să aducă scară, l-a scos pe înșelat din peștera în mănăstire și l-a rânduit spre slujire la brutărie, la bucătărie și la alte

ascultări mănăstirești, ca să se smerească gândurile lui. În acest chip l-a mântuit el pe fratele" (Prolog, 9 ianuarie).

În grea ispita au căzut din pricina intrării prea de timpuriu în zăvorâre și compatrioții noștri, Preacuvioșii Isachie (Patericul Lavrei Pecerska și Viețile Sfinților, 14 februarie) și Nichita (Patericul Lavrei Pecerska și Viețile Sfinților, 31 ianuarie) ai Lavrei Pecerska. Vrednic de luare aminte în viața Preacuviosului Isaachie, trăitor în aceleași vremuri cu Preacuvioșii Antonie și Teodosie, este faptul că el s-a zăvorât de voia lui. El se nevoia trupește cu mare asprime; năzuința spre o nevoință încă și mai aspră i-a insuflat gândul de a se zăvora într-una din cele mai strâmte peșteri ale mănăstirii Pecerska din Kiev. Se hrănea cu prescura și bea numai apă, iar această hrană sărăcăcioasă o primea din două în două zile. Nevoindu-se trupește cu atâta asprime și neavând destulă cercare în ce privește nevoința și lupta duhovnicească, era cu neputință să nu pună preț pe nevoința în sine. Îndeobște, ispita cu care îl bântuiesc demonii pe nevoitor se întemeiază pe starea lui lăuntrică. „Dacă omul însuși, spune Preacuviosul Macarie Egipteanul, „nu da pricina satanei să-l supună înrâuririi, satana, nu poate nicicum să pună stăpânire pe el cu de-a silă „(Cuvântul 4, cap. 2).

Demonii i s-au înfățișat lui Isachie în chip de îngeri de lumină; unul dintre ei era mai strălucitor decât ceilalți; demonii l-au numit pe acesta Hristos și au cerut nevoitorului să se închine lui. Prin închinarea cuvenită numai lui Dumnezeu și pe care a dat-o, însă, diavolului, nevoitorul s-a supus demonilor, care l-au muncit prin săltarea silită a trupului (dănțuire) până ce l-au lăsat pe jumătate mort. Preacuviosul Antonie, care-i slujea zăvorâtului, a venit la el cu hrana obișnuită; însă, văzând că zăvorâtul nu scoate niciun cuvânt și înțelegând că s-a întâmplat cu el ceva aparte, a spart, cu ajutorul altor monahi, intrarea, care era închisă cu totul, intrând în peștera lui Isaachie. L-au scos pe acesta afară ca pe un mort și l-au pus înaintea peșterii; băgând, însă, de seamă

că mai trăiește încă, l-au așezat în chilie pe pat. Preacuvioșii Antonie și Teodosie îl îngrijeau cu rândul. Din pricina ispitei, Isaachie rămăsese slăbănogit cu mintea și cu trupul: nu putea să stea în picioare, nici să șadă, nici să se întoarcă de pe o parte pe cealaltă, fiind întins; vreme de doi ani a zăcut nemișcat, mut și surd. În al treilea an a început să vorbească și a cerut să fie ridicat și pus în picioare. A început, apoi, să umble ca un copil mic, însă nu a arătat niciun fel de dorința său gând să meargă la biserică; acolo l-au dus abia-abia și numai cu sila; încetul cu încetul, a început să stea în biserica lui Dumnezeu. Mai apoi, a început să meargă și la trapeza, și s-a deprins puțin câte puțin, să mănânce: în cei doi ani cât zăcuse în nemișcare, nu pusese în gura nici pâine, nici apă. În cele din urmă, s-a liberat cu desăvârșire de înfricoșată și uimitoarea pecete pe care o lăsase asupra lui arătarea și lucrarea demonilor. Dar până la sfârșitul vieții sale, Preacuviosul Isaachie a atins o înaltă măsură a sfințeniei.

Preacuviosul Nichita era mai tânăr decât Preacuviosul Isaachie, însă a trăit în aceleași vremuri ca acesta. Mânat de râvnă, el a cerut egumenului să-l blagoslovească la nevoința zăvorârii. Egumenul - pe atunci era egumen Preacuviosul Nikon - l-a oprit, spunându-i: „Fiul meu! Nu-ți este de folos ție, om tânăr, să petreci în nelucrare. Mai bine să trăiești cu frații: slujindu-le, nu te vei lipsi de plata ta. Însuți știi cum a fost înșelat de diavol Isaachie, pe când era zăvorât: ar fi pierit, dacă un har neobișnuit al lui Dumnezeu nu l-ar fi mântuit, pentru rugăciunile Preacuvioșilor Părinților noștri, Antonie și Teodosie”. Nichita a răspuns: „Eu nu mă voi lăsa nicicum amăgit de unele ca acestea, ci voiesc să stau cu tărie împotriva meștesugirilor demonilor și să-l rog pe Iubitorul de oameni Dumnezeu ca să mă învrednicească de darul facerii de minuni ca pe Isaachie zăvorâtul, care săvârșește până acum multe minuni”. Egumenul a zis iarăși: „Dorința ta îți este mai presus de putere; ia seama, că nu cumva, înălțându-te, să cazi. Eu îți poruncesc, dimpotrivă, să

slujești obștii, și vei primi cununa de la Dumnezeu pentru ascultarea ta". Nichita, atras de o puternică râvnă către viața de zăvorât, nu a vrut nicicum să ia aminte la spusele egumenului. El și-a împlinit gândul: s-a închis pe sine în zăvorâre, petrecând acolo și rugându-se fără a ieși nicăieri. După o anumită vreme, a auzit o dată, la vremea rugăciunii, un glas care se ruga împreună cu el și a simțit o bună mireasmă neobișnuită. Amăgindu-se, și-a spus în sinea sa: „Dacă acesta n-ar fi fost înger, nu s-ar fi rugat împreună cu mine și nu s-ar fi simțit bună mireasmă a Sfântului Duh”. După aceea, Nichita a început să se roage cu osârdie, zicând: „Doamne, arată-Te mie în chip înțelegător, ca să te văd pe Tine”. Atunci s-a făcut către el glas: „Ești tânăr! Nu mă voi arăta ție, că nu cumva, înălțându-te, să cazi”. Zăvorâtul a răspuns cu lacrimi: „Doamne! Nu voi cădea nicicum în înșelare, căci egumenul m-a învățat să nu iau aminte la înșelarea drăcească, ci voi face tot ce-mi poruncești”. Atunci, șarpele pierzător de suflete, luând putere asupra lui, a zis: „Nu este cu putință omului să mă vadă, aflându-se în trup; ci, iată! trimit pe îngerul meu, ca să petreacă împreună cu tine: împlinește voia lui”. Spunând acestea, a stat înaintea zăvorâtului un demon în chip de înger. Nichita a căzut la picioarele lui, închinându-se ca unui înger. Dracul a spus: „De acuma nu te mai ruga, ci apucă-te de citit cărți: prin acestea, vei intra într-o neconținută împreuna-vorbire cu Dumnezeu și vei primi puterea de a da cuvânt folositor de suflet, celor ce vin la tine, iar eu îl voi ruga neîncetat pe Ziditorul tuturor pentru mântuirea ta”. Zăvorâtul, încrezându-se în aceste vorbe, s-a amăgit și mai mult: a încetat să se mai roage, se îndeletnicea cu cititul, îl vedea pe demon rugându-se neîncetat și se bucura socotind că un înger se roagă pentru el. Mai apoi, a început să stea de vorbă mult despre Scriptură cu cei ce veneau la el și să propovăduiască asemenea zăvorâtului din Palestina. Slavă lui s-a răspândit printre oamenii lumești și chiar la curtea marelui cneaz. De fapt, el nu prorocea, ci le spunea celor

ce veneau la el, încunoștințat fiind de către demonul ce viețuia cu el, unde erau puse lucrurile furate și cele ce se petreceau în locuri depărtate.*

— În timpurile noastre, se afla în Moscova, într-un azil de nebuni, un asemenea proroc, la care se strângea o mulțime de curioși - Ivan Iakovlevici. Un oarecare monah a fost vizitat de niște moscoviți, care au început să-l laude pe „prorocul” lor. Și spuneau că s-au convins din proprie experiență de înainte-vederea lui, întrebându-l despre o rudă a lor, care se afla că ocnaș în Nercinsk. Ivan Iakovlevici n-a dat răspuns vreme de un ceas. Atunci când cei ce-l întrebaseră au început să-l zorească. el le-a zis: „Departa-te-i până la Nercinsk?” Ei au răspuns: „Mai mult de 6.000 de verste”. „Apoi degrabă ajungi acolo?” - a întors cuvânt „prorocul”. Răspunsul lui a fost ca exilatului i se roseseră picioarele până la sânge. După oarecare vreme, cei care întrebaseră au primit de la ruda din Nercinsk o scrisoare în care acesta descria situația să grea și amintea și faptul că picioarele îi fuseseră roase de lanțuri până la sânge”. „Închipuți-vă ce clarviziune la Ivan Iakovlevici!” cu această exclamație și-au încheiat moscoviții povestirea. Monahul a răspuns: „Nu-i vorba aici de nicio clarviziune, ci de o le-atura bătătoare la ochi cu duhurile căzute. Sfântului Duh nu-i trebuie vreun răgaz: El vestește fără întârziere tainele, atât pământești cât și cerești. Ivan Iakovlevici l-a trimis pe demonul aflat pe lângă el din Moscova în Nercinsk și care a adus o mărturie deșartă, materialnica, spre a îndestula slava deșartă a „prorocului” și curiozitatea oamenilor trupești care îl întrebaseră. Sfântul Duh vestește întotdeauna lucruri duhovnicești, ca unul ce se târâse după căderea sa în patimi păcătoase și materializate!”. Ca pildă a lucrării și caracterului înainte-vederii sfinte, dăruiteite de Dumnezeu, înfățișam o intamlare vrednică de luare-aminte din istoria bisericească. Sfântul Atanasie cel Mare, arhiepiscopul Alexandriei, înștiințându-l pe Ammonie despre fugă sa de

împăratul Iulian Apostatul, vorbește: «În vremea aceea i-am văzut pe marii bărbați ai lui Dumnezeu – Teodor, întăistătorul mănăstirii Tabenisioților și Pammon, avva monahilor care trăiau în împrejurimile Antinoei. Hotărând să mă ascund la Teodor, m-am suit în barca lui, care era acoperită din toate părțile; Pammon ne-a întovărășit dintr-un simțământ de cinstire. Vântul nu era prielnic, eu mă rugam intru strâmtorarea inimii; monahii lui Teodor, ieșind pe mal, au tras barca. „Avva Pammon, văzând întristarea mea, mă mângâia. Eu i-am răspuns: crede-mă că nu are inima mea atâta bărbăție în vreme de pace câtă are în vreme de prigoană: căci pătimind pentru Hristos și întărit fiind prin harul Lui, nădăjduiesc cu atât mai mult că primesc de la El mare milă, de aș fi și ucis”. Nici nu mi-am terminat cuvintele, ca Teodor s-a uitat la Avva Pammon și a zâmbit; Pammon s-a uitat la rândul său la el, zâmbind. Eu i-am zis: „De ce râdeți de cuvintele mele, mă învinuiți oare de frică?” Teodor, întorcându-se către Pammon, zice: „Spune Patriarhului pricina rasului nostru”. Pammon a răspuns: „Ție ți se cuvine această”. Atunci, Teodor a spus: „În acest ceas, Iulian a fost ucis în Persia, după cum a prezis despre el Dumnezeu: „bărbatul disprețuitor și asupritor și semeț nimic nu va săvârși”. (Avac. 4, 5). Se va scula împărat creștin, bărbat ales, dar zilele lui vor fi scurte. De aceea, nu te afunda în Tebaida, nu te osteni, ci te întoarce, în taină, în întâmpinarea noului împărat: te vei vedea cu el în cale, te va primi cu multă bunăvoință și te vei întoarce la Biserica ta, iar pe el îl va lua degrabă Dumnezeu din această viață”. Așa sau și întâmplat toate” (Sancti Athanasii, Opera omnia, tom. 2, pag. 979 – 982).

Astfel, l-a înștiințat pe marele cneaz Iviaslav, despre uciderea lui Goleb, cneazul de Novgorod, sfătuindu-l a-l trimite în Novgorod pe fiul său, ca să fie cneaz. Acest lucru a fost de ajuns pentru mireni ca să-l țină de proroc pe zăvorât. Este vrednic de luare-aminte faptul ca mireni și chiar monahii lipsiți de dreapta socoteală duhovnicească

sunt aproape totdeauna atrași de amăgitori, fățarnici și oameni care se găsesc în înșelare drăcească, recunoscându-i de sfinți și harismatici. Nimeni nu se putea măsura cu Nichita în cunoașterea Vechiului Testament; însă nu suferea Noul Testament și niciodată nu se folosea în cuvintele sale de Evanghelie și de Epistolele Apostolice, nici nu îngăduia cuiva dintre cei care-l cercetau să-i pomenească vreun rând din Noul Testament. Din pricina acestei orientări ciudate a învățăturii lui, părinții mănăstirii Pecerska din Kiev au priceput că este înșelat de demon. Pe atunci, în mănăstire se aflau mulți - monahi sfinți, împodobiți cu daruri harice. Cu rugăciunile lor, ei l-au gonit pe diavol de la Nichita; Nichita a încetat să-l mai vadă. Părinții l-au scos pe Nichita din zăvorâre și i-au cerut să le spună ceva din Vechiul Testament; dar el s-a jurat că niciodată n-a citit acele cărți, pe care mai înainte le știa pe dinafară. S-a arătat că uitase să și citească din pricina urmărilor înșelării drăcești, și abia l-au deprins iar, cu mare osteneala, să citească, Adus în sine prin rugăciunile Sfinților Părinți, el și-a cunoscut și și-a mărturisit păcatul, a plâns pentru el cu lacrimi amare, a atins o măsură înaltă a sfințeniei și darul facerii de minuni prin viețuirea smerită în mijlocul obștei. În cele din urmă, Sfântul Nichita a fost hirotonit episcop de Novgorod.

Experiențele mai noi întăresc cele arătate cu limpezime de experiențele vremurilor trecute. Înșelarea astfel se numește, pe limba monahilor, amăgirea de sine unită cu amăgirea drăcească - este și acum o urmare statornică a retragerii mai înainte de vreme într-o adâncă însingurare ori a unei nevoițe deosebite în singurătatea chilie. Pe vremea când scriitorul acestor sfaturi ascetice, tânăr fiind, mergea prin anii 1824-1825, în lavra Aleksandru Nevski spre a se sfătui în legătură cu gândurile sale cu monahul Ioanichie, lumânărarul lavrei, ucenicul stareților Teodor și Leonid, la acest monah veneau pentru sfat duhovnicesc, mulți mireni care duceau o viață ascetică (Monahul Ioanichie era rudă de sânge cu starețul Teodor.

După sfârșitul acestuia, el nu a rupt legătură cu Leonid, și în cele din urmă, pentru a viețui împreună cu el, s-a mutat în sihăstria Obținei). Venea la el și un soldat din regimentul Pavlovski, Pavel pe numele său, întors de curând din schisma rascolnicilor, fost, mai înainte, învățător al acestora, om cu oarecare știință de carte. Fața lui Pavel strălucea de bucurie. El, însă, din pricina râvnei foarte puternice care se aprinsese în el, s-a aruncat la o nevoieță trupească lipsită de măsură și nepotrivită cu firea lui, având multe lipsuri în vederile sale despre nevoia sufletească. Odată, Pavel stătea noaptea la rugăciune. Deodată, în jurul icoanelor s-a ivit o lumină cu strălucire de soare, și în mijlocul acelei lumini – un porumbel alb, strălucitor. Din porumbel s-a făcut auzit un glas: „Primește-mă: eu sunt Sfântul Duh; am venit să te fac lăcaș al meu”. Pavel a încuviințat cu bucurie. Porumbelul a intrat în el prin gură, iar Pavel, istovit de post și priveghere, a simțit deodată în sine, lucrând cu putere, patima desfrânării: a părăsit rugăciunea, a fugit la bordel. Patima lui nesățioasă era cu neputință de ostoit. Toate bordelurile și toate prostituatele pe care și le putea îngădui deveniseră pentru el a doua familie. În cele din urmă, și-a venit în fire. Amăgirea sa de către arătarea drăcească și întinarea să datorată urmărilor înșelării le-a descris într-o scrisoare către ieroschimonahul Leonid, care trăia pe atunci în mănăstirea Aleksandru Svirsk.

În scrisoare străbătea înalta stare duhovnicească de mai înainte a celui căzut. Sus-pomenitul tânăr era pe atunci ucenic de chilie al ieroschimonahului Leonid (anii 1827 - 1828), și citea, cu binecuvântarea starețului, scrisoarea lui Pavel. În primăvara anului 1828, ieroschimonahul Leonid s-a mutat din mănăstirea Svirsk mai întâi în pustia Ploscensk, iar apoi în Pustia Obținei. El a fost însoțit de ucenicul său de chilie, care a cercetat, cu acest prilej, câteva mănăstiri din eparhiile Kaluga și Orlov. Pe când se afla în vestita pustie Bieloberejsk, era slăvit pentru nevoințele sale monahul rasofoer Serapion, care

văzuse un înger în timpul pravilei sale de chilie. Nu numai mirenii, ci și monahii – dat fiindcă la noi în Rusia domnește nevoia trupească, iar în ce privește pe cea sufletească aproape că s-a pierdut și pomenirea ei – îl proslăveau pe Serapion, socotindu-l ca pildă de viața monahală. În anul 1829, Serapion s-a mutat, din pricina zdruncinării sale sufletești, în Pustia Obținei, spre a se călăuzi după sfaturile ieroschimonahului Leonid.

În timpul uneia din sfaturile sale cu starețul, i-a smuls acestuia o parte însemnată din barbă. Serapion, căruia i se rânduise a locui în schitul Pustiei Obțină, din cinstire pentru slavă sa de nevoitor, a venit o dată, noaptea, la întâi stătătorul Schitului, Ieromonahul Antonie, vestindu-l ca Ioan Botezătorul i se arătase, poruncindu-i să-i înjunghie pe Antonie, pe ieroschimonahul Leonid, pe ieroschimonahul Gavriil și pe moșierul Jeliabovski, care era atunci oaspete al schitului. „Dar unde ți-e cuțitul?” l-a întrebat istețul și neînfricatul Antonie. „N-am cuțit”, a răspuns înșelatul. „Apoi ce-ai venit să tai fără cuțit?” – i-a întors cuvântul Antonie și l-a închis în chilie pe cel înșelat, pe care a trebuit să-l trimită la casa de nebuni, unde s-a și sfârșit. Pare-se că înainte de moarte, Serapion și-ar fi venit în fire și ar fi plecat cu nădejde de mântuire.

Trebuie să băgăm de seamă, că duhul căzut, voind să pună stăpânire pe nevoitorul lui Hristos, nu lucrează ca unul ce are putere, ci caută să atragă învoirea omului la înșelarea ce i se pune înainte, și, primind această învoire, pune stăpânire pe cel ce i-a dat-o. Sfântul David, zugrăvind bântuirea îngerului căzut asupra omului, arată adevărul întocmai, atunci când spune: „Pândește, ca să apuce pe sărac, să apuce pe sărac dacă-l va trage pe el în latul lui” (Ps. 9, 30). „Sfântul Duh lucrează cu de la Sine putere, ca un Dumnezeu; vine atunci când omul care s-a smerit și s-a micșorat pe sine nu-i așteaptă nicicum venirea. Deodată schimba mintea, schimba și inimă. Prin lucrarea sa cuprinde întreaga voință și toate puterile omului, care nu are putință de a chibzui asupra lucrării care se săvârșește

cu el.

Harul, atunci când este în cineva, nu-i arăta nimic din cele obișnuite sau dintr-ale Scripturi ci îl învață în chip tainic care nu le-a văzut și nu ți le-a închipuit niciodată. Atunci, mintea deprinde în chip ascuns tainele înalte și ascunse pe care, potrivit Dumnezeiescului Pavel, nu le poate vedea ochiul omenesc, nici mintea nu poate, de la sine, să le atingă... Mintea omenească, prin sine însăși, fără a fi unită cu Domnul, chibzuiește după puterea ei. Iar atunci când se unește cu focul Dumnezeirii și cu Sfântul Duh, atunci este cu totul stăpânit de Dumnezeiască Lumină, se face cu totul lumină, se aprinde în flacără Atotsfantului Duh, se umple de înțelegere Dumnezeiască, și îi este cu neputință, în flacără Dumnezeirii, să cugete la ale sale sau la cele pe care le-ar voi". Astfel grăia Preacuviosul Maxim Capsocalivitul, Preacuviosului Grigorie Sinaitul. (Filoc. rom., vol. VII).

Dimpotrivă, în timpul arătărilor drăcești totdeauna îi este lăsată omului libertatea de a chibzui asupra arătării, dacă să o primească sau nu. Aceasta reiese din încercările demonului de a-i amăgi pe sfinții lui Dumnezeu. O dată, atunci când Preacuviosul Pahomie cel Mare petrecea în însingurare, în afară de zarva mănăstirii, i s-a înfățișat diavolul intru lumină mare, zicând: „Bucură-te, Pahomie. Eu sunt Hristos, și am venit la tine ca la un prieten al meu". Sfântul, chibzuind în sine, și-a spus: „Venirea lui Hristos la om este unită cu bucuria, în chip străin de frică. În acel ceas pier toate cugetările omenești: atunci, mintea toată, ațintește cu privirea pe Cel văzut. Ci eu, văzându-l pe acesta care mi se înfățișează, mă umplu de tulburare și de teamă. Acesta nu este Hristos, ci satana".

Chibzuind astfel, Preacuviosul i-a spus cu îndrăznire celui ce i se arătase: „Diavole! Pleacă de la mine: blestemat să fii tu, și vedenia ta și răutatea viclenelor tale gânduri". Diavolul a pierit fără întârziere, umplând chilia de putoare. (Viețile sfinților, 15 mai).

Nu este cu putință omului care se afla încă pe

tărâmul cugetării trupești, care nu a primit o cugetare duhovnicească asupra firii omenești căzute, să nu pună oarecare preț pe faptele sale și să nu recunoască în sine o oarecare vrednicie, oricâte vorbe smerite ar rosti și oricât de smerit ar părea la arătare unul ca acesta. Adevărata smerenie nu stă în firea cugetării trupești, fiindu-i acesteia cu neputință: smerenia ține de înțelegerea duhovnicească, Preacuviosul Marcu Ascetul spune: „Cei care nu se socotesc pe sine datornici către orice poruncă a lui Hristos, cinstesc trupește legea lui Dumnezeu, neînțelegând cele ce zic, nici cele pe care se întemeiază: de aceea ei socotesc că împlinesc legea desăvârșit prin fapte” (Cuvânt despre legea duhovnicească, cap.34).

Din cuvintele Preacuviosului Părinte se arata limpede că cel care recunoaște în sine vreun lucru bun, se afla în stare de amăgire de sine. Această stare de amăgire de sine slujește ca temei pentru înșelarea demonică: îngerul căzut își află adăpost în înțelegerea greșită, trufașă a creștinului, la care se adăugă lesne și amăgirea sa, iar prin amăgire îl supune pe om stăpânirii sale, aruncându-l în așa-numita înșelare demonică. Din experiențele arătate mai sus se vede că niciunul din cei înșelați nu s-a socotit pe sine nevrednic de vederea îngerilor, așadar a recunoscut în sine o oarecare vrednicie. Nici nu poate cugetă astfel despre sine omul trupesc și sufletesc. De aceea au și zis Sfinții Părinți îndeobște despre toți nevoitorii lipsiți de deprindere îndestulătoare cu lucrarea sufletească și neadumbriți de har, ca pe pe aceștia liniștirea îi pierde.

Pilduitoare este purtarea Preacuvioșilor Varsanufie cel Mare și a tovarășului său de nevoie Ioan Prorocul (care erau ei înșiși zăvorați în chinovia avvei Serid, pentru că tot vorbim despre zăvorați și liniștire). Întreaga obște a acelei mănăstiri, sau cel puțin, cea mai mare parte a obștii, se călăuzea după povățuirile acestor mari bine plăcuți ai lui Dumnezeu, plini din belșug de Duhul Cel Dumnezeiesc; se călăuzea după povețele lor însuși egumenul Serid, pe care Varsanufie cel Mare îl numea fiu. Serid, îl sluja de

altfel, pe sfântul Stareț, care petrecea închis cu desăvârșire în chilie, primind la sine doar pe Serid și prin aceasta dând răspunsuri scrise celorlalți frați. Călugării mănăstirii, călăuziți de cuvintele ziditoare ale bărbaților insuflați de Dumnezeu, au arătat sporire duhovnicească grabnică și îmbelșugată. Unii dintre ei au devenit buni pentru viața în zăvorâre, la care au și fost chemați de Dumnezeu, Cel care văzuse dinainte înzestrarea lor. Astfel, Varsanufie cel Mare i-a prevestit lui Ioan de la Berseba că lui i-a fost mai dinainte rânduită de Dumnezeu liniștirea, și pregătindu-l pe acest monah prin viețuirea după poruncile evanghelice în mijlocul obștei călugărești, în cuptorul ascultării, la vremea potrivită, arătată de Dumnezeu, l-a adus la zăvorâre. (Răspunsurile 1 - 54).

Din schimbul de scrisori dintre Marele Varsanufie și Ioan de la Berseba se poate vedea ca Ioan era înviforat de cugete pătimase și după intrarea în zăvorâre. Alți monahi cărora le-a fost îngăduita zăvorârea erau și mai tulburați de patimi; dar zăvorârea nu le-a fost oprită. Dimpotrivă, Preacuviosului Avva Dorotei, care se deosebea atât prin înțelepciunea lumească, precum și prin cea duhovnicească, prin înzestrarea de a călăuzi pe alți monahi și care arătase cu fapta acest dar duhovnicesc, stareții purtători de Duh i-au oprit zăvorârea, oricât ar fi dorit-o el. „Liniștirea”, i-au spus ei, „da omului pricină de cugetare semeată mai înainte ca el să se fi dobândit pe sine, adică să fie neprihănit. Doar atunci are loc adevărata liniștire, când omul a purtat deja crucea. Și astfel, dacă vei pătimi împreună cu aproapele, vei primi ajutor; iar dacă te vei ține deoaparte de împreuna-patimire, voind să intri în cele ce sunt mai presus de măsura ta, să știi atunci că vei pierde și ceea ce ai. Nu te abate nici înăuntru, nici în afară, ci tine mijlocul, pricepând care este voia Domnului, „că zilele rele sunt” (Efes. S, 16.

— Răspunsul 311).

Cuvintele mele au următorul înțeles: nu te încrede în liniștire, și nu fi nepăsător în îndeletnicirile tale, pe care le

ai de făcut: iată calea de mijloc, care nu cunoaște primejdia căderii. În liniștire trebuie să ai smerenie, iar în îndeletnicirile tale să fii cu trezvie, și să-ți înfrânezi cugetul tău. Toate acestea nu sunt îngrădite de oarecare soroc de vreme. Oricine este dator să rabde cu mulțumire cele ce vin fără putință de ocolire asupra lui. Cu cât se pogoară omul mai mult în smerenie, cu atâta sporește. Rămânerea în chilia ta nu te face încercat, pentru că tu ești în ea, ferit de necazuri; pare-se că din lipsa luptei cu dracii, care pe cel zăvorât în chilie îl aduce într-aseamenea scârbă și război, care sunt cu totul necunoscute monahului de chinovie (Vezi Viețile Preacuvioșilor Antonie cel Mare, Onufrie cel Mare și ale altor pustnici și zăvorați). Iar prin faptul că lași, înainte de vreme, toate îndeletnicirile, vrăjmașul îți gătește nu odihnă, ci mai mult tulburări, ca să te facă să spui, în cele din urmă: „Mai bine nu m-aș fi născut” (Răspunsurile 312, 313).

Preacuviosul Dorotei, recunoscut că sfânt de către Biserica sobornicească, unul din cei mai aleși scriitori ascetici, a viețuit în chinovie, printre frați, iar după sfârșitul sfinților povățuitori și-a întemeiat propria sa mănăstire și a fost intai-statator al ei. Sfântul Ioan Scărarul atenționează că cei înclinați spre cugetare semeată și alte patimi sufletești nu trebuie nicicum să-și aleagă viața în pustnicie, ci să petreacă în mijlocul obștii și să se mântuiască prin lucrarea poruncilor (Cuvântul 8, cap. 10, 18, 21, 25 - Cuvântul 27, cap. 13, 36): căci orice fel de viețuire, fie în pustie, fie în chinovie, atunci când este potrivit, atunci când este potrivit cu voia lui Dumnezeu, și are ca țel a plăcea lui Dumnezeu, este preafericit (88 de capete ale Preacuviosului Simeon Noul Teolog). Din zăvorârea de mai înainte de vreme odrăslește înșelarea drăcească, nu numai cea care bate la ochi, ci și cea care este nevăzută la arătare: a cugetului, a sufletului, fără de asemănare mai primejdioasă decât cea dintâi, ca una care se tămăduiește foarte anevoie, iar adesea nici nu cunoaște tarriaduire. Acest rod al înșelării, care se

întemeiază pe cugetarea semeață, este numit de către Sfinții Părinți „păreră” (Ale Sfântului Grigorie Sinaitul, capetele 128, 131, 132), atunci când nevoitorul primește păreră mincinoase despre lucrurile duhovnicești și despre sine, socotindu-le adevărate. Părerilor și vedeniilor mincinoase le urmează întotdeauna, potrivit legăturii firești de simțire și de lucrare dintre minte și inima, simțiri amăgitoare, desfătătoare ale inimii: ele nu sunt altceva decât lucrarea unei patimi subțiri a dulceții și slavei deșarte. Cei molipsiți de către această înșelare se fac propovăduitori ai unei învățături ascetice mincinoase, câteodată și ereziarhi, spre veșnică pieire a lor și a celor apropiați lor. Sfântul Isaac Sirul pomeneste, în cel de-al 55-lea Cuvânt, ca un oarecare Malpas a dus în pustnicie o viață foarte aspră de nevoitor, cu țelul de a atinge o înaltă stare duhovnicească, și a căzut în trufie și înșelare demonică vădită, făcându-se întemeietor și căpetenie a sectei evhaitilor.

Ca pildă de carte ascetică scrisă în acea stare de înșelare numită „păreră” putem da lucrarea lui Toma de Kempis, numită „Urmarea lui Hristos”. Ea răsuflă o patimă subțire a dulceții și o cugetare semeață, care naște în oamenii orbiți și plini pe deasupra peste măsură de patimi, o desfătare pe care ei o socot gustare a harului Dumnezeuiesc. Nefericiții și întunecații! Ei nu pricep, ca adulecând damful subțire al patimilor care trăiesc în ei, se îndulcesc de el, socotindu-l în orbirea lor, mireasmă a harului! Ei nu înțeleg că de desfătarea duhovnicească sunt în stare doar sfinții, că înaintea desfătării duhovnicești trebuie să meargă pocăință și curățirea de patimi, ca desfătarea duhovnicească nu stă în puterea păcătosului, ca el trebuie să se cunoască pe sine ca fiind nevrednic de desfătare, să o alunge, dacă aceasta va începe să-i dea târcoale, să o alunge ca pe un lucru nepotrivit cu el, ca pe o vădită și pierzătoare amăgire de sine, ca pe o mișcare subțire a slavei deșarte, a cugetării semețe și a patimii dulceții. IIN pustnicie, au ajuns, asemenea lui Malpas, la

cea mai vârtoasă înșelare demonică Francisc de Assisi, Ignățiu de Loyola șialii nevoitori ai latinilor (După căderea Bisericii de Apus de la cea din Răsărit), recunoscute de ei că sfinți. „Atunci când Francisc a fost răpit la cer” spune scriitorul Vieții acestuia, „Dumnezeu Tatăl, văzându-l, S-a întrebat, fiind pentru o clipă în nedumerire: cui să dea întâietate, Fiului Său Celui după fire, sau fiului după har – Francisc”. Ce poate fi mai cumplit, mai hâd decât aceasta hulă, ce poate fi mai întristător decât aceasta amăgire!

În vremea de astăzi, în patria noastră, putem spune cu hotărâre ca viața anahoretică într-o pustie nelocuită este cu neputință, iar zăvorârea – foarte anevoioasă, fiind mai primejdioasă și mai nepotrivită ca oricând. În acest fapt trebuie să vedem voia lui Dumnezeu și să ne supunem ei. Dacă vrei să fii un isihast plăcut lui Dumnezeu, iubește tăcerea și deprinde-te cu ea cu toată osârdia care-ți stă în putință. Nu-ți îngădui să vorbești în deșert nici în biserică nici la trapeza, nici la chilie; nu-ți îngădui să ieși din mănăstire decât la mare nevoie și pentru cât mai puțină vreme; nu-ți îngădui a lega cunoștințe, mai cu seamă apropiate, nici în afară, nici înăuntrul mănăstirii; nu-ți îngădui o purtare slobodă și destinderi vătămătoare; poartă-te ca un străin și călător, atât în mănăstire cât și în viața pământească îndeobște – și te vei face isihast, pustnic, anahoret, prin dumnezeiască dragoste.

Iar dacă Dumnezeu te va vedea înzestrat pentru pustie sau pentru zăvorâre, atunci EL Însuși, cu negrăitele Sale judecăți, îți va orândui viața de pustnicie și liniștire, precum i-a orânduit-o Fericitului Serafim de Sarov, sau îți va orândui zăvorâre „precum a orânduit-o Fericitului Gheorghe, zăvorâtul din mănăstirea Zadonsk.

— La data scrierii acestei cărți Sfântul Serafim, nu de multă vreme trecut la cele veșnice, nu era canonizat încă de Biserică pravoslavnică rusă, de aceea este numit doar „Fericit” de Sfântul Ignatie.

Despre înșelare

Partea a II-a

Ucenicul: Înșiră-mi felurile amăgirii drăcești care se nasc din îndeletnicirea nepotrivită cu rugăciunea în chip necuvenit.

Starețul: Toate felurile de înșelare demonică la care se supune cel ce se nevoiește în rugăciune apar ca urmare a faptului că la temelia rugăciunii nu este pusă pocăință, că pocăință nu s-a făcut izvorul, sufletul, scopul rugăciunii. „Dacă cineva”, spune Preacuviosul Grigore Sinaitul, „în încrederea în sine întemeiată pe părerea de sine”, (În original se spune: „dacă visează cineva să ajungă prin părere la cele înalte”. Am întrebuințat aici o expresie lămuritoare, ca să arăt mai limpede înțelesul cuvântului părere), visează să ajungă la stări înalte de rugăciune și a dobândit râvna nu adevărată, ci satanicească: pe acela, diavolul îl prinde repede în lațurile sale, ca pe un slujitor al său”. Oricine se silește să intre la nunta Fiului lui Dumnezeu nu în veșminte curate și luminate, puse în rânduiala prin pocăință, ci de-a dreptul în zdrențele sale, în starea omului vechi, de păcătoșenie și amăgire de sine este aruncat în întunericul dinafară: în înșelarea drăcească. „Te sfătuiesc”, spunea Mântuitorul celui chemat la preoția cea de taină, „să cumperi de la Mine aur lămurit în foc, ca să te îmbogățești, și veșminte albe, ca să te îmbraci și să nu se dea pe fata rușinea goliciunii tale, și unge cu alifia lacrimilor „ochii tăi” cei simțiți și ochii „minții” ca să vezi. Eu pe câți îi iubesc, îi mustru și îi pedepsesc: sârguiește, dar, și te pocăiește” (Apoc. 3, 18 - 19). Pocăință și toate cele ce o alcătuiesc, cum ar fi: străpungerea sau îndurerarea duhului, plânsul inimii, lacrimile, osândirea de sine, pomenirea și simțirea din vreme a morții, a judecății lui Dumnezeu și a muncilor celor veșnice, simțirea ca Dumnezeu este de față, frică de Dumnezeu - toate acestea sunt daruri Dumnezeiești, daruri fe mare preț, daruri care sunt începutul și temelia oricărei sporiri cheazăia darurilor mai înalte și veșnice. Fără a le fi primit pe acestea mai înainte, nu este cu putință să ni se încredințeze darurile cele din urmă.

„Oricât de înalte ar fi nevoințele noastre”, a spus Sfântul Ioan Scărarul, „dacă nu am dobândit inima îndurerată, atunci nevoințele noastre sunt și mincinoase și deșarte” (Scara Cuvântul al 7-lea). Pocăință, duhul înfrânt, plânsul, sunt semne care dau mărturie despre nevoie cu bună cuviință în rugăciune; lipsa lor este un semn al abaterii spre o direcție greșită, semn al amăgirii sau al sterpiciunii. Una sau cealaltă, adică înșelarea sau sterpiciunea (lipsa de roade), alcătuiesc o urmare cu neputință de ocolit a îndeletnicirii cu rugăciunea într-un chip nepotrivit, iar îndeletnicirea cu rugăciunea în chip nepotrivit este nedespărțita de amăgirea de sine.

Cel mai primejdios dintre felurile de rugăciune nepotrivită este atunci când cel care se roagă alcătuiește prin puterea închipuirii sale năzăriri sau himere, luându-le, la arătare din Sfânta Scriptură, iar de fapt – din propria lui stare, din căderea sa, din păcătoșenia să; prin aceste închipuiri își măgulește părerea de sine, slava deșartă, cugetarea semeață, trufia, se amăgește pe sine însuși. Se poate vedea lesne ca toate alcătuirile închipuirii firii noastre căzute, schimonosite de cădere, nu sunt adevărate – ele sunt născocire și minciuna, atât de iubite, atât de în firea îngerului căzut. Visătorul, odată cu primul pas făcut pe calea rugăciunii, iese din tărâmul adevărului, pășește pe tărâmul minciunii, pe tărâmul satanei, se supune de bunăvoie înrâuririi satanei. Sfântul Simeon, Noul Teolog, zugrăvește astfel rugăciunea visătorului și roadele ei: „El ridică spre cer mâinile, ochii și mintea, își închipuie în mintea să” – asemenea lui Klopstock și lui Milton – „sfaturile Dumnezeiești, bunătățile cele cerești, cinurile sfinților îngeri, locașurile îngerilor; pe scurt, adună în închipuirea sa toate cele auzite din Dumnezeiască Scriptură, le cercetează în vremea rugăciunii, caută la cer; prin toate acestea își stârnește sufletul său către Dumnezeiască dorire și dragoste; câteodată varsa lacrimi și plânge. În acest chip, inima lui se trufeste încetul cu încetul, fără a pricepe el aceasta cu inima; i se pare că cele

săvârșite de el sunt rodul harului Dumnezeu spre mângâierea lui, și roagă pe Dumnezeu ca să-l învrednicească a petrece pururea în această stare. Acesta este semnul înșelării. Un asemenea om de s-ar și liniști cu liniștire desăvârșită, nu poate să scape de nebunie și sminteală. Iar dacă totuși nu se întâmplă cu el aceasta, oricum nu va ajunge niciodată la cinul duhovnicesc al priceperii și virtuții sau desparțimirii. Într-acest chip, s-au înșelat cei care au văzut lumina și strălucire cu ochii aceștia trupești, au mirosit buna-mireasma cu mirosul lor, au auzit glasuri cu urechile lor. Unii din ei s-au îndrăcit, strămutându-se, cu mintea vătămată, dintr-un loc într-altul; alții au primit un demon în chip de înger luminos, s-au înșelat și au trăit neîndreptați până la sfârșit, fără a primi sfat de la niciunul dintre frați; alții, îndemnați fiind de diavol, și-au pus capăt zilelor; unii s-au aruncat în prăpastie; alții s-au spânzurat. Și cine poate a socoti felurile amăgiri ale diavolului, cu care amăgește el, și care sunt cu neputință de așternut în cuvinte? Totuși, din cele spuse de noi, orice om cu capul pe umeri poate să afle vătămarea care ia naștere din acest fel de rugăciune. Iar dacă vreunul din cei care îl întrebuințează nu va patirni niciuna din nenorocirile arătate mai sus, din pricină că trăiește în obște – căci în aceste nenorociri cad mai mult pustnicii, care trăiesc în singurătate – însă unul ca acesta își va petrece întreaga viață fără să izbândească nimic” (Despre primul chip al luării aminte și rugăciunii, Filocalia vol.1).

Toți Sfinții Părinți care au descris nevoința rugăciunii minții ne opresc nu numai a alcătui de la sine închipuiri, ci și a ne pleca, prin voia și încuviințarea noastră, spre închipuirile și nălucirile care ni se pot înfățișa pe neașteptate, fără a atârna de voia noastră. Și aceasta se întâmplă în timpul nevoinței la rugăciune, mai cu seamă în liniștire. „Nu primi nicicum”, spune Preacuviosul Grigorie Sinaitul, „dacă vei vedea ceva cu ochii cei simțiți ori cu mintea, în afară sau înăuntrul tău, de-ar fi chipul lui

Hristos, sau chip de înger, sau al vreunui sfânt, sau dacă ți se va arăta lumina... Fii cu luare-aminte și pază! Nu-ți îngădui a te încrede în ceva, nu arata învoire cu gândul și cu glasul la nimic, nu te încrede în grabă vreunei arătări, de ar fi ea adevărată și bună; fii rece către ea și înstrăinat păzind statornic mintea ta lipsită de închipuiri, fără a alcătui în sine vreun chip și fără a fi întipărită de niciun chip. Cel ce a văzut oarece cu mintea sau cu simțurile, de-ar fi vedenia și de la Dumnezeu, și o primește cu grăbire, lesne cade în înșelare – cel puțin, își descoperă înclinarea spre înșelare, primind vedenia cu grabă și ușurătate. Noul începător trebuie să-și întoarcă toată luarea-aminte spre singura lucrarea inimii și doar pe aceasta s-o recunoască neamăgitoare – iar altceva nimic să nu primească până ce nu va fi intrat în desparțimire. Dumnezeu nu se mânie pe cel ce se teme de înșelare și veghează asupra sa cu cea mai mare luare-aminte, chiar dacă acesta nu va primi ceva trimis de Dumnezeu, necercetând aceea cu toată osârdia; dimpotrivă, Dumnezeu îl va lăuda pe unul ca acesta pentru bună sa înțelegere” (Despre primul chip al luării-aminte și rugăciunii).

Sfântul Amfilohie, care era intrat în călugărie din tinerețe, s-a învrednicit la vârsta bărbăției și a bătrâneții să ducă viața sihăstrească în pustie. Închizându-se într-o peșteră, el se îndeletnicea cu liniștirea, și a atins o mare sporire. Atunci când s-au împlinit patruzeci de ani de când ducea viață pustnicească, i s-a arătat noaptea un înger și i-a zis: „Amilohie! mergi în oraș și paște oile cele duhovnicești”. Amfilohie petrecea luând-aminte la sine și n-a băgat deloc în seamă porunca îngerului. În noaptea următoare îngerul s-a arătat din nou, înnoind porunca și adăugând că el vine de la Dumnezeu. Și iarăși Amfilohie nu a arătat supunere îngerului, temându-se că nu cumva să fie amăgit și aducându-și aminte de vorbele Apostolului, ca și satana ia chip de înger de lumină (2. Cor. 11, 14). În ce-a de-a treia noapte, îngerul s-a arătat din nou și încredințându-l pe Amfilohie asupra să printr-o slavoslovie

a Dumnezeirii pe care duhurile cele lepădate nu o pot suferi, l-a luat pe bătrân de mână, l-a scos din chilie și l-a dus într-o biserică ce se găsea în apropiere. Ușile bisericii s-au deschis singure. Biserica s-a umplut de lumina cerească; în ea se aflau mulțime de bărbați sfinți în veșminte albe, cu fețele strălucind ca soarele. Aceștia l-au hirotonit pe Amfilohie episcop al orașului Iconium (Viețile Sfinților, 23 noiembrie). Purtându-se întocmai pe dos, Preacuvioșii Isaachie și Nichita ai Lavrei Pecerst: a, noi și necercați în viață pustnicească, au suferit cumplită nenorocire, încrezându-se cu nechibzuința în vedeniile ce li se arătaseră. Celui dintâi i s-a arătat o mulțime de demoni intru strălucire: unul dintre demoni a luat chipul lui Hristos, iar ceilalți chip de sfinți îngeri. Pe cel de-al doilea l-a amăgit demonul mai întâi prin bunamireasma și glas, pasămite Dumnezeiesc, iar apoi a stăut înaintea ochilor lui în chip de inger (Patericul Lavrei Pecerska). Monahii încercați în viața călugărească, monahii cu adevărat sfinți se tem de înșelare și nu au încredere în sine cu mult mai mult decât începătorii, și mai cu seamă decât aceia care sunt cuprinși de înfierbântare către nevoință. Cu dragoste fierbinte, Preacuviosul Grigorie Sinaitul îl preîntâmpina asupra înșelării pe isihastul pentru care a fost scrisă cartea lui. „Voiesc să ai intru cunoștință cele despre înșelare; voiesc aceasta cu scopul de a te putea păzi pe tine însuși de înșelare, ca prin cuvântul neluminat de smerenia cuviincioasă, nu cumva să-ți pricinuiiești o mare vătămare, nu cumva să-ți pierzi sufletul tău. Liberă voie a omului înclină lesne spre părtășia cu potrivnicii noștri, și mai cu seamă voia celor neîncercați, frăgezi în nevoință, că a unora ce sunt încă stăpâniți de demoni” (Patericul Lavrei Pecerska). Cât de adevărat este cuvântul! Se pleacă, se lăasă trasă libera noastră voie spre înșelare: pentru că orice înșelare lingusește părerea noastră de sine, slava deșartă, trufia noastră. „Demonii se afla în apropierea începătorilor și a celor aflați în rânduiala de sine (idioritmici), pe care îi înconjură, întinzându-și laturile cugetelor și închipuirilor

vătămătoare, pregătind prăpăstii spre cădere. Cetatea începătorilor – întreaga ființă a fiecăruia dintre ei – se afla încă sub stăpânirea balaurilor...

Nu te lasa, din ușurătate, în seama celor ce ți se înfățișează, ci să petreci într-o bună întemeiere, păstrând cele bune cu multă chibzuință, și lepădând cele viclene... Să-ți fie știut că lucrările harului sunt lămurite, demonul nu le poate învăța: nu poate învăța nici blândețea, nici seninătatea, nici smerenia, nici ură față de lume; el nu îmblânzește patimile și iubirea de desfătare, așa cum o face harul. Lucrările acestuia sunt: îngâmfarea, cugetarea semeață, încredere în sine; într-un cuvânt, toate chipurile răutății. După lucrarea ei poți să cunoști lumina care răsare în sufletul tău – dacă este Dumnezeiască sau de la satana". Se cuvine a ști că această deosebire este la măsura monahilor sporiți și nicidecum a începătorilor. Deși Preacuviosul Sinait vorbește cu un începător – însă cu un începător în ale liniștirii, dar care după anii petrecuți în mănăstire și după vârsta trupească era bătrân, după cum se poate vedea din carte.

Ucenicul: Nu ți s-a întâmplat vreodată să vezi pe cineva venit în stare de înșelare drăcească din pricina zburdării închipuirii în vremea rugăciunii?

Starețul: Ba mi s-a întâmplat. Un oarecare funcționar care trăia în Pettersburg, se nevoia cu asprime la rugăciune, fapt pentru care a ajuns într-o stare neobișnuită. Despre nevoia lui și urmările sale el i-a făcut cunoscut protoiereului bisericii cu hramul Acoperământul Măcii Domnului, care este în Kolomno. Protoiereul, vizitând o oarecare mănăstire din eparhia Sankt-Petersburg, l-a rugat pe unul din monahii acelei mănăstiri să stea de vorbă cu funcționarul. „Starea ciudată în care a ajuns funcționarul din pricina nevoinei”, a spus cu mult bun-simț protoiereul, „ar putea fi lămurită mai lesne de niște trăitori în mănăstire, că unii ce sunt mai deprinși cu amănuntele și întâmplările neprevăzute ale nevoinei ascetice”. Monahul s-a învoit. După oarecare

vreme, funcționarul a venit în mănăstire. La convorbirea dintre el și monah am fost și eu de față. Funcționarul a început îndată să povestească despre vedeniile sale - că vede mereu la rugăciune lumina venind din icoane, simte bunamireasma, iar în gură o dulceață neobișnuită și așa mai departe. Monahul, ascultând această istorisire, l-a întrebat pe funcționar: „Nu v-a trecut prin gând să vă puneți capăt zilelor?”. „Cum să nu!” a răspuns funcționarul: „m-am aruncat, deja, odată în Fontanka (afluent al râului Neva), dar m-au scos”. S-a arătat că funcționarul întrebuința acel fel de rugăciune, descris de Sfântul Simeon, care aprinde închipuirea și sângele, omul căpătând, între timp, o putere nemaipomenită de postire aspră și priveghere. La starea de amăgire de sine pe care omul și-o alege de bunăvoie, diavolul și-a adăugat lucrarea sa, înrudită cu această stare, iar amăgirea de sine omenească a trecut în vădită înșelare diavolească. Funcționarul vedea lumina cu ochii cei trupești: bunamireasma și dulceață pe care le simțea atârnau de simțurile trupești. Dimpotrivă, vedeniile sfinților și stările lor cele mai presus de fire sunt pe de-a-ntregul duhovnicești (Sfântul Isaac Sirul, Cuvântul 55): nevoitorul devine în stare să le primească abia după deschiderea ochilor sufletului său de către harul Dumnezeuiesc, înviind deopotrivă și celelalte simțuri ale sufletului, care până atunci petreceau în nelucrare (Preacuviosul Simeon, Noul Teolog, Cuvântul despre credință); la vedenia dăruită de har iau parte și simțurile cele trupești ale sfinților, dar numai atunci când trupul trece din starea pătimasă, în cea despartimită. Monahul a început să-l înduplece pe funcționar să părăsească felul de rugăciune întrebuințat de el, lămurindu-i cât de greșit este acest fel de rugăciune și cât de greșită este starea la care se ajunge prin el. Funcționarul s-a împotrivit sfatului cu încăpățănare. „Cum să mă lepăd de un har vădit!” - a răspuns el împotrivă.

Luând aminte la purtarea funcționarului, am simțit față de el o negrăită milă, și deopotrivă mi s-a părut

oarecum caraghios. De pildă, i-a pus monahului următoarea întrebare: „Atunci când din îmbelșugarea dulceții mi se umple gura de scuipat, acesta începe să curgă pe podea: e păcat, oare?” Întocmai: cei care se afla în înșelare drăcească stârnesc mila, că unii care nu se mai stăpânesc pe sine și se afla, cu mintea și inima, în robia celui viclean, a duhului celui lepădat. Ei alcătuiesc, totodată, și o priveliște caraghioasă: spre batjocură sunt dați de către duhul cel viclean care-i stăpânește, care i-a adus în starea de înjosire, amăgindu-i prin slava deșartă și semeață cugetare. Cei înșelați nu pricep nici robia în care se afla, nici ciudățenia purtării lor, oricât de bătătoare la ochi ar fi aceasta robie, această ciudățenie a purtării. Iarna lui 1828 spre 1829 am petrecut-o în Pustia Ploscensk (Eparhia Orlov).

În vremea aceea, trăia acolo un bătrân aflat în înșelare. Acesta și-a retezat mâna, presupunând că împlinește prin această poruncă evanghelică și povestea oricui avea plăcerea să-l asculte că mâna retezată s-a făcut sfinte moaște, fiind păstrată și cinstită cu evlavie în mănăstirea moscovită Simonov; că el, bătrânul, aflându-se la cinci sute de verste depărtare de Simonov, simte când arhimandritul de acolo săruta mâna dimpreună cu obștea. Starețul era apucat de tremurici, totodată începea să șuiere foarte tare: el socotea aceasta ca o roadă a rugăciunii; privitorilor, însă, li se părea o schimonoseală vrednică doar de milă ori de răs. Copiii orfani care trăiau pe lângă mănăstire, se amuzau pe seama bătrânului, maimuțărindu-l înaintea ochilor lui. Bătrânul se mânia, se aruncă ba asupra unuia, ba asupra altuia, îi trăgea de păr. Nimeni dintre monahii vrednici de cinstire ai mănăstirii nu a putut să-l încredințeze pe cel înșelat că se afla într-o stare de amăgire, în neorânduială sufletească.

După ce funcționarul a plecat, l-am întrebat pe monah: „De unde v-a trecut prin gând să-l întrebați pe funcționar despre încercarea de a-și lua viața?”. Monahul a răspuns: „Așa cum în timpul plânsului celui după

Dumnezeu vin clipe de neobișnuită împăcare a conștiinței, lucru care alcătuiește mângâierea celor ce plâng, și în timpul desfătării celei mincinoase, aduse de înșelarea drăcească, vin clipe în care înșelarea își leapădă, cum ar veni, haina, și se lasa gustata așa cum este ea de fapt. Aceste clipe sunt cumplite! Amărăciunea lor și deznădejdea pricinuită de această amărăciune sunt de nesuferit. În această stare în care îl aduce înșelarea i-ar fi mai ușor celui înșelat s-o recunoască pe aceasta și să ia măsuri spre a se vindeca.

Vai! Începutul înșelării este trufia – iar roada ei, trufia cea peste măsură. Cel înșelat, socotindu-se vas al harului Dumnezeu, disprețuiește mântuitoarele preîntâmpinări ale celor apropiați, precum a băgat de seamă Sfântul Simeon. Între timp, accesele de deznădejde devin din ce în ce mai puternice: în cele din urmă, deznădejdea aduce la ieșirea din minți și încununează prin sinucidere. La începutul veacului nostru se nevoia în pustia Sofroniev (Eparhia Kursk) schimonahul Teodosie, care-și atrăsese cinstirea obștii și a mirenilor prin viața să aspră, înaltă. O dată, i s-a părut că a fost răpit la rai. După terminarea vedeniei, a mers la intai-statator, a povestit minunea în amănunt, și și-a făcut cunoscută părerea de rău pentru faptul că s-a văzut în rai numai pe sine, iar din obște pe nimeni altcineva. Faptul nu a atras intai-statatorului luarea-aminte cuvenită: acesta, a strâns obștea și cu duh înfrânt le-a povestit despre vedenia schimonahului și i-a îndemnat a viețui mai cu râvnă și într-un chip mai plăcut lui Dumnezeu. După trecerea a oarecare vreme, au început să apară ciudățeni în purtarea schimonahului. Totul s-a sfârșit atunci când l-au găsit spânzurat în chilia sa”.

Am avut și eu parte de următorea întâmplare vrednică de luare-aminte. M-a cercetat, odată, un ieroschimonah atonit, venit în Rusia pentru colecta. Ne-am așezat în chilia mea de oaspeți, și a început să-mi zică: „Roagă-te pentru mine, părinte: dorm mult, mănânc

mult!". În vreme ce-mi spunea acestea, simțeam dragostea care ieșea din el, fapt pentru care i-am și răspuns: „Nu mănânci mult și nu bei mult: oare nu este în tine ceva deosebit?” și l-am rugat să intre în chilia dinlăuntru. Mergând înaintea lui și deschizând ușa chiliei dinlăuntru, mă rugam în gândul meu lui Dumnezeu ca să dăruiască folos sufletului meu flămând din partea acelui ieroschimonah atonit, dacă el va fi fiind cu adevărat rob al lui Dumnezeu. Întocmai: băgasem de seamă la el ceva deosebit. În chilia dinlăuntru ne-am așezat iarăși ca să stăm de vorbă, și am început să-l rog: „Fă milostenie, învață-mă să mă rog. Tu trăiești în cel dintâi loc monahicesc de pe pământ, printre mii de monahi: într-un asemenea loc și în mijlocul unei adunări atât de numeroase de monahi numaidecât trebuie să se găsească mari rugători, care cunosc lucrarea cea de taină a rugăciunii și îi călăuzesc la ea și pe cei apropiați, după pilda lui Grigore Sinaitul și Grigore Palama, după pildă multor altor luminători atoniti”. Ieroschimonahul s-a învoit numaidecât să-mi fie povățuitor – și o, groază! Cu cea mai mare înfierbântare a început să-mi arate metodă mai sus arătată de rugăciune extatică, întemeiată pe închipuire. Mă uit la el – era într-o înfierbântare grozavă! Avea înfierbântate și sângele și închipuirea! Era în mulțumire de sine, în extaz, în amăgire de sine, în înșelare! Lăsându-l să se descarce, am început, puțin câte puțin, jucându-mi în continuare rolul de povățuit, să îi înfățișez învățătura Sfinților Părinți despre rugăciune, arătându-i-o în Filocalie și cerându-i să mi-o lămurească. Atonitul a căzut într-o nedumerire desăvârșită. Am văzut că nu are cunoștință nicidecum despre învățătura Părinților cu privire la rugăciune! În continuarea discuției noastre, i-am zis: „Uite ce e, starețe! Vei locui în Petersburg – să nu stai defel la catul de sus; să-ți iei odaie numaidecât la cel de jos!”. De ce așa?” a întors cuvântul atonitul. „Pentru că”, am spus eu, „dacă le trece prin cap îngerilor că, răpindu-te pe neașteptate, să te ducă din Petersburg la Athos, și luându-te de la catul de sus, te

vor scăpa, ai să te strivești de moarte; iar dacă te vor lua de la cel de jos și te vor scapa, ai să te alegi doar cu lovituri ușoare". Închipuie-ți", mi-a răspuns atonitul, „de câte ori, „deja, stând la rugăciune, mi-a venit cu putere gândul că îngerii mă vor răpi și mă vor lăsa în Athos!" S-a vădit ca ieroschimonahul purta lanțuri, nu dormea mai deloc, mânca foarte puțin și simiea în trup asemenea fierbințeala, că iarna nu avea nevoie de îmbrăcăminte groasă. Spre sfârșitul convorbirii noastre, mi-a venit în gând să fac precum urmează: am început să-l rog pe atonit ca el, postitor și nevoitor fiind, să pună la încercare asupra sa metoda Sfinților Părinți, care cere ca mintea să fie la vremea rugăciunii cu desăvârșire liberă de orice închipuire, cufundându-se toată în luarea aminte față de cuvintele rugăciunii, închizându-se și cuprinzând-o, potrivit spuselor Sfântului Ioan Scărarul, în cuvintele rugăciunii. (Scara, Cuvântul 28, cap. 17).

În timpul acestei lucrări, inima se face, de obicei, împreuna-lucrătoare minții printr-un simțământ mântuitor de întristare pentru păcate, precum a spus Preacuviosul Marcu Ascetul: „Mintea care se roagă fără împrăștiere strâmtorează inima: iar „inimă înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi" (Ps. 50, 19. Cuvântul despre cei ce socot a se îndreptăți din fapte, cap. 34, Filocalia, vol.1)". După ce faci pe tine încercarea", i-am spus atonitului, „adu-mi și mie la cunoștință despre roada ei; căci această încercare este anevoioasă pentru mine însumi, datorită vieții împrăștiată pe care o duc". Atonitul s-a învoit cu bucurie la îmbierea mea. După câteva zile vine la mine și îmi spune: „Ce mi-ai făcut?". „Dar ce s-a întâmplat?". „Păi cum am început să mă rog cu luare-aminte, închizând mintea în cuvintele rugăciunii, toate vedeniile mele s-au dus, și deja nu mai pot să mă întorc la ele". Vorbind mai departe cu atonitul, nu am mai văzut la el acea încredere în sine și îndrăzneala care săreau în ochi la prima întâlnire și care se fac, de obicei, văzute la oamenii aflați în amăgire de sine, cărora li se pare că sunt

sfinți, sau care se afla în înșelare duhovnicească. Atonitul și-a arătat chiar dorința de a asculta sărmaneile mele sfaturi. Atunci când l-am povățuit să nu se deosebească prin felul văzut de viețuire față de ceilalți monahi, întrucât aceasta duce la cugetare semeață (Scara, Cuvântul 4, cap. 82, 83).

Preacuviosul Varsanufie cel Mare, răspunsul 275. Viața și învățăturile Preacuviosului Apollo, Pateric), și-a scos lanțurile de pe el și mi le-a dat. După o lună a venit iarăși la mine și mi-a spus că a încetat fierbințeala din trupul lui, că are nevoie de îmbrăcăminte calduroasă și doarme cu mult mai mult. Totodată, povestea că în Muntele Athos sunt mulți, unii bucurându-se de faima sfințeniei, care întrebuintează acea metodă de rugăciune pe care o întrebuinta el, deprinzându-i cu ea și pe alții. Nu-i de mirare! Sfântul Simeon Noul Teolog, care a trăit cu opt sute de ani înaintea vremurilor noastre, spunea că foarte puțini se îndeletnicesc cu rugăciunea întru luare-aminte (Despre cel de-al treilea chip al rugăciunii). Preacuviosul Grigore Sinaitul, trăitor în veacul al patrusprezecelea după nașterea lui Hristos, atunci când a mers în Muntele Athos, a aflat că numeroșii călugări de acolo nu aveau nicio idee despre rugăciunea minții; se îndeletniceau doar cu nevoințele trupești, săvârșind rugăciunile doar cu buzele și cu glasul (Viața Preacuviosului Grigorie Sinaitul). Preacuviosul Nil Sorski, trăitor la sfârșitul veacului al cincisprezecelea și începutul celui de al șaisprezecelea, cercetând și el Muntele Athos, spune că în vremea să numărul celor care se rugau cu luare-aminte se împuținase peste măsură (Înainte-cuvântare la Predania sau Tipicul Schitului).

Starețul arhimandrit Paisie Velickovski s-a strămutat în Muntele Athos, din Moldova, în anul 1747. În scurtă vreme, a cercetat toate mănăstirile și schiturile, a stat de vorbă cu numeroși bătrâni pe care părerea obștească a Sfântului Munte îi ținea de monahi foarte încercați și sfinți. Atunci, însă, când a început să-i întrebe pe acești monahi

despre cărțile Sfinților Părinți care au scris despre rugăciunea minții, s-a arătat nu doar că nu aveau habar că vor fi fost pe lume asemenea cărți, ci și că nu știau nici măcar numele sfinților Scriitori; Filocalia nu fusese, încă, tipărită în grecește (Din scrisoarea starețului Paisie către starețul Teodosie. Scrierile lui Paisie, ed. Pustiei Obțină). Rugăciunea cu luare-aminte cere lepădare de sine, și puțini se hotărăsc să se lepede de sine. Cel închis în sine prin luarea-aminte, care se afla în stare de uimire din pricina vederii păcătoșeniei sale nu este în stare de vorbire multă și, îndeobște, de scene de efect și actorie – unul ca acesta apare înaintea celor ce nu cunosc nevoița lui tainică oarecum ciudat, curios, „neisprăvit” în toate privințele. Ușor este, oare, să te deosebești de părerea lumii? Iar lumea, cum să-l cunoască pe nevoitorul adevăratei rugăciuni, când nevoița aceasta este ea însăși cu totul necunoscuta lumii? Altfel stau lucrurile cu cel aflat în amăgire de sine! Nu mănâncă, nu bea, nu doarme, iarna umbla doar în răsărit, poarta lanțuri, vede vedenii, pe toți îi învață și îi muștră cu o nerușinare plină de îndrăzneală, fără nicio dreptate, fără rost, cu înfierbântare a sângelui, înfierbântare trupească, pătimășă, și îndemnat de această înfierbântare nenorocită și pierzătoare. Sfânt și gata! De multă vreme s-au făcut băgate de seamă gustul și înclinarea pe care le are societatea omenească spre asemenea lucruri: „răbdați”, scrie Apostolul Pavel către Corinteni, „de vă robește cineva, de vă mănâncă cineva, de vă ia ce e al vostru, de vă privește cineva cu mândrie, de vă lovește cineva peste obraz” (2 Cor. 11, 20). În continuare, Sfântul Apostol spune că el, fiind în Corint, nu a putut să se poarte cu îndrăzneală și obrăznicie: purtarea lui a purtat pecetea smereniei, a „blândeții și îngăduinței lui Hristos” (2 Cor. 10, 1). O mare parte dintre nevoitorii Bisericii Apusene, socotiți în sânul acesteia ca foarte mari sfinți – aceasta după căderea ei de la Biserică Răsăriteană și îndepărtarea Sfântului Duh de la ea – s-au rugat și au ajuns la vedenii, bineînțeles mincinoase, prin metoda pe

care am amintit-o. Acești păruți sfinți se aflau în cea mai cumplită înșelare drăcească. Înșelarea își ridică, deja, în chip firesc capul pe temeiul hulirii împotriva lui Dumnezeu prin care este schimonosită la eretici credința dogmatică. Purtarea nevoitorilor latinilor, cuprinși fiind de înșelare, a fost întotdeauna „extatica” din pricina neobișnuitei lor înfierbântări trupești și pătimase. Într-o asemenea stare se afla (I-natiu de L-ola, întemeietorul Ordinului iezuiților. Închipuirea lui era atât de aprinsă și de atâțată, încât, precum el însuși spunea, avea nevoie doar să o voiască și să întrebuințeze oarecare eforturi ca să-i apară înaintea, după bunul său plac, iadul sau raiul. Apariția raiului și iadului se săvârșea nu doar prin lucrarea închipuirii omenești; lucrarea închipuirii omenești, de una singură, este neîndestulătoare pentru aceasta: faptul se săvârșea prin lucrarea demonilor, care își uneau prisositoarea lor lucrare cu lucrarea neîndestulătoare omenească, adăugând lucrare la lucrare, plinind o lucrare prin cealaltă, pe temelia liberei voințe a omului care și-a ales și și-a însușit o îndreptare mincinoasă. Se știe că adevăraților sfinți ai lui Dumnezeu vedeniile li se dăruiesc numai și numai prin bunăvoința și lucrarea lui Dumnezeu, iar nu după voia omului și nu prin propriile lui eforturi – se dăruiesc pe neașteptate, foarte arareori, când este neapărată nevoie, potrivit minunatei economii a lui Dumnezeu, iar nu la întâmplare (Sfântul Isaac Sirul, Cuvântul al 36-lea). Nevoia aspră a celor aflați în înșelare se însoțește, de obicei, de o adâncă stricăciune sufletească. După aceasta se poate măsura văpaia care îi mistuie pe cei înșelați. În sprijinul celor spuse stau povestirile din istorie și mărturia Părinților. „Cel ce vede duhul amăgirii – în vedeniile care-i sunt înfățișate”, a spus Preacuviosul Maxim Capsocalivitul, „foarte adesea este supus iuțimii și mâniei; buna-mireasma a smereniei ori rugăciunii, ori lacrimii adevărate nu încap într-însul. Dimpotrivă, unul ca acesta se lauda mereu cu virtuțile sale, este plin de slavă deșartă și se deda întruna, fără

frică, patimilor viclene (Convorbirea Preacuviosului Maxim Capsocalivitul cu Preacuviosul Grigore Sinaitul, Filoc. rom., vol. 7).

Ucenicul: Faptul că această metodă de rugăciune este greșită și legătura ei cu amăgirea de sine și înșelarea îmi sunt acum limpezi; fă-mă prevăzător acum și cu privire la celelalte feluri de rugăciune nepotrivită și la starea amăgitoare care este legată de ele.

Starețul: Precum duce la amăgire de sine și înșelare lucrarea greșită a minții, tot așa duce la ele și lucrarea greșită a inimii. Sunt pline de trufie nechibzuită dorința și năzuința de a vedea vederi duhovnicești cu o minte necurățita de patimi, neînnoita și nerezidita de către dreapta Sfântului Duh: pline sunt de aceeași trufie și nechibzuință, dorința și năzuința inimii de a se îndulci de simțiri sfinte, duhovnicești, dumnezeiești, atunci când ea nu este încă în stare de asemenea îndulciri. Precum mintea necurată care, dorind a vedea vedenii Dumnezeiești și neavând putință de a le vedea, alcătuieste pentru sine vedenii din sine însăși, amăgindu-se și înșelându-se cu ele – tot așa și inima, silindu-se a gusta dulceață dumnezeiască și alte simțiri dumnezeiești, și neaflându-le în sine, se lingusește cu ele pe sine, se amăgește, se înșală, se pierde pe sine, intrând pe tărâmul minciunii, în părtășie cu demonii, supunându-se înrâuririi lor, lăsându-se înrobite de stăpânirea lor.

O singură simțire dintre toate simțirile inimii aflate în starea căzută poate fi întrebuințată la nevăzută slujire a lui Dumnezeu: întristarea pentru păcate, pentru păcătoșenie, pentru cădere, pentru pierzania sufletului – acesta se numește plâns, pocăință, străpungere a duhului. Pentru aceasta dă mărturie Sfântă Scriptură. „Dacă ai fi voit jertfă, Ți-aș fi dat; arderile de tot nu le vei binevoi” (Ps. 50, 18, 19): fiecare simțire a inimii în parte precum și toate împreună nu îți sunt bine plăcute, pângărite fiind de păcat și schimonosite prin cădere. „Jertfă lui Dumnezeu – duhul umilit; inimă înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi”

(Ps. 50, 18, 19). Aceasta jertfă îndepărtează în chip firesc aducerea celorlalte jertfe: simțământul de pocăință face să amuțească toate celelalte simțăminte. Pentru că jertfele celorlalte simțăminte să se facă bine plăcute lui Dumnezeu, trebuie că mai înainte să se reverse bunăvoința lui Dumnezeu peste Sionul nostru, trebuie că mai înainte să se reclădească zidurile Ierusalimului nostru dărâmat. Domnul este Drept și Atotsfant: numai jertfele drepte, curate, pe care e în stare să le aducă firea omenească abia după înnoirea sa, sunt bine plăcute Domnului Celui Drept și Atotsfant. Jertfele și arderile de tot pângărite El nu le va binevoi. Să ne îngrijim a ne curăți prin pocăință! „Atunci vei binevoi jertfa dreptății, prinosul și arderile de tot; atunci vor pune pe altarul Tău vitei” (Ps. 50, 21): simțirile renăscute ale omului înnoit prin Sfântul Duh.

Cea dintâi porunca dată de Mântuitorul lumii tuturor oamenilor, fără deosebire, este porunca despre pocăința: „a început Iisus a propovădui și a spune: pocăiți-vă, că s-a apropiat Împărăția cerurilor” (Matei 4, 17). Porunca aceasta cuprinde, înmănușează în sine toate celelalte porunci. Acelor oameni care nu pricepeau înseamnăta și puterea pocăinței, Mântuitorul le-a zis nu o dată: „Mergând, învățați-vă ce înseamnă: Milă voiesc, iar nu jertfă” (Matei 9, 13). Aceasta înseamnă că Domnul, milostivindu-Se de oamenii căzuți și pieriți, le-a dăruit tuturor pocăință, că singur mijloc de mântuire, întrucât toți sunt cuprinși de cădere și de pieire. El nu cere, nici nu dorește de la ei jertfe de care nu sunt în stare, ci voiește ca să se milostivească de ei înșiși, să-și recunoască nenorocirea, slobozindu-se din ghearele ei prin pocăință. La cuvintele sus-pomenite, Domnul a adăugat aceste vorbe grozave: „Nu am venit”, a zis El, „să chem pe cei dreți, ci pe cei păcătoși la pocăință”. Pe cine nun-este dreți? Pe acei păcătoși nefericiți și orbiți, care, amăgiți fiind de către părerea de sine, nu socot că au trebuință în chip firesc de pocăință, și, de aceea, **f** le că se leapadă de ea, fie că nu-i duc grijă. Ce nefericire! Prin aceasta ei se leapadă de

Mântuitorul și pierde comoara mântuirii. „Vai sufletului”, spune Preacuviosul Macarie cel Mare, „care nu-și simte rănilor sale și i se pare, din pricina mării, nemăsuratei vătămări pe care i-a adus-o răul, că este pe de-a-ntregul străin de această vătămare. Un asemenea suflet nu mai este deja cercetat și doftoricit de către Doctorul Cel Bun, ca unul care de bunăvoie și-a lăsat rănilor neîngrijite și se sokoate sănătos și neprihănit. „Nu au nevoie de doctor”, zice El, „cei sănătoși, ci cei bolnavi” (Mat. 9, 12; Cuvântul al 6-lea despre dragoste, cap. 16). Cumplită cruzime față de sine este lepădarea de pocăință! Cumplită răceală, ne iubire de sine este nepăsarea față de pocăință! Cel care este crud cu sine nu poate să nu fie crud și cu ceilalți. Cel ce s-a milostivit de sine îmbrățișând pocăință se face, totodată, milostiv și față de aproapele. De aici se vede întreaga însemnătate a greșelii: a lua inimii simțământul de pocăință poruncit ei de către Dumnezeu însuși, care îi este, în chip firesc și logic, neapărat trebuincios, și a te strădui să descoperi în inimă, în pofida rânduielii, în pofida așezămintelor Dumnezeiești, acele simțiri care trebuie să se ivească în ea de la sine după curățirea prin pocăință, însă având un cu totul alt caracter. (Sfântul Isaac Sirul, Cuvântul 55). Despre acest caracter duhovnicesc, omul trupesc nu poate să-și facă nicio închipuire, întrucât simțirile plătuite se întemeiază întotdeauna pe simțiri deja cunoscute inimii, iar simțirile duhovnicești sunt pe de-a-ntregul străine inimii care nu cunoaște decât simțirile trupesti. Asemenea inimă nici nu știe măcar că există simțiri duhovnicești.

Toată lumea știe ce nenorocire sufletească a căzut peste cărturarii și fariseii iudei din pricina greșitei lor întocmiri sufletești; ei s-au făcut nu numai străini de Dumnezeu, ci și vrăjmași pe față ai Lui, ucigași de Dumnezeu. Într-o asemenea nenorocire cad și cei ce se nevoiesc la rugăciune, dar leapădă pocăință din nevoia lor, încercând să ațâțe în inima iubirea de Dumnezeu, să simtă desfătare și extaz; aceștia dau singuri apa la moară

căderii lor, se fac străini de Dumnezeu, se fac părtași cu satana, se molipsesc de ură față de Sfântul Duh. Acest fel de amăgire este înspăimântătoare; el este la fel de pierzător de suflet ca și primul, dar mai puțin vădit; arareori duce la nebunie și sinucidere, dar strică, fără umbră de îndoială, și mintea și inimă. Pe acesta, Părinții l-au numit, din pricina acelei stări a minții căreia îi dă naștere, „păreră”. (Preacuviosul Grigore Sinaitul, cuv. 108, 128, Sfântul Ioan Carpatiul, cap. 49, Filocalia, vol.4). La acest fel de înșelare se referă Sfântul Apostol Pavel, atunci când spune: „Nimeni, dar, să nu vă înșele printr-o prefăcută smerenie și printr-o fățarnică închinare la îngeri, încercând să pătrundă în cele ce n-a văzut, și îngâmându-se zadarnic cu închipuirea lui trupească”. (Col. 2, 18). Cel ținut de această înșelare nutrește „păreră” despre sine, alcătuiește despre sine „părerea” că ar avea numeroase virtuți și merite, chiar și că ar fi plin din belșug de darurile Sfântului Duh.

„Părerea” este alcătuită din socotințe mincinoase și simțiri mincinoase; potrivit cu această însușire a ei, se afla pe de-a-ntregul în partea tatălui și întruchipării minciunii diavolul. Cel ce se roagă silindu-se să descopere în inima simțirile omului nou, neavând putință de face aceasta, le înlocuiește cu simțiri născocite de el, nesăbuite, la care nu întârzie a adăuga lucrarea duhurilor căzute. Socotind adevărate și izvorâte din har simțirile greșite, atât ale sale cât și - cele rele de la demoni, el căpăta niște păreri pe potriva acelor simțiri care, neconținut însușindu-și-le inimii și întărindu-se în ea, ele hrănesc și înmulțesc părerile mincinoase; firește că dintr-o asemenea nevoința greșită iau naștere amăgirea de sine și înșelarea diavolească - „părerea”. „Părerea nu îngăduie celor părute să ia cu adevărat ființă” - a spus Sfântul Simeon, Noul Teolog. Cel căruia i se pare că este despățimit nu se va curăța niciodată de patimi; cel căruia i se pare că este plin de har nu va primi niciodată har; cel căruia i se pare că este sfânt nu va ajunge niciodată la sfințenie. Să fie limpede: cel ce

socoate că are lucrări duhovnicești, virtuți, merite, daruri harice, care se măgulește și se desfată cu „părerea”, prin această „părere” îngrădește lucrărilor duhovnicești, virtuților creștine și harului Dumnezeuiesc intrarea în el și deschide larg poarta pentru îmbolnăvirea de păcat și pentru demoni. Pentru cei molipsiți de „părere”, deja nu se mai afla nicio putință de sporire duhovnicească: ei au nimicit această putință jertfind pe altarul minciunii înseși principiile pe care se întemeiază lucrarea omului, lucrarea mântuirii sale, și anume felul în care el privește adevărul. În cei ce bolesc de această înșelare apare o îngâmfare neobișnuită: parcă ar fi beți de sine, de starea lor de amăgire de sine, văzând în ea o stare harica. Ei sunt pătrunși, plini peste măsură de cugetare semeață și trufie, părând, totuși, smeriți în ochii multora care judecă după arătare și nu pot să prețuiască lucrurile după roadele lor, precum a poruncit Mântuitorul (Mat.7, 16; 12, 33), și cu atât mai puțin după simțul duhovnicesc de care amintea Apostolul (Evr. 5, 14). Prorocul Isaia a zugrăvit în culori vii felul în care lucrarea înșelării prin „părere” s-a petrecut în arhanghelul căzut, lucrare care l-a amăgit și l-a pierdut pe acest arhanghel. „Tu”, îi grăiește satanei prorocul, „zis-ai în cugetul tău: ridică-mă-voi în cer și mai presus de stelele cerului voi așeza scaunul meu, ședea-voi în măgura înaltă peste munții cei înalți, cei dinspre miazănoapte; suima-voi deasupra norilor, fi-voi deopotrivă cu Cel Prea înalt. Și acum la iad te vei pogora și la temeliiile pământului”. (Isaia 14, 13 - 15).

Pe cel molipsit de „părere”, Domnul îl muștra în felul următor: „Tu zici: sunt bogat și m-am îmbogățit, și de nimic nu am nevoie! Și nu știi că tu ești ticălos și sărman și orb și gol”. (Apoc. 3, 17).

Domnul îl sfătuiește pe cel înșelat să se pocăiască; îl îmbie să cumpere, de la nimeni altcineva decât de la Domnul însuși, cele ce sunt de neapărată trebuință, din care se alcătuiește pocăință (Apoc. 3, 18). Aceste cumpărături” sunt cu adevărat trebuincioase: fără de „ele

nu este mântuire. Nu este mântuire fără de pocăință, iar pocăință primesc de la Dumnezeu doar aceia care pentru primirea ei, își vor vinde toată averea lor, adică se vor lepăda de tot ce și-au însușit prin „păreră”.

Ucenicul: Nu ți s-a întâmplat, oare, să ai de-a face cu vreunii oameni molipsiți de acest soi de înșelare?

Starețul: Cei molipsiți de înșelare prin „păreră” pot fi întâlniți foarte adesea. Oricine nu are duh înfrânt, cel care își recunoaște vreun fel oarecare de vrednicie, și de merite, oricine nu ține neabătut învățătura Bisel râcii Ortodoxe, ci judeca în ce privește oarecare dogma sau predanie după cum îl taie pe el capul sau după învățăturile celor de altă lege, se afla în această înșelare. Cât este de mare înșelarea cuiva se poate vedea după mărimea rătăcirii și a stăruinței sale în rătăcire.

Neputincios este omul! Tot timpul se furișează în noi „păreră” într-unul din chipurile sale și, dând ființă „eului” nostru, alunga de la noi harul Dumnezeiesc. Precum nu este om, așa cum bine a băgat de seamă Sfântul Macarie cel Mare, care să fie liber de trufie, tot așa, nu este om care să fie cu desăvârșire liber de lucrarea asupra lui a acestei patimi subțiri, numite „păreră”. Ea a fost dată în vileag de către Sfântul Apostol Pavel și doftoricita prin grele încercări venite cu îngăduința lui Dumnezeu. „Nu voim, fraților”, scrie Apostolul către Corinteni, „că voi să nu știți de necazul nostru care ni s-a făcut în Asia, că peste măsură și peste puteri am fost îngreuiți, încât nu mai nădăjduiam să mai scăpăm cu viața. Ci noi, în noi înșine, ne-am socotit că osândiți la moarte, ca să nu ne punem încrederea în noi, ci în Dumnezeu, Cel Ce înviază pe cei morți” (2 Cor. 8, 9). Din această pricină, trebuie să veghem cu luare-aminte la noi înșine, ca să nu socotim că avem prin noi înșine vreo faptă bună, vreo însușire vrednică de laudă sau înzestrare firească deosebită, și chiar stare harică; pe scurt, să nu socotim că avem prin noi înșine ceva bun. „Ce ai tu”, spune Apostolul, „pe care să nu-l fi primit” (1 Cor. 4, 7) de la Dumnezeu? De la Dumnezeu

avem și viața, și cea de-a doua naștere, și toate însușirile firești, toate darurile, atât sufletești cât și trupești. Noi suntem datornicii lui Dumnezeu! Datoria noastră este cu neputință de plătit! Cugetând astfel cu privire la noi înșine, în sufletul nostru ia naștere de la sine starea potrivnică „părerii”, stare pe care Domnul a numit-o „sărăcie cu duhul”, pe care a fericit-o. (Mat. S, 3). Mare nenorocire este a ne abate de la învățătura dogmatică și morală a Bisericii; de la învățătura Sfântului Duh, printr-o filosofare oarecare! Aceasta este „înălțarea care se ridică împotriva înțelegerii Dumnezeiești”. Trebuie să răsturnăm această înțelegere și să o supunem „ascultării lui Hristos” (2 Cor. 10, 4, 5).

Ucenicul: Este vreo legătură între primul fel de înșelare și cel de-al doilea?

Starețul: Între aceste două feluri de înșelare întotdeauna este o legătură. Primul fel de înșelare este întotdeauna unit cu cel de-al doilea, cu „părerea”. Celui care alcătuiește chipuri amăgitoare, prin mijlocirea puterii firești de închipuire și îmbină aceste chipuri prin mijlocirea fanteziei, într-o priveliște care-l vrăjește, celui care își supune întreaga ființă înrâuririi amăgitoare și puternice a acestei priveliști, totdeauna i se „pare”, din nefericire, ca această priveliște ia naștere prin lucrarea harului Dumnezeiesc, ca simțirile inimii pe care le stârnește ea sunt simțiri venite prin har. Cel de-al doilea fel de înșelare, adevărata „părere”, lucrează fără a alcătui priveliști amăgitoare: el se mulțumește cu alcătuirea unor simțiri și stări harice măsluite, din care se naște o părere mincinoasă, strâmbă, despre orișice fel de nevoință duhovnicească. Cel care se afla în înșelarea prin „părere” capătă o înțelegere mincinoasă a tot ceea ce îl înconjoară. El este înșelat și înăuntrul său, și din afară. Închipuirea lucrează cu multă putere în cei amăgiți prin „părere”, însă lucrează numai și numai pe tărâmul imaginarului. Ea nu se îndeletnicește defel (sau se îndeletnicește foarte rar) cu zugrăvirea în închipuire a raiului, a sălășluirilor și

cămărilor de sus, a luminii și buneii-miresme cerești, a lui Hristos, a îngerilor și a sfinților; ea alcătuiește întotdeauna pârute stări duhovnicești, strânsă prietenie cu Iisus („Urmarea lui Hristos” a lui Thoma de Kempis, cartea 2, cap.8), lăuntrică împreuna-vorbire cu El („Urmărea”, cartea 3, cap.1), descoperiri tainice („Urmărea”, cartea 3, cap. 13), glasuri, desfătări; zidește pe temelia lor o înțelegere mincinoasă despre sine și despre nevoia creștină, zidește îndeobște, un fel mincinos de a gândi și o întocmire mincinoasă a inimii, duce la beția de sine, ba la înfierbântare și extaz. Aceste simțiri felurite apar prin lucrarea subțire a slavei deșarte și a patimii dulceții: în urma acestei lucrări, sângele capătă o mișcare păcătoasă, amăgitoare, ce se înfățișează ca desfătare a harului, iar slava deșartă și patimă dulceții sunt stârnite de cugetarea semeață, acest tovarăș nedespărțit al „părerii”. O trufie grozavă, asemenea trufiei demonilor, alcătuiește însușirea de căpetenie a celor ce și-au însușit unul din aceste două feluri de înșelare. Pe cei amăgiți de primul soi de înșelare, trufia îi aduce într-o stare de nebunie vădită; în cei amăgiți de cel de-al doilea soi, aceasta, pricinuindu-le și lor o anume vătămare a minții, mai puțin vădită, numită în Scriptură „stricare a minții” (2 Tim. 3, 8) – ei bine, aceasta ia chipul smereniei, evlaviei, înțelepciunii, dar poate fi cunoscută după roadele sale amare. Cei molipsiți de „părerea” despre virtuțile lor, și mai cu seamă despre sfințenia lor, sunt în stare și gata de orice uneltire, de orice fățarnicie, viclenie și amăgire, de orice faptă rea. Ei sufla cu vrajbă neîmpăcată împotriva slujitorilor adevărului, năpustindu-se asupra lor cu ura încrâncenată, atunci când aceștia nu recunosc în cei înșelați starea pe care „părerea” îi face să creadă că o au și o arată în văzul lumi oarbe cu duhul.

Ucenicul: Sunt, oare, și stări duhovnicești, care vin din harul Dumnezeuiesc – de pildă, acea stare în care se gustă dulceața și bucuria duhovnicească, starea în care se descoperă tainele creștinătății, starea în care se face

simțită în inima sălășluirea Sfântului Duh, starea în care nevoitorul lui Hristos se învrednicește de vederi duhovnicești?

Starețul: Fără îndoială că sunt, dar numai în creștinii care au atins desăvârșirea creștină, care mai înainte s-au curățit și pregătit prin pocăință. Lucrarea treptată a pocăinței se face arătată îndeobște, prin toate felurile smereniei, și îndeosebi prin rugăciunea adusă din sărăcia duhului, din plâns; ea slăbește în om, treptat, lucrarea păcatului. Pentru aceasta este nevoie de nu puțină vreme, și se dă numai nevoitorilor adevărați, cu buna-hotărâre, prin Dumnezeiasa Pronie, care veghează neadormit asupra noastră. Lupta cu patimile este nespus de folositoare: ea duce, mai presus de orice, la sărăcia cu duhul. Având scopul de a ne folosi cu adevărat, Judecătorul și Dumnezeul nostru „rabda îndelung” pentru noi, și nu degrabă „va răsplăti potrivitnicului” (Luca 18, 7) nostru – păcatul. Atunci când patimile slăbesc – aceasta se întâmplă cel mai adesea spre sfârșitul vieții [Viața lui Teofil, a lui Pimen cel Bolnav, a lui Ioan Mult-patimitorul (Patericul Lavrei Pecerska)) – atunci încep să apară, puțin câte puțin, stările duhovnicești, care se deosebesc cu nespusă osebite de stările alcătuite de către „părere”. Mai întâi, intra în casa sufletului plânsul cel din har, o curățește și o albește pentru primirea darurilor care urmează plânsului, potrivit așezămintelor legii duhovnicești. Omul trupesc nu poate nicicum, prin niciun mijloc, să își închipuie stările duhovnicești, și nici din plânsul cel din har nu poate să înțeleagă nimic: cunoașterea acestor stări nu se deosebește altfel decât prin cercare (Sfântul Isaac Sirul, cuvântul 55). Darurile duhovnicești sunt împărțite cu Dumnezeiască înțelepciune, care veghează ca vasul cel cuvântător ce trebuie să primească în sine darul să poată primi în sine fără vătămare puterea darului. Vinul nou strica burdufurile vechi (Mat.9, 7). E vrednic de luare-aminte faptul că în vremea de acum, darurile duhovnicești sunt împărțite cu cea mai mare economie, potrivit

slăbănogirii de care este cuprinsă, îndeobște creștinătatea. Darurile acestea slujesc aproape numai spre a îndestula trebuințele mântuirii. Dimpotrivă, „părerea” își cheltuiește darurile sale cu o risipă neistovită și cu cea mai mare grabire.

Semnul de obște al stărilor duhovnicești este adâncă smerenie și smerită cugetare, unită cu gândul omului că este mai prejos decât toți, cu dragostea evanghelică față de oricare semen, cu năzuința de a fi în însingurare. Aici nu prea este loc pentru „părere”, întrucât smerenia sta în lepădarea oricărei destoinicii proprii, în adevărata mărturisire a Răscumpărătorului, în a-și pune în El toată nădejdea și reazimul: iar „părerea” sta în socotința că însușirile bune dăruite de Dumnezeu le are omul de la sine, și în născocirea pentru sine a unor însușiri bune care nu sunt de fapt. Ea este unită cu nădăjduirea în sine, cu mărturisirea rece și numai la arătare a Răscumpărătorului. Dumnezeu este proslăvit de înșelat doar cu scopul de a se proslăvi pe sine, așa cum a făcut Fariseul. Cei ținuți de „părere” sunt dedați în cea mai mare parte, patimii dulceții, chiar dacă se fălesc cu cele mai înalte stări duhovnicești, nemaipomenite în adevărata nevoie ortodoxă; unii dintre ei se înfrânează de la înrobirea grosolană față de patima dulceții, dar asta numai pentru că în ei precumpănește păcatul păcatelor – trufia.

Ucenicul: Din înșelarea numită „părere” pot, oare, să se tragă oarecare urmări nefericite simțite și văzute?

Starețul: Din acest fel de înșelare au apărut urmări pierzătoare: ereziile, schismele, necredința, hula. Nefericită urmare văzută a acestora este lucrarea greșită și vătămătoare pentru sine și pentru aproapele – un râu care, oricât ar fi de limpede și de întins, este puțin băgat de seamă și puțin înțeles. Cu acei lucrători ai rugăciunii care sunt molipsiți de „părere” se întâmplă și nenorociri vădite înaintea tuturor: arareori, însă, pentru că „părerea”, aducând mintea în cea mai cumplită rătăcire, nu o aduce totuși, la nebunie, așa cum o face închipuirea zdruncinată.

Pe ostrovul Valaam, într-o îndepărtată coliba pustnicească, trăia schimonahul Porfirie, pe care l-am văzut și eu. El se îndeletnicea cu nevoița rugăciunii. Ce fel de nevoiță era aceea, nu știu prea bine. Despre faptul că aceasta nevoiță era greșită da mărturie lectura îndrăgită a schimonahului: el prețuia mult cartea scriitorului apusean Thoma de Kempis, despre „Urmarea lui Hristos”, și se călăuzea după ea. Această carte este scrisă din „părere”. Odată, toamna, Porfirie i-a cercetat pe bătrânii schitului, de care „pustia” lui nu se afla departe. Luându-și rămas bun de la bătrâni, aceștia l-au preîntâmpinat, zicându-i: „Nu cumva să-ți vină în gând să treci pe gheață: gheață de-abia ce s-a făcut, și e tare subțire”. „Pustia” lui Porfirie era despărțită de schit printr-un intrând adânc al lacului Ladoga, ce trebuia ocolit. Schimonahul a răspuns cu glas liniștit și cu păruta umilință: „Deja am devenit ușor”. A plecat. Nu după multă vreme s-a auzit un țipăt deznădăjduit. Bătrânii schitului s-au tulburat, au alergat afară. Era întuneric: locul în care se întâmplase nefericirea n-a fost găsit degrabă; nu au găsit degrabă nici mijloacele de a-l găsi pe înecat: când trupul a fost scos afară, era deja neînsuflețit.

Ucenicul: Spui că lucrarea „Urmarea lui Hristos” a fost scrisă din amăgire de sine; totuși, ea are o mulțime de admiratori chiar printre fiii Bisericii Ortodoxe!

Starețul: Tocmai ca aceștia, fiind extaziați de valoarea ei, își dau cu părerea despre această valoare fără să aibă nicio pricepere. În înainte-cuvântarea traducătorului rus la cartea „Urmarea lui Hristos” – ediția din anul 1834, tipărită la Moscova – se spune: „Un foarte luminat bărbat – rus, ortodox – obișnuia să spună: „Dacă mi s-ar cere părerea aș îndrăzni să așez scrierea lui Kempis îndată după Sfânta Scriptură”. Aceasta sentință atât de hotărâtă da unui scriitor de altă lege deplină întâietate asupra tuturor Sfinților Părinți ai Bisericii Ortodoxe, iar cel ce se rostește, pune părerea sa mai presus de așezămintele întregii Biserici, care, la Sfintele Sinoade, a recunoscut scrierile Sfinților Părinți ca fiind de

Dumnezeu insuflă, rânduind citirea lor nu numai spre zidirea sufletească a tuturor fiilor săi, ci și că îndreptar pentru dezlegarea problemelor bisericești. În scrierile Părinților se afla păstrată o mare comoară duhovnicească, creștină și bisericească: predania dogmatică și morală a Sfintei Biserici. Este vădit că „Urmarea lui Hristos” este cea care l-a adus pe sus-pomenitul bărbat într-o asemenea stare care să-l facă a se rosti într-un fel atât de îndrăzneț, atât de greșit, atât de trist.

* „Urmărea” atunci când a apărut pentru prima oară, a fost osândită chiar de Biserica să latină, fiind pusă sub urmărirea Inchiziției. Urmărirea a încetat, mai apoi, și s-a prefăcut în protecție, atunci când s-a văzut că această carte este o bună unealtă de propagandă în rândul oamenilor care și-au pierdut adevărata înțelegere a creștinismului și au păstrat față de el doar o legătură de suprafață. Sub numele de propagandă papistă, se înțelege aici acea părere despre Papa, pe care Papa vrea să o insuflă despre sine omenirii, adică părerea despre puterea supremă, autocratică, nemărginită pe care Papa ar fi având-o asupra lumii. Propaganda, având acest țel, prea puțin ia seama la calitatea învățăturii pe care o propune; ei îi convine orice contribuie la împlinirea țelului său – chiar și credința în Hristos fără părăsirea credinței în idoli.

*

Aceasta. este amăgirea de sine! Aceasta este înșelare! Ea a luat ființă din păreri mincinoase; păreri mincinoase au luat naștere din simțirile greșite împărtășite de cartea cu pricina. În această carte trăiește și din această carte răsuflă ungerea duhului celui viclean, care îi lingusește pe cititorii ei, îmbătându-i cu otrava minciunii, otrava îndulcită cu mirodeniile subțiri ale semeției cugetări, slavei deșarte și patimii dulceții. Cartea îi poartă pe cititorii săi drept spre părtășia cu Dumnezeu, fără a-i curați, mai înainte, prin pocăință: de aceea și stârnește o deosebită aplecare spre ea în oamenii pătimiși, care nu au bătut cărarea pocăinței, care nu au fost preveniți cu privire

la amăgirea de sine și la înșelare, care nu au luat povata din învățătura Sfinților Părinți ai Bisericii Ortodoxe, cum să viețuiască după legea duhovnicească. Cartea lucrează cu putere asupra sângelui și nervilor, îi atâta – și de aceea ea place cu osebire oamenilor robiți simțurilor: de această carte poți să te îndulcești fără a te lepăda de despărțirile grosolane ale simțurilor. Cugetarea semeață, subțirea patimă a dulceții și slava deșartă sunt înfățișate de această carte ca lucrare a harului Dumnezeuiesc. Adulmecându-și dezmățul în formă subțire a lucrării sale, oamenii trupești cad în extaz de atâta beție, de desfătarea căpătată fără de osteneală, fără lepădare de sine, fără pocăință, fără răstignirea trupului cu patimile și poftele” (1 Galat.5, 24), prin lingușirea stării de cădere. Mânați de orbirea și de trufia lor, ei trec cu veselie din patul iubirii dobitocești în patul unei iubiri și mai nelegiuite, care domnește în casa de desfrânare a duhurilor lepădate. O oarecare persoană, aparținând, după starea ei pământească, societății înalte și cultivate, iar la arătare Bisericii Ortodoxe, s-a rostit în următorul fel despre o luterană răposată, socotită că sfânta de către această persoană: „Îl iubea pe Dumnezeu cu patimă; se gândea numai la Dumnezeu; Îl vedea numai pe Dumnezeu; citea numai Evanghelia și „Urmărea”, care este o a doua Evanghelie.

Aceasta sentinția exaltată a fost rostită în limba franceză, atât de potrivită pentru scenă: „ele aimait Dieu avec passion; elle ne pensait qu'à Dieu; elle ne voyait que Dieu; elle ne lisait que 1 Evangile et 1 Imitation qui est un second Evangile.

În aceste cuvinte a fost înfățișată tocmai acea stare în care sunt aduși cititorii și cinstitorii „Urmării”. Întocmai, în duhul său, cu această frază este sentința vestitei scriitoare franțuzoaică, d-na de Sévigné, în le-atura cu vestitul poet francez, Racine cel bătrân. „Îl iubește pe Dumnezeu – și-a îngăduit să spună d-na de Sévigné – așa cum își iubea mai înainte amantele” *.

****** Îl aime Dieu, comme il aimait ses maitresses”.

Vestitul critic La Carpe, fost mai înainte ateu și care a trecut mai apoi, la un creștinism prost înțeles și schimonosit de către el, încuviințând rostirea d-nei de Sévigné, a spus: „Cu aceeași inimă este iubit Creatorul cu care este iubita și creatura, deși urmările acestor iubiri se deosebesc la fel de mult între ele pe cât se deosebesc și obiectele lor”.

* c'est avec la meme coeur, qu'on aime le Createur, ou le creaturi, quoique leș effets, soient aussi differents, que leș objets.

Racine a trecut de la desfrâu la înșelarea numită „păreră”. Aceasta înșelare se vădește cât se poate limpede în cele din urmă două tragedii ale poetului: în „Esthera” și în „Gotholia”. „Înaltele” cugetări și simțiri creștine ale lui Racine și-au găsit un loc larg în templul Muzelor și al lui Apollo**; în teatru – au stârnit entuziasm, aplauze.

** Muzele și Apollo – sunt zeități ale vechilor păgâni, greci și romani; acești demoni erau socotiți de către păgâni ca protectori ai artelor frumoase.

„Gotholia”, socotită drept cea mai reușită lucrare a lui Racine, s-a jucat de patruzeci de ori la rând. Duhul acestei tragedii este unul și același cu duhul „Urmării”. Noi credem că în inima omenească se afla o poftă dobitocească, semănată în ea de cădere, și care se afla în legătură cu poftele duhurilor căzute; noi credem că se afla în inimă și o dorire duhovnicească, dorire cu care am fost zidiți și prin care iubim în chip firesc și legiuit pe Dumnezeu și pe aproapele, care se afla în potrivire cu dorirea sfinților îngeri. Pentru a-l iubi pe Dumnezeu, și pe aproapele în Dumnezeu, trebuie numaidecât să ne curățim de pofta dobitocească. Aceasta curățire o săvârșește Sfântul Duh în omul care arata prin viețuirea sa ca o voiește pe ea. De fapt, în înțelesul duhovnicesc, inima se cheamă pofta dimpreună cu celelalte puteri sufletești, iar nu inima ca parte din trup. Aceste puteri sunt strânse în inima trupească, iar numele a trecut, prin întrebuințarea obștească, de la partea trupului la suma puterilor

sufletești.

Față de oamenii trupești, bărbații duhovnicești socot cu totul dimpotrivă cu privire la această carte: adulmecând miasma răului care se dă drept bine, ei sunt cuprinși, neîntârziat de dezgust față de cartea care răspândește o asemenea miasma. Starețului Isaia monahul, care se liniștea în Pustia Nikiforovsk (Eparhia Olonetk ori Petrozavodsk), bărbat foarte sporit în rugăciunea minții și învrednicit de adumbrirea harului, i s-a citit o bucată din „Urmarea lui Hristos”. Starețul a pătruns de îndată miezul cărții. El a început să râdă și a glăsuit: „O! Acestea au fost scrise din părere”. Nu-i nimic adevărat aici! Totul este născocit! Toma a descris stările duhovnicești așa cum i s-au năzărit și așa cum i s-au părut lui, neștiindu-le din cercare”. Înșelarea înfățișează, ca nefericire, o privesște dureroasă; iar ca prostie, o privesște caraghioasă. Arhimandritul mănăstirii Kirilo-Novoierversk (Eparhia Novgorod), bărbat vestit pentru asprimea vieții sale și care se îndeletnicea, din simplitatea inimii sale, numai cu nevoința trupească, iar despre nevoința sufletească știa cât se poate de puțin – ei bine, la început el îi povățuia pe cei ce se sfătuiau cu el și se aflau sub călăuzirea să se citească „Urmărea”; cu câțiva ani, însă înainte de a trece la cele veșnice, a început a opri cu strășnicie citirea ei, zicând cu sfânta simplitate: „Mai înainte socoteam ca această carte este folositoare de suflet, însă Dumnezeu mi-a descoperit că ea este vătămătoare de suflet”. Ieroschimonahul Leonid*, vestit prin cercarea sa în lucrarea monahicească, cel ce a pus începutul înfloririi duhovnicești în Pustia Obținei (Eparhia Kaluga) avea aceeași părere despre „Urmarea lui Hristos”.

Canonizat de Biserica Rusă, împreună cu alți doisprezece stareii care s-au nevoit în Sihăstria Obținei în a doua jumătate a sec. al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea.

Pe toți nevoitorii mai sus-pomeniți i-am cunoscut față către față. Un oarecare moșier, crescut în duhul

Ortodoxiei, și care cunoscuse pentru o scurtă vreme așa numita „lume mare”, adică lumea din păturile sale înalte, a văzut, odată, în mâinile ficei sale cartea... Urmarea lui Hristos”. El i-a interzis acesteia citirea cărții, zicând: „Nu vreau ca tu să urmezi modei și să cochetezi înaintea lui Dumnezeu”. Iată cea mai, bunajudecata făcută asupra cărții.

Ucenicul: Mai sunt și alte feluri de înșelare?

Starețul: Toate felurile, în parte ale amăgirii de sine, și amăgirii de către demoni se leagă de cele două feluri, de căpetenie pe care le-am pomenit mai sus, și vin fie din lucrarea greșită a minții, fie din lucrarea greșită a inimii. Răspândită este mai ales lucrarea „părerii”. Nu fără temei s-a făcut de către unii legătura între starea de amăgire de sine și înșelare, și întocmirea sufletească a acelor monahi care, lepădând deprinderea rugăciunii lui Iisus și îndeobște lucrarea minții, se mulțumesc doar cu rugăciunea cea din afară, adică doar cu a lua parte nelipsit la slujbele bisericești și a plini fără știrbire pravila de chilie, care este alcătuită doar din cântări de psalmi și rugăciuni făcute cu gura și cu glasul. Aceștia nu pot scăpa de „păreră”, după cum lămurește starețul Vasile de la Poiana Mărului în înainte-cuvântarea la cartea Sfântului Grigorie Sinaitul, întemeindu-se cu precădere pe scrierile Preacuvioșilor Grigore (cel pomenit mai sus) și Simeon, Noul Teolog. Semnul că „părerea” s-a furișat în nevoitori se face arătat atunci când aceștia încep să creadă despre sine că viețuiesc într-o luare-aminte și adesea îi disprețuiesc pe ceilalți din trufie, vorbind lucruri urâte despre ei; se socotesc vrednici, după părerea lor, de a fi păstori ai oilor și călăuzitori ai lor, asemănându-se prin aceasta orbului care se apucă să arate calea altor orbi (Despre cel de-al doilea fel al luării-aminte și rugăciunii)

Rugăciunea făcută cu buzele și cu glasul este rodnică doar atunci când este împreunată cu luarea-aminte, lucru foarte rar întâlnit, pentru că luarea-aminte se învață, mai înainte de toate prin lucrarea rugăciunii lui Iisus

(Predoslovie schimonahului Vasile).

Articol III. Despre adevărata și fățarnica smerită - cugetare

„Nimeni să nu vă înșele printr-o prefăcută smerită cugetare” (Col. 2, 18), a spus Sfântul Apostol Pavel.

Adevărata smerita-cugetare sta în ascultarea și urmarea lui Hristos (Filip. 2, 5 - 8).

Adevărata smerita-cugetare este înțelegerea duhovnicească. Ea este un dar al lui Dumnezeu; ea este lucrarea harului Dumnezeiesc în mintea și în inima omului.

Este și o „smerita-cugetare” după bunul plac al omului: pe această și-o alcătuiește pentru sine sufletul iubitor de slavă deșartă, sufletul amăgit și înșelat de învățătura mincinoasă, sufletul care se lingusește pe sine, șut-letul care caută măguliri din partea lumii, sufletul care năzuiește cu totul spre sporirea lumească și spre desfătărilor lumești, sufletul care a uitat de veșnicie, de Dumnezeu.

Smerită cugetare” pe care și-o scornește omul „după bunul său plac este alcătuită din fel de fel de nenumărate tertipuri prin care trufia omenească se străduiește să capete slava smeritei-cugetari de la lumea oarbă, lumea care iubește cele ale sale, de la lumea care preamărește viciul atunci când viciul își pune masca virtuții, de la lumea care urăște virtutea atunci când virtutea se înfățișează privirilor sale în sfânta ei simplitate, în sfânta și neclintită supunere față de Evanghelie.

Nimic nu este atât de vrăjmaș smereniei lui Hristos ca „smerită cugetare” după bunul plac, care a lepădat jugul ascultării față de Hristos și, săvârșind furt de cele sfinte, slujește satanei sub acoperământul unei fățarnice slujiri lui Dumnezeu.

Dacă vom privi neîncetat la păcatul nostru, dacă ne vom strădui să-l vedem în amănunțimea lui, nu vom găsi în noi înșine nicio virtute - nu vom găsi nici smerita-cugetare. Cu adevărata smerenie se acoperă adevărată și sfânta virtute; așa își acoperă frumusețea, cu basmaua, fecioara

înfrânată; așa se ascunde, prin catapeteasma, sfânta sfintelor de privirile gloatei.

Adevărata smerita-cugetare înseamnă un fel de a fi evanghelic, obiceiuri evanghelice, un fel de a gândi evanghelic.

Adevărata smerenie este o taină Dumnezeiască: ea este de neatins pentru faptele omenești. Fiind cea mai înaltă înțelepciune, ea pare nebunie pentru înțelegerea trupească.

Domnul Iisus descoperă Dumnezeiască taină a smereniei adevăratului Său ucenic, care șade pururea la picioarele Sale și ia aminte la cuvintele cele de viață făcătoare. Și descoperită fiind, ea rămâne ascunsă: ea este de netalcuit pentru cuvântul și limba omenească.

Smerenia este viața cerească pe pământ. Harica și minunată vedere a măreției Dumnezeiești și a nenumăratelor faceri de bine ale lui Dumnezeu către om, cunoașterea prin har a Răscumpărătorului, urmarea Lui cu lepădare de sine, vederea adâncului pierzaniei în care a căzut neamul omenesc – iată semnele nevăzute ale smereniei, iată primele trăsături ale acestei cămări duhovnicești zidite de către Dumnezeu-Om.

Smerenia nu se vede pe sine smerită. Dimpotrivă, ea vede în sine multă trufie. Ea se îngrijește ca să afle toate ramurile acesteia; aflându-le, descoperă că încă au mai rămas foarte multe de aflat.

Preacuviosul Macarie Egipteanul, pe care Biserica îl numește cel Mare, pentru virtuțile sale cele covârșitoare și mai ales pentru adâncă lui smerenie, Părinte purtător de semne și purtător de Duh, a spus în înaltele, sfintele și tainicele sale omilii că cel mai curat și mai desăvârșit om are în sine ceva trufaș. (Omilia 7, cap. 4).

Acest bine plăcut al lui Dumnezeu a atins cea mai înaltă treaptă a desăvârșirii creștine, a trăit într-o vreme îmbelșugată în sfinți, l-a văzut pe Antonie cel Mare, cel mai mare dintre sfinții monahi, și a spus, totuși, ca el nu a văzut niciun om care să poată fi numit desăvârșit pe deplin

și în adevăratul înțeles al cuvântului (Omilia 8, cap. 5). Smerenia cea mincinoasă se vede pe sine smerită: se mângâie în chip caraghios și jalnic cu această vedere amăgitoare, pierzătoare de suflet.

Satana ia chip de înger de lumină; „apostolii” lui iau chip de Apostoli ai lui Hristos (Cor. 9, 13 - 15); învățătura lui ia chip de învățătură a lui Hristos; stările care vin din amăgirile lui iau chip de stări duhovnicești și harice; trufia și slava sa deșartă, amăgirea de sine și înșelarea născute din acestea iau chipul smereniei lui Hristos. Ah! Unde s-a ascuns de nefericiții visători, de visătorii ce în chip jalnic sunt mulțumiți de sine și de stările lor de amăgire de sine, de visătorii care socot că se desfata și sunt fericiți, unde s-au ascuns de aceștia cuvintele Mântuitorului: „Fericiți cei ce plâng acum, fericiți cei ce flămânzesc acum și vai vouă, celor ce sunteți acum sătui, vai vouă celor ce râdeți acum” (Luca 6, 21, 25).

Privește mai cu luare-aminte, privește fără patimă la sufletul tău, iubite frate! Nu este mai de nădejde oare, pentru el pocăință, decât desfătarea? Nu este mai de nădejde, oare, pentru el, a plânge pe pământ, în această vale a plângerii lăsată anume pentru plâns, decât a născoci pentru sine desfătări mai înainte de vreme, desfătări amăgitoare, vrednice de răs și pierzătoare?

Pocăință și plânsul pentru păcate aduc cu sine veșnica fericire – acest lucru este sfânt; acest lucru este vrednic de crezământ; acest lucru a fost vestit de Domnul. De ce, oare, să nu te cufunzi în aceste stări sufletești, de ce să nu petreci în ele, de ce să-ți născocești ție desfătări, să te sature cu ele, să te îndestulezi cu ele, prin ele să nimicești în tine fericită foame și setea de dreptatea lui Dumnezeu, fericită și mântuitoarea întristare pentru păcatele tale și pentru păcătoșenie.

Foamea și setea de dreptatea lui Dumnezeu sunt martorii sărăciei cu duhul: plânsul este semnul smereniei, glasul ei. Lipsa plânsului, îndestularea cu sine și desfătarea cu părutele stări duhovnicești dau pe fata trufia

inimii.

Teme-te că nu cumva, din pricina desfătărilor deșarte și amăgitoare, să moștenești veșnicul „vai” făgăduit de către Dumnezeu celor ce se satura acum după bunul lor plac, împotriva voii lui Dumnezeu.

Slavă deșartă și odraslele sale sunt desfătări duhovnicești mincinoase, care lucrează în sufletul care nu s-a pătruns de pocăință și zidesc o smerenie părută. Sufletul schimbă adevărata smerenie pe această părere de smerenie. Adevărul cel închipuit, punând stăpânire pe casa sufletului, îngrădește pentru Adevărul cel adevărat toate intrările în această casă.

Vai, suflete al meu, biserica de Dumnezeu zidită a adevărului! Primind în tine adevărul cel fățarnicit, închinându-te minciunii în locul Adevărului, tu te faci capiște!

În capiște e înălțat un idol: „părerea” smereniei. „Părerea smereniei” este cel mai cumplit fel de trufie. Anevoie se gonește trufia și când omul și-o recunoaște, dar cum s-o izgonești atunci când i se pare că este smerenie?!

În această capiște se afla urâciunea cea amarnică a pustiirii! În această capiște se revarsa tămâia slujirii la idoli, se înalța cântări de care se veselește iadul. Acolo, cugetările și simțirile sufletului austa mâncarea cea oprită a jertfelor idolești, se îmbată de vinul amestecat cu otrava aducătoare de moarte. Acolo, cugetările și simțirile sufletului gusta mâncarea cea oprită a jertfelor idolești, se îmbată de vinul amestecat cu otrava aducătoare de moarte. Capiștea, sălaș al idolilor și a toată necurăția, este de neajuns nu numai pentru harul Dumnezeiesc, pentru darul Dumnezeiesc, pentru darul duhovnicesc, este de neajuns pentru orice virtute adevărată, pentru orice poruncă evanghelică.

Smerenia mincinoasă orbește omul în așa hal, că îl silește nu numai să creadă că e smerit și să dea de înțeles celorlalți că este astfel, ci să o spună deschis, propovăduind-o cu mare glas. („Urmarea lui Hristos”,

cartea III, cap.2).

Amarnic își bate joc de noi minciună atunci când, amăgit fiind de ea, o recunoaște drept adevăr.

Smerenia cea din har este nevăzută, așa cum nevăzut este și Dăruitorul ei – Dumnezeu. Ea este acoperită de tăcere, simplitate, nefățarnicie, lipsa de efort, libertate.

Smerenia cea mincinoasă poartă întotdeauna un chip prefăcut; prin aceasta ea se face cunoscută lumii. Smerenia cea mincinoasă iubește scenele: prin aceasta ea amăgește și se amăgește. Smerenia lui Hristos este îmbrăcată în haina și cămașa (Ioan 19, 24), în veșmântul cel mai nemeșugit: acoperită de acest veșmânt, ea nu se face cunoscută și nu este băgată în seamă de oameni.

Smerenia este o cheazășie în inimă, o însușire sfântă și fără de nume a acesteia, o deprindere Dumnezeiască ce se naște în suflet, pe nesimțite, din plinirea poruncilor evanghelice. (Preacuviosul Avva Dorotei, învățătură a 2-a).

Lucrarea smereniei poate fi pusă alături de patima iubirii de argint. Cel atins de neputința credinței și iubirii față de comorile pământești, cu cât le agonisește mai mult pe acestea, cu atât se face mai lacom și mai nesățios de ele. Cu cât se îmbogățește mai mult, cu atât i se pare că e sărman și neîndestulat. Tot așa și cel mânat de smerenie, cu cât se îmbogățește mai mult cu virtuți și daruri duhovnicești, cu atât se vede pe sine mai sărac și mai de nimic.

Este firesc să fie așa. Atunci când omul nu a gustat încă din binele cel mai înalt, propriul său bine, pângărit de păcat, are preț înaintea lui. Atunci, însă, când se împărtășește de binele Dumnezeiesc, duhovnicesc, atunci nu mai pune deloc preț pe binele sau, care este unit și amestecat cu răul.

Scumpa îi era săracului punguță cu bani de aramă adunați de el, vreme îndelungată, cu trudă și cu osteneală. Un bogat, însă, i-a vărsat în sân, pe neașteptate, o mulțime nenumărată de galbeni curați, iar săracul a aruncat cu dispreț punguță cu arămioare, ca pe o povară care numai

I-ar fi îngreunat.

Dreptul și mulptatimitorul Iov, după ce a suferit ispite cumplite, s-a învrednicit de vederea lui Dumnezeu. Atunci el a grăit către Dumnezeu printr-o rugăciune inspirată: „Cu auzul urechii Te auzeam mai înainte, iar acum ochiul meu Te-a văzute pe Tine”. Ce rod a odrăslit în sufletul dreptului din vederea lui Dumnezeu? „Pentru aceea”, continuă, și își încheie Iov rugăciunea sa, „m-am defăimat pe mine și m-am topit, și mă socotesc pe mine pământ și cenușă” (Iov 42, 5 - 6).

Voiești să dobândești smerenia? Plinește poruncile evanghelice: dimpreună cu ele se va sălăslui în inima ta, dăruindu-se ei, smerenia cea sfântă, adică plăcută Domnului nostru Iisus Hristos.

Începutul smereniei este sărăcia cu duhul; mijlocul ei este sporirea în ea mai presus decât toată mintea și atingerea păcii lui Hristos, iar sfârșitul și desăvârșirea ei este dragostea lui Hristos.

Smerenia nu se mânia niciodată, niciodată nu caută să placă oamenilor, nu se lasă în voia întristării, de nimic nu se înfricoșează.

Poate, oare, să se lase în voia întristării cel care dinainte s-a recunoscut pe sine vrednic de tot necazul? Poate să se teamă de nenorociri cel care dinainte s-a osândit pe sine la necazuri, cel care vede în acestea mijlocul mântuirii sale?

Bine plăcuții lui Dumnezeu au iubit cuvintele tâlharului celui cu bună pricepere care a fost răstignit alături de Domnul. Fiind în necazuri, s-au obișnuit să spună: „Cele cuvenite primim, după faptele noastre; pomenește-ne, Doamne întru Împărăția Ta” (Lc. 23, 41, 42). Orice necaz ei îl întâmpina prin recunoașterea faptului că sunt vrednici de el (Preacuviosul Avva Dorotei, învățătură a 2-a).

Pacea sfântă intra în inimile lor dimpreună cu vorbele smereniei! Ea aduce paharul mângâierii duhovnicești și la patul celui bolnav, și în temniță la cel închis în ea, și la cel

prigonit de oameni, și la cel prigonit de demoni.

Paharul mângâierii este adus de către mâna smereniei și celui răstignit pe cruce; lumea poate să-i aducă acestuia doar „oțet amestecat cu fiere”. (Mat. 27, 34).

Cel smerit nu e în stare să aibă răutate și ură: el nu are vrăjmași. Dacă vreunul din oameni îi pricinuieste necazuri, el vede în acest om o unealtă a dreptei judecăți sau a proniei Dumnezeiești.

Cel smerit se încredințează pe de-a-ntregul voii lui Dumnezeu. Cel smerit trăiește nu cu propria lui viață, ci prin Dumnezeu.

Cel smerit este străin de nădăjduirea în sine, și de aceea el caută neîncetat ajutorul lui Dumnezeu, neîncetat petrece în rugăciune.

Ramură roditoare se pleacă spre pământ, apăsată de mulțimea și greutatea roadelor sale. Ramură stearpă crește în sus, înmulțindu-și mlădițele sale neroditoare.

Sufletul bogat în virtuțile evanghelice se cufundă în smerenie din ce în ce mai adânc, și în adâncurile acestei mari afla mărgăritarele cele de mult preț: darurile Duhului.

Trufia este semnul neîndoielnic al omului deșert, rob al patimilor, semnul sufletului în care nu are nicio intrare învățătura lui Hristos.

Nu judecă pe om după cele din afară ale sale; nu-ți da cu părerea despre el că este trufaș, ori că este smerit. „Nu judecați după înfățișare”, ci „după roadele lor îi veți cunoaște” (În 7, 24; Mt. 7, 16). Domnul a poruncit să-i cunoaștem pe oameni după faptele lor, după purtarea lor, după urmările faptelor lor. „Știu eu trufia ta și răutatea inimii tale” (1 Imp. 17, 28), i-a zis lui David aproapele sau, dar Dumnezeu a dat mărturie pentru David: „Aflat-am pe David, robul Meu; cu untdelemnul cel sfânt al Meu l-am uns pe el” (Ps. 88, 21). „Nu cum va cauta omul va vedea Domnul: căci omul va cauta la față, iar Dumnezeu va cauta la inima” (1 Imp. 16, 7).

Judecătorii cei orbi socot adesea smerit pe cel fățarnic și josnic, care caută să fie pe placul oamenilor: acesta este un hău al slavei deșarte.

Dimpotrivă, acestor judecători neștiutori le pare trufaș cel care nu caută laude și răsplătiri de la oameni, și de aceea nu se târăște înaintea oamenilor, ci este slugă adevărată a lui Dumnezeu; acesta a simțit slava lui Dumnezeu, care se descoperă numai celor smeriți, a simțit putoarea slavei omenesti și și-a întors de la ea și ochii și mirosul sufletului său.

Ce înseamnă a crede?" - a fost întrebat un mare „bine plăcut al lui Dumnezeu. Acesta a răspuns: „A crede înseamnă a petrece intru smerenie și milă” (Pateric. Despre Avva Pimen cel Mare).

Smerenia nădăjduiește în Dumnezeu - nu în sine și nu în oameni; de aceea, purtarea ei e simplă, fără ocolișuri, statornica, măreață. Fiii cei orbi ai lumii acesteia numesc acest lucru trufie.

Smerenia nu pune niciun preț pe bunătățile cele pământești; în ochii ei, mare este Dumnezeu, mare este Evanghelia. Ea năzuiește către acestea, neinvrednicind stricăciunea și deșertăciunea nici cu luarea aminte, nici cu căutătura. Sfânta răceală față de stricăciune și deșertăciune este numită trufie de către fiii stricăciunii și slujitorii deșertăciunii.

Este o închinăciune sfântă ce vine din smerenie și din cinstire față de aproapele, față de chipul lui Dumnezeu „față de Hristos în aproapele; și este o închinăciune stricăță, interesată, care caută să placă oamenilor și totodată urăște oamenii, împotrivoare lui Dumnezeu și urâtă înaintea Lui: pe aceasta a cerut-o satana de la Dumnezeul-Om, îmbiindu-L în schimbul ei cu toate împărățiile pământului și slava lor.

Câți nu sunt și acum cei care se închina pentru a primi foloase pământești! Cei înaintea cărora se închina aceștia le lauda smerenia.

Fii cu luare-aminte, baga de seamă: cel ce ți se

închina o face din cinstire față de om, din dragoste și din smerenie? Sau închinarea lui îți gădilă trufia, pentru a scoate oarecare folos vremelnic?

Tu, care te numeri printre mai-marii pământului! Ia seama: înaintea ta se târăsc slava deșartă, lingușirea, josnicia! Acestea, după ce își vor fi atins țelul, te vor batjocori, te vor vinde cu cel dintâi prilej. Niciodată nu-ți revarsa dărnicia asupra celui stăpânit de slavă deșartă: acesta, pe cât este de umil înaintea celor mai mari, pe atât este de obraznic, semet, lipsit de omenie cu cei mai mici” (Scara. Cuvântul 22). Pe cel stăpânit de slavă deșartă îl vei cunoaște după deosebită înclinare pe care o are către lingușire, către slugărnicie, către minciună, către orice lucru ticălos și josnic.

Pilat s-a supărat pe tăcerea lui Hristos, care i s-a părut trufașă. „Mie”, a zis el, „nu-mi răspunzi? Sau nu știi că am putere să-ți dau drumul și putere am să te răstignesc?” (În 19, 10). Domnul și-a lămurit tăcerea punând în lumina voia lui Dumnezeu, pentru care Pilat, ce credea că lucrează după bunul său plac, era doar o unealtă oarbă. Din pricina trufiei, lui Pilat i-a fost cu neputință să priceapă că înaintea lui stătea smerenia atotdesavarsita: Dumnezeu Cel înomenit.

Sufletul înalt, sufletul cu nădejde cerească, care disprețuiește bunătățile cele stricătioase ale lumii acesteia, nu este în stare de mărunță dorința de a plăcea oamenilor și de slugărnicie. Greșești numind trufaș acest suflet, pentru faptul că nu îndestulează cerințele patimilor tale. Amâne! Cinstește trufia cea binecuvântată, lui Dumnezeu plăcută a lui Mardoheu! Aceasta, care în ochii tăi este trufie – de fapt este sfânta smerenie”.

Cartea Esterei, cap.4 - 7. Amân, macedeonean de neam, era favoritul și cel dintâi dintre dregătorii lui Artaxerxes, împăratul perșilor. Mardoheu, iudeu de neam, se număra printre curteni și, fiind de o adâncă blagocestie, nu și-a îngăduit să caute a plăcea oamenilor, nu s-a târât înaintea parvenitului. Această purtare a lui Mardoheu l-a

încrâncenat pe Amân: acesta a pregătit o spânzurătoare înaltă, ca să dea morii prin ea acea excepție, pe care o ură, de la slugărnicia obștească. Roata sorii întorcându-se, împrejurările s-au schimbat, și Amân a fost atârnat în spânzurătoarea pe care i-a înălțat-o lui Mardoheu.

Smerenia este învățătura evanghelică, virtutea evanghelică, puterea tainică a lui Hristos. Dumnezeu S-a arătat oamenilor îmbrăcat intru smerenie și acela dintre oameni care se va îmbrăca intru smerenie, se va face asemenea cu Dumnezeu. (Sfântul Isaac Sirul).

„Dacă voiește cineva să vină după Mine”, vestește Sfânta Smerenie, „să se lepede de sine, să-și ia crucea sa și să-mi urmeze Mie” (Mat. 16, 24). Altminteri este cu neputință a fi ucenic și următor al Celui Ce S-a smerit până la moarte, până la moartea pe cruce. Acesta a șezut de-a dreapta Tatălui. Acesta este Noul Adam, începătorul de neam al sfintei seminții a celor aleși. Credința în El înscrie în numărul celor aleși; alegerea se primește prin sfânta smerenie, se pecetluiește prin sfânta dragoste. Amin!

Vederea păcatului propriu

Va veni acel timp înfricoșat, va sosi acel ceas plin de groază în care toate păcatele mele vor sta dezgolite în fața lui Dumnezeu Judecătorul, în fața îngerilor Lui, în fața întregii omeniri. Presimțind starea sufletului meu în aceste clipe cutremurătoare, mă umplu de spaimă. Sub înrâurirea presimțirii vii și puternice mă grăbesc cu frică să mă adâncesc în cercetarea de sine, mă grăbesc să caut în cartea conștiinței mele greșelile însemnate și săvârșite cu lucrul, cu cuvântul, cu gândul.

Cărțile necitite de multă vreme, care zac de timp îndelungat prin dulapuri, sunt măcinate de carii. Cel ce ia o astfel de carte întâmpină o mare greutate în citirea ei. Fiind necercetată de multă vreme, nu s-a putut deschide decât cu anevoie. Așa este și conștiința mea - deschizându-o, nu aflu mulțumirea așteptată. Numai păcatele mari se cunosc destul de lămurit; însemnările mărunte, care sunt

foarte multe la număr, aproape că s-au șters, ba nici nu mai poți pricepe acum ce au închipuit ele.

Numai Dumnezeu, Unul Dumnezeu, poate să întoarcă însemnările gălbejite și să le dea claritate și astfel să-l izbăvească pe om de conștiință vicleană (Evrei 10, 22). Singur Dumnezeu poate să-i dea omului darul de a-și vedea păcatele și păcatul, căderea lui în care se afla rădăcină, sămânță, gândurile, sâmburele, mănunchiul tuturor greșelilor omenești. Chemând în ajutor milă și puterea lui Dumnezeu, chemându-le în ajutor prin cea mai caldă rugăciune, unită cu post bine chibzuit, unită cu lacrimile și plânsul inimii, deschid din nou cartea conștiinței, din nou cercetez cu luare aminte cantitatea și calitatea păcatelor mele, cercetez ca să văd la ce au dat naștere greșelile făcute de mine.

Văd că, „fărădelegile mele covârșesc capul meu și că o povară grea apasa peste mine. Înmulțitu - s-au mai mult decât părul capului meu” (Psalmul 37, 5; 39, 13). Care este urmarea unei a emenea stări de păcătoșenie? „Ajunsu-m-au aradelegile mele de nu mai pot să văd; inima ea m-a părăsit” (Psalmul 39, 13).

Urmările unei vieți păcătoase sunt: orbirea minții, înăsprirea, nesimțirea inimii. Mintea unui păcătos învederat nu vede nici binele, nici răul; inima lui își pierde puterea de a simți cele duhovnicești.

Dacă, părăsind viața păcătoasă, acest om se va întoarce spre nevoițe cuviincioase atunci inima lui, ca și cum ar fi o ființă străină, nu va consimți la năzuința lui către Dumnezeu.

Când prin lucrarea Dumnezeiescului Dar i se vor descoperi nevoitorului mulțimea greșelilor lui, atunci e cu neputință ca el să nu ajungă la cea mai mare nedumerire, să nu se scufunde într-o adâncă tristețe: „Inima mea s-a tulburat”, din pricina unei asemenea priveliști, „părăsitu-m-a tăria mea și lumina ochilor mei, și aceasta nu este cu mine; ca șalele mele s-au umplut de ocărî”, adică lucrarea mea s-a umplut de poticneli din obișnuință spre păcat, care

mă trage cu sila spre noi păcate; „înmulțitu - s-au și au putrezit rănilile mele din pricina nebuniei mele”, adică patimile păcătoase s-au învechit și m-au vătămat grozav din pricina vieții mele trăită fără băgare de seamă; „nu este vindecare în trupul meu, adică nu este vindecare numai prin propriile mele puteri pentru întreaga mea ființă, „lovită și molipsita de păcat” (Psalmul 37, 11).

Prin faptul că-mi recunosc păcatele, mă căiesc de ele, le mărturisesc la preot și-mi pare rău că le-am săvârșit, răstorn toată mulțimea lor nenumărata în adâncul milostivirii lui Dumnezeu.

Pentru că pe viitor să mă păzească de păcat, voi cerceta cu luare aminte, însingurându-mă în mine însumi, cum lucrează păcatul împotriva mea, cum se apropie de mine și ce-mi spune.

El se apropie de mine ca un hoț; fața lui este acoperită; „cuvintele lui sunt mai alunecoase ca untdelemnul” (Psalmul 54, 22); îmi vorbește minciuni, îmi propune fărădelegi, otrava este în gura lui; limba lui este un ac purtător de moarte.

„Îndulcește-te! șoptește el încet și lingușitor. Pentru ce îți este oprită plăcerea? Îndulcește-te, ce păcat găsești aici?” și răufăcătorul propune călcarea poruncilor Domnului Celui Atotsfant.

N-ar fi trebuit să dau nici cea mai mică atenție cuvintelor lui; știu doar că el e un fur și un ucigaș. Dar nu fiu ce neputința neînțeleasă, o neputință a voinței, mă biruie. Căci iau aminte la vorbele păcatului, la fructul oprit. În zadar conștiința îmi amintește că gustarea din acest rod este totodată și gustarea morții.

Dacă fructul oprit nu se afla înaintea ochilor mei, atunci acest rod se zugrăvește pe neașteptate în închipuirea mea se pictează în culori vii, parcă de o mână fermecată. Simțirile inimii sunt atrase spre tabloul scandalos, care este asemenea unei desfrânate. Aspectul lui exterior este captivant; sminteală odihnește într-însul; este împodobit cu o îmbrăcămintă prețioasă, strălucitoare;

lucrarea ei purtătoare de moarte este acoperită cu grijă. Când din pricina absenței obiectului însuși, păcatul nu poate găsi victimă în trup, atunci caută ca aceste jertfe să fie aduse de inimă.

Păcatul lucrează în mine prin gândul pacatos prin simțirea inimii și prin simțirea tru ului, lucrează prin simțirile trupesti, lucrează prin închipuire.

La ce încheiere mă aduce o asemenea privire aruncată asupra mea? La concluzia că în mine, în toată ființa mea, trăiește o vătămare pătoasă, care consimte și ajută păcatului ce năpădește asupra mea, din afară. Eu sunt asemenea omului legat și înfierat cu grele lanțuri. Oricine, numai dacă îi va fi îngăduit, îl înhață pe legat, îl duce unde vrea, pentru că legatul, fiind legat cu lanțuri, nu are putință să opună nicio rezistență.

Pătruns-a odinioară păcatul în înaltul Rai. Acolo el le-a propus strămoșilor mei să guste din fructul oprit. Acolo i-a înșelat, acolo i-a lovit pe cei înșelați, cu moarte veșnică. El îmi face și mie - urmașului lor - neîncetat aceeași propunere; el se silește neîncetat să mă înșele și să mă prindă și pe mine, urmașul lor.

Îndată după săvârșirea păcatului, Adam și Eva au fost izgoniți din Rai și surghiuniți în țara scârbelor (Facere 3, 23 - 24). Eu m-am născut în această țară a plânsului și a nevoilor! Dar aceasta nu mă îndreptățește, căci Raiul îmi este adus aici de către Răscumpărătorul, îmi este sădit în inima mea. Nu am alungat Raiul din inima mea prin păcat. Acum acolo este un amestec de bine și rău, acolo este o cumplită lupta între bine și rău, este o ciocnire a nenumăratelor patimi, acolo este chinul care e o pregustare a veșnicelor chinuri din iad.

Văd în mine o dovadă că sunt fiul lui Adam; păstrez înclinarea spre rău; mă unesc cu propunerile înșelătorului, deși știu cu siguranță că mi se propune înșelarea, că mi se pregătește uciderea.

Degeaba aş începe să-i învinuiesc pe strămoși pentru păcatul ce mi l-au transmis, căci eu sunt eliberat din robia

păcatului de către Răscumpărătorul meu, și, de aici înainte, cad în păcate nu de silă, ci de bunăvoie.

Strămoșii au săvârșit o dată, în Rai, călcarea unei singure porunci dumnezeiești, iar eu aflându-mă în sânul Bisericii lui Hristos calc neîncetat toate poruncile divine ale lui Hristos, Dumnezeuul și Mântuitorul meu.

Uneori sufletul mi se tulbura de mânie și de trea de minte a răului! În închipuirea mea sclipește pumnalul deasupra capului vrăjmașului și inima-mi se îmbată de răzbunarea satisfăcută, săvârșită cu imaginația. Alteori mi se înfățișează niște grămezi risipite de aur. În urma lor se desenează palate mărețe, grădini, toate obiectele de lux, plăcerile, mândriile care se dobândesc prin aur și pentru care omul iubitor de păcat se închina acestui idol, ce nu este decât un mijloc de înfăptuire a tuturor dorințelor putrede. Câteodată sunt amăgit de cinste și putere. Sunt atras, mă ocup cu visurile care mă pun la conducerea oamenilor și țărilor, care mă fac să le procur lor lucruri pieritoare, iar mie o slavă pieritoare. Altă dată, pare chiar în chip vădit, îmi stau în fața mea mese cu mâncăruri plăcut mirositoare, din care se ridică aburii! Mă îndulcesc într-un chip caraghios și dureros în același timp, de înșelările ce se înfățișează înaintea mea. Adeseori mă văd pe neașteptate drept, sau mai bine zis inima mi se fățărnicește, se silește să-și însușească dreptatea, se lingusește pe sine, se îngrijește de laude omenești, ca și cum ar vrea să și le atragă spre sine!

Patimile se ceartă între ele spunând una alteia că eu sunt al lor, mă trec neîncetat din mână în mână, mă întărâtă, mă neliniștesc. Peste mintea mea este trasa o perdeă de nepătrunsa întunecime; pe inimă se afla trântita o mare și grea piatră de nesimțire.

Oare mintea își va veni în fire? Vă voi oare să-și îndrepte pașii spre bine? Îi stă împotriva inima, deprinsa cu plăcerile păcătoase, i se împotrivește trupul meu, care și-a dobândit dorințe dobitocești. S-a pierdut până și înțelegerea că trupul meu, (ca unul ce este făcut pentru ve,

snicie, și este capabil de dorințe, și mi, scări dumnezeiești), nu mai înțelege că năzuințele cele asemănătoare celor dobitocești nu sunt decât neputința lui, introduse într-însul prin cădere.

Diferitele părți care alcătuiesc ființa mea mintea, inima și trupul – sunt ciopârțite, dezbinat, lucrează în dezacord, se împotrivesc una alteia; numai atunci lucrează în înțelegere când lucrează pentru păcat, potrivit lui Dumnezeu.

Aceasta este starea mea! Ea este moartea sufletului în timpul vieții trupului. Dar eu sunt mulțumit cu starea mea! Mulțumit nu din cauza smereniei ci din pricina orbirii mele, din pricina împietririi mele. Sufletul nu-și simte moartea, așa cum n-o simte nici trupul când este despărțit prin moarte de suflet.

Dacă eu aș fi simțit moartea mea, aș fi petrecut într-o necurmată pocăință! Dacă eu aș fi simțit moartea mea, m-aș fi îngrijit de înviere!

Eu sunt în întregime ocupat cu grijile lumii și prea puțin mă îngrijesc de nevoile mele sufletești. Osândesc cu asprime cele mai mici greșeli săvârșite de aproapele meu, pe câtă vreme eu, care sunt plin de păcate, orbit de ele, prefăcut în stâlp de sare asemenea femeii lui Lot, nu sunt în stare să fac niciun fel de mișcare duhovnicească

N-am pășit pe urmele pocăinței, pentru că încă nu văd păcatul meu. Și nu-mi văd păcatul fiindcă mai lucrez încă în folosul păcatului. Căci cel ce se îndulcește de păcat nu-și poate vedea păcatul, precum nu-l poate vedea nici cel ce-și îngăduie să guste din el măcar numai cu gândul și cu consimțirea inimii.

Numai acela poate să-i vadă păcatul care, s-a lepădat cu o hotărâre liberă de orice prietenie cu păcatul, care stă ca un străjer treaz, la poarta casei sale, cu sabia în mână, cu cuvântul lui Dumnezeu; care respinge și taie cu această sabie păcatul, în orice înfățișare s-ar apropia el.

Cine va săvârși această mare lucrare, cine va declara război păcatului, smulgând cu sila păcatul din mintea,

inima și trupul lui, acelaia îi dă Dumnezeu un mare dar: „vederea păcatului său”.

Fericit este sufletul care și-a văzut păcatul cuibărit în sânul său!

Fericit este sufletul care a văzut în sine căderea strămoșilor, vechimea vechiului Adam!

O asemenea vedere a păcatului său este vederea duhovnicească, este vederea minții, vindecată de orbire prin darul dumnezeiesc. Sfânta Biserică de Răsărit învață să cerem de la Dumnezeu vederea păcatului nostru prin post, rugăciune și îngenunchere.

Fericit este sufletul care neîncetat se învață în Legea Domnului! Căci într-însa el poate vedea chipul și frumusețea Omului Nou, iar prin comparație cu el, își poate cerceta și îndreptă neajunsurile sale.

Fericit este sufletul care și-a cumpărat țarina pocăinței prin omorârea sa cu privire la începuturile păcătoase! În această țarină el își va găsi o neprețuită comoară de mântuire.

Dacă ți-ai dobândit țarina pocăinței, predă-te plânsului de copil față de Dumnezeu. Dacă poți, să nu ceri nu cere nimic de la Dumnezeu, lasă-te în voia Lui, cu lepădare de sine. Înțelege și simte, ca tu ești făptura, iar Dumnezeu este Făcătorul. Predă-te prin urmare fără să mai stai pe tganduri, adu-l numai lacrimile de prunc, adu-l o inimă tăcută, gata să-l urmeze voia și să-și sigileze voia Lui.

Dacă însă din pricina prunciei tale, nu te poți cufunda în tăcere deplină, în rugăciune și în plânsul în fața lui Dumnezeu, atunci rostește înaintea Lui o rugăciune smerită pentru iertarea păcatelor și pentru vindecarea de patimile cele păcătoase, de aceste groaznice neputințe morale, care se compun din greșelile săvârșite de bunăvoie în decursul unei vremi destul de însemnate.

Fericit este sufletul care și-a dat seama că este pe deplin nevrednic de Dumnezeu, care s-a judecat ca unul ce se afla ticălos și păcătos! Un astfel de suflet se afla pe

calea mântuirii, într-însul nu este înșelare de sine.

Dimpotrivă, cine se crede gata să primească darul, cine se socote chiar vrednicăe Dumneyeu și cere venirea Lui tainică, cine spune că e gata să-L primească, să-L audă și să-L vadă pe Domnul, acela se înșală pe sine, acela se lingușește pe sine, acela a atins culmea cea înaltă a mândriei de unde urmează căderea în întunecoasă prăpastie a pierzării (Sfântul Isaac Sirul, cuvântul 55).

Acolo se prăbușesc toți cei care se mândresc înaintea lui Dumnezeu, care cutează să se recunoască cu nerușinare vrednici de Dumnezeu și cu această părere de sine și înșelare de sine, să-l spună lui Dumnezeu „Vorbește, Doamne, ca robul Tău Te ascultă”.

Cea mai înaltă lucrare a minții este neobișnuit de simplă; pentru căpătarea ei nu are nevoie decât de o simplitate și credință de copil. Dar noi ne-am făcut atât de complicați încât tocmai această simplitate este de neatins, de neajuns. Noi vrem să fim mai deștepți, vrem să-i dăm viața eului nostru, nu suferim le adarea de sine nu, nu vrem să lucrăm cu credință. Din această cauză avem nevoie de un îndrumător, care ar putea să ne scoată din complexitatea noastră, din viclenia noastră, din șiretlicurile noastre, din slava noastră deșartă și din părerea de sine spre o credință largă și simplă. Din această cauză se întâmplă că, pe terenul lucrării minții, copilul (omul despățimit) ajunge la o propășire neobișnuită, iar înțeleptul deraiază din drum și se aruncă în întunecoasă prăpastie a pierzării.

Tânărul proroc Samuil L-a auzit pe Domnul care l-a chemat și nu s-a socotit vrednic de vorbirea cu Domnul, ci a stat înaintea bătrânului său îndrumător, cerând de la el îndrumări pentru purtarea să a auzit Samuil a doua oară același glas care îl chema și din nou a stat înaintea îndrumătorului său.

Povățuitorul a înțeles că glasul care îl chema era glasul lui Dumnezeu. Și atunci i-a poruncit tânărului, când va auzi o asemenea chemare să-l răspundă Celui care îi

vorbește: „Grăiește, Doamne, căci robul Tău Te ascultă”.

Același lucru îndrăznește să-l spună un închipuit, iubitor de plăceri și mișel, care nu este chemat de nimeni, care este îmbătat de o părere de slavă deșartă, care alcătuiește în sine glasuri și mângâieri prin care își lingusește vicleană să inima, prin care se înșală pe sine și pe urmașii săi ușuratici.

Fiule al Bisericii Ortodoxe de Răsărit, care este una Sfântă și Adevărată, în nevoințele tale nevăzute, să te conduci de îndrumările Sfinților Părinți ai Bisericii tale, căci ei poruncesc ca înainte de a te fi înnoit printr-o vădită lucrare a Sfântului Duh să nu primești niciun fel de vedenie; să nu primești niciun fel de glas, de oriunde s-ar auzi, în afară sau înăuntrul tău, ci să le consideri ca fiind un arătat prilej de înșelare (Prea Cuviosul Grigorie Sinaitul, Despre înșelare, s.a. Filocalia. Sfântul Calist și Ignatie Xantopolis cap. 73).

Păzește-ți mintea de vedenii, alunga toate închipuirile și părerile ce se apropie de ea, prin care căderea în înșelarea diavolească ia locul adevărului.

Înfășurat cu pocăință, stai cu frică și cu evlavie înaintea Marelui Dumnezeu, Care poate curăți păcatele tale și te poate înnoi prin Duhul Său Preasfânt. Duhul care va veni, te va povățui spre „toată dreptatea” (Ioan 16, 3). Simțământul plânsului și al pocăinței pentru păcate este singurul care e de mare nevoie sufletului, care s-a apropiat de Dumnezeu cu gândul că să primească de la El iertarea păcatelor sale. Aceasta este partea cea mai bună. Dacă tu ai ales-o, atunci să nu se mai ia de la tine! Să nu dai această comoară în schimbul simțămintelor deșarte, mincinoase, silnice, care trec pe alătura de Dar, să nu te pierzi prin lingușirea de sine.

„Dacă unii Părinți, spune prea cuviosul Isaac Sirul, au scris despre ceea ce este curățenia sufletească, ce este sănătatea ei, ce este nepătimirea, ce este vederea duhovnicească, asta nu înseamnă că ei au scris-o pentru că noi să le căutăm înainte de vreme și cu așteptare. S-a și

spus în Scriptură: «Împărăția lui Dumnezeu nu vine în chip văzut» (Luca 17, 20). Aceia care trăiesc în așteptarea Împărăției Cerurilor, au dobândit mândria și căderea... Căutarea înaltelor daruri dumnezeiești cu așteptare este respinsă de Biserica lui Dumnezeu. Aceasta nu este un semn de dragoste pentru Dumnezeu; aceasta este o neputință a sufletului (Sfântul Isaac Sirul, cuvântul 55).

„Toți sfinții s-au recunoscut că sunt nevrednici de Dumnezeu și prin acest lucru ei și-au arătat vrednicia, care constă în smerenie”. (Sfântul Isaac Sirul, cuvântul 36).

Toți înșelații de sine s-au socotit vrednici de Dumnezeu, prin acest lucru au arătat că sufletul lor este cuprins de mândrie și de înșelăciune drăcească. Unii din ei i-au primit pe demoni, care s-au înfățișat în chipul îngerilor și le-au urmat; altora li se arătau demonii în propriul lor chip și se închipuiau că unii ce sunt biruiți prin rugăciunea lor, lucru prin care îi ducea la înălțarea minții; unii își ațâțau imaginația, își înfierbântau sângele, produceau în sinea lor mișcări nervoase, și luau aceasta drept plăcere harică și au căzut în înșelarea diavolilor, într-o desăvârșită întunecare, s-au numărat după duhul lor cu duhurile lepădate.

Dacă ai nevoie să stai de vorbă cu tine însuși adu-ți înaintea ta nu lingușirea ci defăimarea de sine. În starea noastră de cădere ne sunt foarte folositoare leacurile amare. Cei ce se lingușesc pe ei înșiși au și primit aici pe pământ răsplata lor care este lingușirea de sine, laudă și dragostea lumii, vrăjmașele lui Dumnezeu; în afară de osânda, ei nu au ce aștepta în veșnicie.

„Ca fărădelegea mea eu o cunosc și păcatul, meu înaintea mea este pururea” (Psalmul 50, 4), vorbește despre sine Prorocul David. Păcatul lui era obiectul neîncetatei lui cercetări: „Ca fărădelegea mea eu o voi vesti și mă voi îngriji pentru păcatul meu”. (Psalmul 37, 18) Sfântul Proroc David se ocupă cu (osândirea de sine, se ocupă cu demascarea păcatului său, atunci când păcatul lui era deja iertat și când Darul Duhului Sfânt i se

înapoiase. Mai mult, el și-a dat pe fata păcatul, l-a mărturisit în auzul lumii întregi.

Când Sfinții Părinți ai Bisericii de Răsărit și îndeosebi viețuitorii pustiei atingeau înălțimile stărilor duhovnicești, atunci toate aceste nevoințe se contopeau la ei numai într-una singură, în pocăință. Pocăință cuprindea toată viața lor, toată activitatea lor, ea era urmărea vederii păcatului lor.

Un oarecare mare Părinte a fost întrebat în ce trebuie să se cuprindă lucrarea unui călugăr singuratic? Și el i-a răspuns: „Sufletul tău stă mort înaintea ochilor tăi și tu mai întrebi care trebuie să-ți fie lucrarea?!” (Sfântul Isaac Sirul, cuv. 21)

Plânsul este lucrarea esențială a adevăratului nevoitor al lui Hristos, plânsul să fie lucrarea lui, din clipa începerii nevoinței și până la săvârșirea nevoinței!

Vederea păcatului nostru și pocăința ce se naște dintr-însa este lucrarea ce nu tre's arsit pe pământ. Prin vederea păcatului, se trezesc pocăință; prin pocăință se dobândește curățenia; ochiul minții curățit treptat începe să vadă astfel de neajunsuri și vătămări în toată ființa omenească, pe care mai înainte din pricina întunecării sale el nu le zărea deloc.

Doamne! Dăruiește-ne să ne vedem greșelile noastre, pentru că mintea noastră atrasă în întregime de către luarea aminte de propriile păcate, să înceteze de a mai vedea păcatele aproapelui și în felul acesta, să-i vadă pe toți oamenii buni. Dăruiește inimii noastre să lase grijă pierzătoare de neajunsurile aproapelui, ci toate grijile să și le unească într-o singură grijă, aceea pentru dobândirea curățeniei și sfințeniei poruncite și pregătite nouă de Tine.

Dăruiește-ne, nouă, celor care ne-am spurcat veșmintele sufletului, să le albim din nou, ele au fost deja spălate de apele botezului, dar acum, după ce au fost spurcate, au nevoie să fie spălate de apele lacrimilor.

Dăruiește-ne să vedem, în lumina Darului Tău, felurile neputințe ce trăiesc în noi, care distrug în inima

mișcările cele duhovnicești, care introduc în ea mișcări trupești vrăjmașe Împărăției lui Dumnezeu. I

Dăruiește-ne, Marele Dar al pocăinței, care se naște ca urmare a vederii păcatelor proprii.

Păzește-ne, cu aceste mari daruri, de prăpastia înșelării de sine, care se deschide în suflet din cauza neluării în seamă și neînțelegerii păcătoșeniei noastre; care ia naștere din lucrările iubirii de plăceri și de slavă deșartă, care nu sunt luate în seamă și rămân neînțelese de noi.

Păzește-ne, cu aceste mari daruri, pe calea noastră ce duce la Tine, dăruiește-ne să ajungem la Tine, Care chemi pe cei ce se recunosc păcătoși și respingi pe cei ce se recunosc drepti, ca să te blagoslovim veșnic în fericirea veșnică pe Tine, Unul Adevăratul Dumnezeu, Răscumpărătorul celor robiți, Mântuitorul celor pierduți.

AMIN!

Despre iubirea de aproapele

Ce poate fi mai minunat, mai desfătător decât iubirea de aproapele?

A iubi este o fericire, a ura este un chin.

Toată Legea și proroci, stau în iubirea către Dumnezeu și către aproapele (Mt. 22, 40).

Iubirea către aproapele este calea care duce la iubirea către Dumnezeu, căci Hristos a binevoit a se îmbrăca tainic în fiecare aproape al nostru, iar în Hristos este Dumnezeu (1 Ioan).

Să nu crezi, preaiubite frate, ca porunca iubirii de aproapele a fost prea apropiată inimii noastre căzute: porunca este duhovnicească, iar pe inima noastră au pus stăpânire trupul și sângele; porunca este nouă, iar inima noastră - veche.

Iubirea noastră firească a fost vătămată de cădere; ea trebuie omorâtă - Hristos o poruncește - pentru a putea agonisi din Evanghelie iubire sfântă către aproapele, iubire în Hristos.

Însușirile omului nou trebuie să fie toate noi; nicio

însușire veche nu i se potrivește.

Înainte Evangheliei nu are niciun preț iubirea apărută din mișcarea sângelui și din simțirile trupești. Și ce preț poate să aibă această, atunci când ea jură, cu sângele aprins, să-și pună sufletul pentru Domnul, iar peste câteva ceasuri, atunci când sângele s-a răcit, se jura că nu-L cunoaște? (Mt. 26, 33, 35, 74).

Evanghelia leapădă iubirea ce atârna de mișcarea sângelui, de simțirile inimii trupești. Ea spune: „Nu socotiți că am venit să aduc pace pe pământ; n-am venit să aduc pace, ci sabie. Căci am venit să despart pe fiu de tatăl său, pe fiica de mama sa și pe nora de soacra sa. Și dușmanii omului vor fi căsnicii lui”. (Mt. 10, 34, 35, 36).

Căderea a supus inima stăpânirii sângelui și, prin mijlocirea sângelui, stăpânirii stăpânitorului acestui veac. Evanghelia slobozește inima din această robie, din această silnicie, și o aduce sub călăuzirea Sfântului Duh.

Sfântul Duh ne învață să iubim pe aproapele în chip sfânt.

Iubirea aprinsă, hrănită de Sfântul Duh este foc. Prin acest foc se stinge focul iubirii firești, trupești, stricate de căderea în păcat. (Scara. Cuvântul 15, cap. 3)”. Cel ce spune că poate avea amândouă aceste iubiri se amăgește pe sine însuși”, a spus Sfântul Ioan Scărarul (Cuvântul 3, cap. 16).

În ce cădere se afla firea noastră! Cel care prin fire e în stare de a-și iubi cu aprindere aproapele, trebuie să-și dea o silință neobișnuită să-l iubească așa cum poruncește Evanghelia.

Cea mai înflăcărată iubire firească se preface cu ușurință în dezgust, în ură neîmpăcată. (2 Imp. 13, 15). Oamenii și-au arătat dragostea firească și cu pumnalul. Ce plină de răni e iubirea noastră cea firească! Ce rană adâncă e pe trupul ei – împătımirea! Inima stăpânită de împătımire e gata de orice nedreptate, de orice nelegiuire, numai de și-ar îndestula iubirea ei bolnăvicioasă.

„Cântarul strâmb este urâciune înaintea Domnului,

iar cântărirea dreaptă este plăcută Lui” (Pilde 1 1, 1). Iubirea firească aduce doar cele pământești celui iubit al său; la cele cerești ea nici nu se gândește.

Ea se răzvrătește împotriva Cerului și a Duhului Sfânt: pentru că Duhul cere răstignirea trupului. Ea se răzvrătește împotriva Cerului și a Duhului Sfânt: pentru că se găsește sub cârmuirea duhului viclean, duhului necurat și pierdut.

Să ne apropiem de Evanghelie, preaiubite frate, să ne privim în această oglindă! Privindu-ne în ea, să lepădăm hainele cele vechi în care ne-a îmbrăcat căderea și să ne împodobim cu veșmântul cel nou pe care ni l-a pregătit Dumnezeu.

Veșmântul cel nou este Hristos. „Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați și îmbrăcat”. (Gal. 3, 27). „Vă veți îmbrăca cu putere de sus” (Lc. 24, 49), a spus Domnul despre acest veșmânt. Creștinii se îmbracă în însușirile lui Hristos, prin lucrarea Atotbunului Duh.

Pentru creștin este cu putință să îmbrace acest veșmânt. „Îmbrăcați-vă în Domnul nostru Iisus Hristos și grijă de trup să nu o faceți spre poftă” (Rom. 13, 14), spune Apostolul.

Mai întâi, lăsându-se călăuzit de Evanghelie, leapădă vrajbă, mânia, osândirea și toate cele ce lucrează de-a dreptul împotriva iubirii.

Evanghelia poruncește să ne rugăm pentru vrăjmași, să binecuvântăm pe cei ce ne blestemă, să facem bine celor ce ne urăsc, să iertăm aproapelui orice ar face împotriva noastră.

Tu, cela ce vrei să urmezi lui Hristos, străduiește-te să plinești cu fapta toate aceste porunci. Nu e defel de ajuns să citim doar, cu mulțumire, poruncile evanghelice, și să ne minunăm de înaltă duhovnicie pe care acestea o cuprind în sine. Din păcate, mulți se mulțumesc cu asta. Atunci când vei purcede la plinirea poruncilor Evangheliei, cu îndărătnicie se vor împotrivi la această stăpânii inimii tale. Acești stăpâni sunt starea ta trupească, în care te afli

supus trupului și sângelui, și duhurile căzute, a căror tara supusă este starea trupească a omului.

Cugetarea trupească, dreptatea ei și dreptatea duhurilor căzute îți pretind să nu te lepezi de cinstea în care te afli și de celelalte foloase pământești, îți pretind să le aperi. Tu, însă, poartă cu bărbăție războiul cel nevăzut dus de Evanghelie, dus de Domnul însuși.

Jertfește tot pentru plinirea poruncilor evanghelice. Fără acesta jertfă nu vei putea fi plinitor al lor. Domnul a zis ucenicilor Săi: „Dacă cineva voiește să vină după Mine, să se lepede de sine”. (Mt. 16, 34).

Atunci când Domnul este cu tine - să crezi în izbândă: Domnul nu poate să nu fie biruitor. Cere biruința de la Domnul, cere-o cu rugăciune și plâns statornic. Și va veni pe neașteptate lucrarea harului în inima ta: deodată vei simți prea desfătata încântare a iubirii duhovnicești față de vrăjmași. Încă mai ai de luptat! Încă trebuie să faci dovadă de bărbăție! Uită-te la lucrurile pe care le iubești: îți plac foarte mult? S-a legat foarte tare de ele inima ta Leapădă-te de ele.

Domnul cere de la tine aceasta lepădare, El, Care a așezat legea iubirii nu ca să te lipsească pe tine de iubire și de cele iubite, ci ca tu, lepădând iubirea trupească, să primești iubirea duhovnicească, neprihănită, sfântă, care este cea mai mare fericire.

Cela ce a simțit iubirea duhovnicească va căuta cu scârba la dragostea trupească, va privi la ea ca la o schimonosire hâdă a iubirii. Întrebi cum să te lepezi de cele ce le iubești, căci ele au prins, parcă, rădăcini în inima ta? Spune despre ele lui Dumnezeu: „Acestea, Doamne, sunt ale Tale, iar eu cine sunt? Zidire neputincioasă, care nu are nicio însemnătate”.

„Astăzi, încă mai călătoresc pe pământ, încă mai pot fi de folos cu ceva celor iubiți ai mei; mâine, poate, voi pieri de pe fața pământului, și nu voi mai fi nimic pentru ei!”

„Voiesc sau nu voiesc, va veni moartea, vor veni alte

cumpene, smulgându-mă în chip silnic de cei pe care îi socoteam ai mei, iar ei deja nu vor mai fi ai mei. De fapt, nici nu erau ai mei; între mine și ei era o oarecare legătură; amăgindu-mă cu această legătură, eu îi numeam, îi socoteam ai mei. Dacă ar fi fost cu adevărat ai mei, ar fi rămas ai mei pentru totdeauna". „Zidirile sunt numai ale Ziditorului: El este Dumnezeu și Stăpânul lor. Ceea ce este al Tău îți dau, Doamne al meu: acestea mi le-am însușit pe nedrept și în zadar".

Pentru ei este lucru mai de nădejde să fie ai lui Dumnezeu. Dumnezeu este Veșnic, Pretutindenea Fiitor, Atotputernic, cu nemărginire Bun. Pentru cel care este al Său, El este Cel mai credincios, Cel mai de nădejde Ajutător și Acoperitor.

Dumnezeu dă omului cele ale Sale: și pentru om oamenii devin „ai săi”, vremelnic după trup, veșnic după duh, atunci când Dumnezeu binevoiește să dea omului acest dar.

Adevărata iubire de aproapele se întemeiază pe credință în Dumnezeu, „Ca toți să fie una”, a strigat Mântuitorul lumii către Părintele Său, „după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una” (În 17, 21).

Smerenia și încredințarea în voia lui Dumnezeu omoară împlinirea trupească. Aceasta înseamnă că cea din urmă trăiește prin părerea de sine și necredința.

Fă pentru cei pe care îi iubești ceea ce poți să faci folositor și ceea ce este legiuit; dar totdeauna să îi încredințezi lui Dumnezeu – și iubirea ta oarbă, trupească, nesocotita se va prefăce, încetul cu încetul, într-o iubire duhovnicească, înțelegătoare, sfântă.

Iar dacă iubirea ta este o împătımire ce se împotrivește legii, atunci s-o lepezi ca pe o urâciune. Atunci când inima ta nu este liberă, acesta este un semn al împătimirii. Atunci când inima ta este înrobă, acesta este semnul patimii nebunești, păcătoase. Iubirea sfântă este curată, liberă, întreagă în Dumnezeu. Ea este o lucrare a

Sfântului Duh, care lucrează în inimă în măsură curățirii acesteia.

Lepădând vrajbă, lepădând pătimirea, lepădându-te de iubirea trupească, afla iubirea duhovnicească; „ferește-te de rău și fă bine” (Ps. 33, 13).

Da cinstire aproapelui ca unui chip al lui Dumnezeu – cinstire care să fie în sufletul tău, nevăzută pentru ceilalți, descoperită doar conștiinței tale. Faptele pe care le săvârșești să fie, în chip tainic, pe potriva stării tale sufletești.

Da cinstire aproapelui, fără să iei seama la vârstă, fără să faci deosebire între bărbat și femeie, fără să te uiți la rangul pe care-l are în lume – și iubirea sfântă va începe, treptat, să se facă arătată în inima ta. Pricina acestei iubiri nu sunt trupul și sângele, nu înrâurirea simțurilor, ci Dumnezeu.

Cei lipsiți de slava numelui de creștin nu sunt lipsiți de cealaltă slavă, pe care au primit-o când au fost zidiți: ei sunt chipul lui Dumnezeu.

Dacă chipul lui Dumnezeu va fi aruncat afară, în văpaia cea cumplită a iadului, și acolo sunt dator să îl cinstesc.

Ce treabă am eu cu văpaia, cu iadul! Chipul lui Dumnezeu a fost aruncat acolo potrivit judecății lui Dumnezeu: treaba mea este să păzesc cinstirea față de chipul lui Dumnezeu, și prin aceasta să mă păzesc pe mine însumi de iad.

Da cinstire și orbului, și leproșului și celui bolnav la minte, și pruncului de tată, și răufăcătorului, și păgânului – cum se cuvine chipului lui Dumnezeu. Ce ai tu cu neputințele și neajunsurile lor! Ia seama la tine însuși, ca să nu sufere un neajuns iubirea ta.

În creștin, să dai cinstire lui Hristos, Care a spus spre povățuirea noastră, și încă va mai spune atunci când se va hotăra soarta noastră în veșnicie: „Ceea ce ați făcut unuia dintre acești frați ai Mei prea mici, Mie Mi-ați făcut”. (Mt. 25, 40).

Atunci când ai de-a face cu aproapele să ai în minte acest cuvânt evanghelic și te vei face tănuitor al iubirii de aproapele. Tănuitorul iubirii de aproapele intra prin ea în iubirea de Dumnezeu.

Dar dacă socoti că îl iubești pe Dumnezeu, iar în inima ta trăiește un simțământ de neplăcere fie și față de un singur om, să știi că te afli într-o veșnică amăgire de sine.

„Dacă zice cineva: „grăiește Sfântul Ioan Cuvântătorul de Dumnezeu, „iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este... Această poruncă avem de la El, că cine iubește pe Dumnezeu să iubească și pe fratele său”. (1 În 4, 20, 21).

A arăta iubire duhovnicească față de aproapele este semnul înnoirii sufletului prin Sfântul Duh. „Noi știm că am trecut din moarte la viață”, grăiește iarăși Cuvântătorul de Dumnezeu, „pentru că iubim pe frați; cine nu iubește pe fratele său rămâne în moarte”. (1 În 3, 14).

Desăvârșirea creștină sta în desăvârșită iubire de aproapele. Desăvârșită iubire de aproapele sta în iubirea de Dumnezeu, care nu cunoaște desăvârșire, într-o care nu este sfârșit sporirii. Creșterea în iubirea de Dumnezeu este nesfârșită, pentru că iubirea este Nesfârșitul Dumnezeu. (1 În 4, 16). Iubirea de aproapele este temelia zidirii iubirii. Iubite frate! Căută să sporești în tine iubirea duhovnicească de aproapele: intrând în ea, vei intra în iubirea de Dumnezeu, pe porțile învierii, pe porțile Împărăției Cerurilor. Amin.

Articol IV. Despre iubirea de Dumnezeu

Iubește-L pe Dumnezeu așa cum a poruncit El să fie iubit, iar nu așa cum socot să îl iubească visătorii care se amăgesc pe sine.

Nu-ți născoci ție extaze, nu-ți pune în mișcare reverii, nu te aprinde cu flacăra materialnică - flacăra sângelui tău. Jertfă bine primită de Dumnezeu este smerenia inimii, străpungerea duhului. Cu mânie își întoarce Dumnezeu față de la jertfă adusă cu nădăjduire în sine, cu părere

trufașă de sine, de-ar fi jertfă aceasta și ardere de tot.

Trufia pune în mișcare nervii, aprinde sângele, stârnește închipuirea, trezește viața căderii; smerenia liniștește nervii, potolește mișcarea sângelui, nimicește visarea, omoară viața căderii, deșteaptă viața în Hristos Iisus.

Ascultarea este" înaintea Domnului „mai bună „decât jertfă, și supunerea mai bună decât grăsimea berbecilor”, a grăit Prorocul către împăratul israilitean, care îndrăznise a aduce lui Dumnezeu jertfă nepriincioasă (1 Imp. 15, 22): voind a aduce lui Dumnezeu jertfă iubirii, nu o aduce după bunul tău plac, sub o înrâurire nechibzuită; adu-o cu smerenie, la vremea și în locul pe care le-a poruncit Domnul.

Locul duhovnicesc, singurul în care ni s-a poruncit a aduce jertfele duhovnicești, este smerenia. (Pateric. Din spusele Preacuviosului Pimen cel Mare).

Domnul a însemnat trăsăturile cele adevărate și vrednice de crezare ale celui ce iubește și ale celui ce nu iubește. El a spus: „Dacă Mă iubește cineva, va păzi cuvântul Meu. Cel ce nu Mă iubește nu păzește cuvintele Mele”. (În 14, 23, 24).

De vrei să deprinzi iubirea Dumnezeiască? Îndepărtează-te de orice faptă, cuvânt, gândire, simțire care sunt oprite de Evanghelie. Prin vrăjmășia ta față de păcat, care este atât de urât Atotsfantului Dumnezeu, arată-ți și dovedește-ți dragostea către El. Vindecă neîntârziat prin pocăință păcatele în care ți s-ar întâmpla să cazi din neputința; cel mai bine este, însă, ca printr-o neslăbită luare-aminte la sine, să nu-ți îngădui nici aceste greșeli.

Vrei să deprinzi iubirea Dumnezeiască? Cercetează cu osârdie în Evanghelie poruncile Domnului și silește-te a le plini cu fapta, silește-te ca să prefaci virtuțile evanghelice în deprinderi, în însușiri ale tale. Se cuvine celui ce iubește să plinească întocmai voia celui iubit.

„Iubit-am poruncile Tale mai mult decât aurul și

topazul: pentru aceasta către toate poruncile Tale m-am îndreptat, toată calea nedreptății am urât” (Ps. 118 127, 128), spune Prorocul. O asemenea putere este numaidecât trebuincioasă pentru păzirea credincioșiei față de Dumnezeu. Credincioșia este o condiție de neînlăturat a iubirii. Fără aceasta, iubirea se destrama.

Prin fugă neconținută de rău și prin plinirea statornică a poruncilor evanghelice, în care se cuprinde toată învățătura morală a Evangheliei, ajungem la iubirea Dumnezeiască. Acesta este mijlocul prin care petrecem în iubirea de Dumnezeu: „Dacă veți păzi poruncile Mele, veți rămâne în dragostea Mea” (În 15, 10), a spus Mântuitorul.

Desăvârșirea iubirii se cuprinde în unirea cu Dumnezeu; sporirea în iubire este împreunată cu o negrăită, mângâiere, desfătare și lumânare duhovnicească. La începutul nevoinței, însă, ucenicul iubirii trebuie să poarte o luptă crâncenă cu sine însuși, cu firea să adânc vătămată: răul care a intrat prin cădere în firea noastră s-a făcut pentru ea lege, care lupta și se răzvrătește împotriva Legii lui Dumnezeu, împotriva legii sfintei iubiri.

Iubirea de Dumnezeu se întemeiază pe iubirea de aproapele. Atunci când se va șterge în tine ranchiună, să știi că te-ai apropiat de iubire. Atunci când inima ta va fi umbrită de o pace sfântă, plină de har, cu întreaga omenire, să știi că ești chiar la porțile iubirii. Aceste porți, însă, nu se deschid decât prin Duhul Sfânt.

Iubirea de Dumnezeu este un dar al lui Dumnezeu în omul care s-a pregătit prin curăția inimii, a minții și a trupului pentru primirea acestui dar. Pe măsură treptei pregătirii este și treapta darului, pentru că Dumnezeu este Drept-Judecător și în milostivirea Sa.

Iubirea de Dumnezeu este pe de-a-ntregul duhovnicească: „ce este născut din Duh, duh este” (În 3, 6).

„Ce este născut din trup; trup este” (În 3, 6): iubirea trupească, născută fiind din trup și sânge, are însușiri materialnice, stricăcioase. Ea este nestatornică și

schimbătoare: focul ei depinde în întregime de materie.

Auzind din Scriptură că Dumnezeu nostru este foc (Evr. 12, 29), că iubirea este foc, și simțind în tine focul iubirii firești, să nu crezi că este vorba de unul și același foc. Nu! Aceste focuri sunt potrivnice și se înăbușă unul pe celălalt. (Scara, Cuvântul 15). „Să slujim lui Dumnezeu după bună plăcerea Lui, cu evlavie și cu sfială: căci Dumnezeu nostru este foc mistuitor”. (Evr. 12, 28, 29).

Iubirea firească, iubirea căzută, aprinde sângele omului, îi pune în mișcare nervii, îi stârnește închipuirea; iubirea sfântă răcorește sângele, odihnește și sufletul, și trupul, atrage omul lăuntric la ruga tăcută, îl afundă în dulceața smereniei și desfătărilor duhovnicești.

Mulți nevoitori, luând iubirea firească drept iubire – Dumnezeiască, și-au înfierbântat sângele, și-au înfierbântat și închipuirea. Starea de înfierbântare se preschimbă foarte ușor într-o stare de frenezie (ieșire din minți). Cei ce se afla în starea de de înfierbântare și frenezie au fost socotiți de multă lume ca oameni plini de har și de sfințenie, iar ei, nefericiții, erau jertfe ale amăgirii de sine.

Mulți asemenea nevoitori au fost în Biserica Apuseană, începând din vremea căderii ei în papism, care în chip hulitor atribuie unui om însușiri dumnezeiești și îi dă acestuia o închinare cuvenită și potrivită numai lui Dumnezeu; mulți dintre acești nevoitori au scris cărți din starea lor de înfierbântare, în care amăgirea de sine extatica li se părea iubire dumnezeiască și în care închipuirea lor zdruncinată le zugrăvea o mulțime de vedenii care le măguleau iubirea de sine și trufia.

Fiule al Bisericii Răsăritene! Ferește-te de citirea unor asemenea cărți, ferește-te de a urma povețele celor ce s-au amăgit pe sine. Călăuzindu-te după Evanghelie și după Sfinții Părinți ai adevăratei Biserici, suie-te cu smerenie la înălțimea duhovnicească a iubirii Dumnezeiești prin mijlocirea lucrării poruncilor lui Hristos.

Să ții neclintit în minte că iubirea de Dumnezeu este

cel mai înalt al Sfântului Duh, iar omul poate doar să se pregătească, prin curăție să smerenie, pentru primirea acestui mare dar, prin care se schimbă și mintea și inima și trupul.

Osteneala noastră este deșartă, stearpă și vătămătoare atunci când căutăm a descoperi în noi, mai înainte de vreme, înaltele daruri duhovnicești: pe acestea le dăruiește Milostivul Dumnezeu, la vremea lor, plinitorilor statornici, răbdători și smeriți ai poruncilor evanghelice. Amin.

Articol V. Cursele stăpânitorului lumii acesteia

Sub flamura sfintei cruci, vă duc, fraților, la o priveriște duhovnicească. Să ne fie călăuză marele între bine plăcuții lui Dumnezeu Antonie, pustnicul egiptean.

Acesta, oarecând, prin lucrarea unei descoperiri Dumnezeiești, a văzut cursele diavolului întinse prin toată lumea, ca să-l vâneze pe om spre pierzare. Văzând mulțimea nenumărată a acestor curse, cu plângere l-a întrebat pe Domnul: „Doamne! Cine, oare, poate să scape de cursele acestea și să se mântuiască?” (Patericul Egiptean - Preacuviosul Avva Dorotei. Învățătura a 2-a).

Mă cufund, gânditor, în cugetarea asupra curselor diavolului. Ele sunt răspândite în afară și înăuntrul omului. O cursă este unită îndeaproape cu alta; în unele locuri, cursele stau pe câteva rânduri; în altele sunt făcute deschizături largi, dar care duc în lațurile cele mai amarnice, din care izbăvirea pare deja cu neputință. Privind la cursele cele mult meșteșugite, mă tânguiesc cu amar! Fără de voie reiau întrebarea fericitului locuitor al pustiei: „Doamne! Cine, oare, se va izbăvi din aceste curse?”

Pentru mintea mea, sunt răspândite curse în felurite cărți care se numesc pe sine lumină, dar cuprind învățături ale întunericului, scrise sub înrâurirea vădită sau ascunsă a întunecatului și atotraului stăpânitor al lumii acesteia, având ca izvor înțelegerea vătămă de căderea în păcat, „intru minciună omenească, intru viclenia meșteșugirilor

înșelăciunii” (Efes. 4, 14), cum spunea Apostolul, cărți scrise de scriitori care fără de minte se înfierbântă din mintea trupului lor. (Colos. 2, 18).

Aproapele meu, și - în iubirea către el trebuie, doar, să-mi caut mântuirea - mi se face cursa care mă vânează spre pierzania mea, atunci când mintea lui este prinsă în cursele învățaturii și cugetării mincinoase și amăgitoare. Mintea mea la rândul ei poartă pecetea căderii, este acoperită cu acoperământ de întuneric, molipsita de otrava minciunii. Încă din rai tindea ea, cu nesocotința și nebăgare de seamă, către dobândirea cunoștinței pierzătoare și ucigătoare! Iar după cădere, s-a făcut încă mai nehibzuită, mai cutezătoare: cu îndrăzneală se îmbată din paharul cunoștinței otrăvite, și prin aceasta nimicește în sine cu desăvârșire gustul și dorirea de paharul cel Dumnezeuiesc al cunoștinței mântuitoare.

Câte curse pentru inima mea! Văd curse grosolane și curse măiestre. Pe care să le numesc mai primejdioase, mai cumplite? Nu mă pricep. Vânătorul este iscusit, și pe cel ce scapă din cursele grosolane îl prinde în lațurile cele meșteșugite. Sfârșitul vânătorii este unul singur - pierzania. Cursele sunt ascunse în toate felurile, cu o deosebită măiestrie. Căderea este ascunsă în toate chipurile biruinței; dorința de a plăcea oamenilor, fățarnicia, slava deșartă sunt ascunse sub toate chipurile virtuții. Amăgirea, întunecată înșelare, poarta chip duhovnicesc, ceresc. Dragostea sufletească, adesea pătimașă, se ascunde sub chipul iubirii sfinte; desfătarea mincinoasă, închipuită, °se dă drept desfătare duhovnicească. Stăpânitorul lumii acesteia se străduiește prin toate mijloacele să-l țină pe om închis în firea căzută: și aceasta este de ajuns, fără să fie nevoie de păcate grosolane, pentru a-l face pe om străin de Dumnezeu. Păcatele grosolane sunt înlocuite cu deplină izbândă, precum pe bună dreptate socotește vânătorul, de trufașă părere de sine a creștinului care se mulțumește cu virtuțile firii căzute și se dă pe mâna amăgirii de sine, înstrăinându-

se prin aceasta de Hristos.

Câte curse pentru trup! El însuși ce mai cursa! Cum se folosește de el stăpânitorul lumii acesteia! Prin mijlocirea trupului, plecându-ne înclinărilor și dorințelor sale josnice, ne apropiem de asemenea cu dobitoacele necuvântătoare. Ce prăpastie! Ce îndepărtare de la Dumnezeuiască asemenea, ce cădere! În această prăpastie adâncă, înfricoșată, îndepărtată de Dumnezeu ne prăbușim atunci când ne lăsăm în voia grosolanelor desfătări trupești, numite, după greutatea păcătoșeniei lor, căderi. Nici desfătărilor trupești mai puțin grosolane nu sunt, însă, mai puțin pierzătoare. Din pricina lor este părăsită grijă de suflet, este uitat Dumnezeu, cerul, veșnicia, rostul omului. Stăpânitorul lumii acesteia se străduiește să ne țină într-o neîncetată distracție și întunecare tocmai prin mijlocirea desfătărilor trupești! Prin simțurile trupești, aceste ferestre către suflet, prin care sufletul are legătură cu lumea văzută, el îl adapa neîncetat cu desfătări ale simțurilor, și totodată cu păcatul și robia care sunt nedespărțite de acestea. În faimoasele săli de concert pământești răsună o muzică ce exprima și stârnește feluritele patimi; aceste patimi sunt înfățișate și în teatrele pământești; aceste patimi sunt răscolite prin distracțiile pământești: omul este adus, prin toate mijloacele cu putință, la desfătarea cu răul care îl ucide. Îmbătându-se cu acesta, ei uita binele cel mântuitor al lui Dumnezeu și sângele Dumnezeului-Om, prin care am fost răscumpărați.

Iată o slabă descriere a curselor răspândite de către stăpânitorul lumii acesteia spre vânarea creștinilor. Descrierea este slabă, dar oare nu v-a stârnit, fraților, o groază îndreptățită, oare în sufletul vostru nu s-a născut întrebarea: „Cine oare poate să scape din aceste curse?”

Înfricoșatul tablou încă nu este terminat! Mâna mea, călăuzită de cuvântul lui Dumnezeu, încă, încă se mai îndeamnă să zugrăvească.

Ce glăsuiește cuvântul lui Dumnezeu? El vestește prorocia care se împlinește sub ochii noștri, prorocia ca în

vremurile din urmă, din pricina „înmulțirii fărădelegii, dragostea multora se va răci” (Mt.24, I 2). Cuvântul cel nemincinos al lui Dumnezeu, mai nestrămutat decât cerul și pământul, ne vestește înmulțirea, în aceste vremuri din urmă, a curselor diavolești și înmulțirea numărului celor ce pier în aceste curse.

Întocmai! Mă uit la lume și văd: cursele diavolului s-au înmulțit față de vremurile de început ale Bisericii lui Hristos, s-au înmulțit peste măsură. S-au înmulțit cărțile care cuprind învățături mincinoase; s-au împutinat, s-au împutinat peste măsură cei ce urmează Sfântului Adevăr; s-a întărit cinstirea față de virtuțile iirești, pe care le pot avea și iudeii, și păgânii; s-a ivit cinstirea față de virtuțile de-a dreptul păgânești, potrivit firii însăși, care le privește ca pe niște rele; s-a împutinat înțelegerea virtuților creștine, nu mai zic că s-a împutinat, a pierit aproape, plinirea lor cu lucrul; a prins aripi viața materială; piere viața duhovnicească; desfătărilor și grijile trupești înghit aproape tot timpul oamenilor; aceștia nici nu mai au când să-și aducă aminte, măcar, de Dumnezeu. Și toate acestea devin datorie, devin lege. „Din pricina înmulțirii fărădelegii, dragostea multora se va răci”, și a acelora care ar fi rămas în iubirea de Dumnezeu dacă răul nu ar fi fost atât de obștesc, dacă lațurile diavolului nu s-ar fi înmulțit atât de amarnic.

Îndreptățită era întristarea fericitului Antonie. Cu atât mai îndreptățită este întristarea creștinului din vremea de azi înaintea priveliștii curselor diavolești; întemeiată este înlăcrimată întrebare: „Doamne! Cine, oare, dintre oameni poate să scape de aceste curse și”.

să se mântuiască?

La întrebarea precuviosului pustnic a venit de la Domnul răspunsul: „Smerită cugetare trece de aceste curse, iar ele nu pot nici măcar a se atinge de ea”. Dumnezeuiesc răspuns! Cum înlătura din inima orice îndoială, arătând în puține cuvinte un mijloc de nădejde pentru a birui asupra potrivnicului nostru, mijloc de

destrămare și nimicire a meșteșugitelor sale lături, împletite cu ajutorul îndelungilor ani de luptă cu omul și a unei nemăsurate răutăți.

Să ne îngrădăm mintea prin smerenie, fără a-i îngădui să tindă în chip nesocotit și cutezător către dobândirea cunoștințelor, oricât ne-ar ațâța curiozitatea, noutatea și păruta lor însemnătate. Să o păzim de ispita învățăturilor mincinoase, ascunse sub numele și înfățișarea învățăturii creștine. Să o smerim intru ascultarea față de Biserică, smerind orice cugetare care se ridică împotriva minții lui Hristos (2 Cor. 10, 5), împotriva minții Bisericii. La început, chinuitoare este pentru minte calea cea strâmtă a ascultării față de Biserică; ea, însă, aduce la lărgimea și libertatea-înțelegerii duhovnicești, înaintea căreia pier toate părutele nepotriviri pe care le afla înțelegerea trupească și sufletească în supunerea fără abatere față de Biserică. Să nu-i îngăduim minții a citi despre lucrurile duhovnicești altceva decât ceea ce este cuprins în cărțile scriitorilor adevăratei Biserici; cărți despre care Biserica însăși a dat mărturie că ele sunt organe ale Sfântului Duh. Cel ce citește pe sfinții scriitori se împărtășește nemijlocit de Sfântul Duh care locuiește în ei și grăiește prin ei; cel ce citește scriitorii eretici, chiar dacă ar fi ele împodobite cu numele de „sfinte” de către adunătura lor eretică, se împărtășește de duhul cel viclean al înșelării (Sfântul Petru Damaschinul. Filocalia, „Despre dreapta – socotința”): din pricina neascultării față de Biserică, al cărei miez este trufia, el cade în cursele stăpânitorului lumii acesteia.

Ce să facem cu inima? Să altoim la acest măslin sălbatic un ram din măslinul cel roditor, să o întipărim cu însușirile lui Hristos, să o deprindem cu smerenia evanghelică, să o silim să primească voia Evangheliei. Văzând nepotrivirea ei cu Evanghelia, neîncetata ei împotrivire și nesupunere față de Evanghelie, să vedem în această împotrivire, ca într-o oglindă, căderea noastră. Văzându-ne căderea, să plângem pentru ea înaintea Domnului, a Ziditorului și Răscumpărătorului nostru, să ne

îndurerăm cu întristarea cea mântuitoare; să nu contenim a petrece în această întristare până ce nu vom vedea tămăduirea noastră. „Inimă înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi” (Ps. 50, 19), lăsând-o vânării vrăjmașului. Dumnezeu este Ziditorul nostru și Stăpân cu drepturi depline: El poate să rezidească inima noastră și va preface inima care I se tânguiește neîncetat cu plâns și rugăciune, o va preface dintr-o inimă iubitoare de păcat, într-o inimă iubitoare de Dumnezeu și sfântă.

Să ne păzim simțurile trupești, neîngăduind păcatului să intre prin ele în îngrădirea sufletului nostru. Să ne înfrânăm ochiul cel iscoditor și urechea cea iscoditoare; să punem zăbala strânsă asupra acelui mic mădular al trupului care este în stare să dea naștere unor mari cutremure, asupra limbii noastre; să potolim năzuințele dobitocești ale trupului prin înfrânare, priveghere, osteneli, deasă aducere-aminte de moarte, prin rugăciunea statornică intru luare-aminte. Ce nestatornice sunt desfătărilor trupești! Cu ce miasma se sfârșesc! Dimpotrivă, trupul îngrădit prin înfrânare și păzirea simțurilor, spălat prin lacrimile pocăinței, stintit prin deasă rugăciune, de zidește în chip tainic că Biserica a Sfântului Duh, Care face nelucrătoare toate uneltirile vrăjmașului împotriva omului.

„Smerită cugetare trece de toate cursele diavolești, și acestea nu pot nici măcar a se atinge de ea”.

Amin. Anul 1846. Pustia lui Serghie.

Articol VI.

Articol VII.

Articol VIII.

Articol IX. În loc de postfață

„Bucură-te, noule Gură de Aur, care prin cuvintele tale de foc pe mulți rătăciți prin pocăință i-ai adus la Dumnezeu; bucură-te, ca prin gura ta Domnul Cel iubit de tine propovăduia; bucură-te, Ierarhe Ignatie, al pocăinței și rugăciunii lucrător și dascăl preaales!”

Prin asemenea cuvinte de aleasa heretisire și înaltă cinstire, Biserica dreptslăvitore îl laudă, atât în slujba cât

și în acatistul ce îi sunt închinat, pe cel ce a strălucit ca un mare luminator între sfinții ierarhi ai veacurilor din urmă, pe iubitul ei fiu și vrednicul ei slujitor, sfântul Ignatie Briancianinov ('1 1864).

După o copilărie nefurată de cele proprii acestei vârste, plină de o maturitate, o grijă de suflet și o luare-amine de sine ce îi prevesteau viitoarele sporiri și îmbogățiri duhovnicești, după o scurtă perioadă în care fiind în lume este „disputat” între împăratul pământesc (tarul) și Împăratul Cel Ceresc, viitorul ierarh alege partea cea bună, care nu se va lua de la el în veci: limanul cel dorit al vieții îngerești, și aceasta chiar la Obțină, aleasa mănăstirilor și sihăstriilor Rusiei veacului al XIX-lea. Aici are marea binecuvântare și fericire de a fi, pentru o vreme, ucenic de chilie al marelui Stareț, Sfântul Leonid, de la care adună din belșug polen și miere duhovnicească, precum și de la sfinții stareți, frații Moise și Antonie, și de la alți cuvioși mult îmbunătățiți împreună-vietuitori. Acumulările teoretice și practice făcute acum îi vor fi de un nespus de mare și real folos atunci când va primi din partea mai-marilor Bisericii pravoslavnice grelele ascultări de egumen al mănăstirii Pelsema, stareț al Marii Lavre a Sfântului Serghie de Radonej și, mai apoi, de episcop.

Scrisă în 1846 în liniștea pustiei unde odinioară s-a nevoit marele între cuvioși Serghie, alesul Prea Sfintei Treimi și văzătorul Maicii lui Dumnezeu, „Despre înșelare” este aceea dintre scrierile Sfântului Ignatie pe care, dacă ni s-ar cere să o caracterizăm doar printr-un cuvânt, nu am ezita nicio clipă să o numim: cutremurătoare. Îndrăznim să afirmăm aceasta deoarece iată, în cei 153 de ani care s-au scurs de când a văzut lumina tiparului, actualitatea informației ei nu a scăzut nicidecum, puterea ei de a produce „seisme” duhovnicești dintre cele mai benefice, de a lumina și întări inimi și minți slăbănogite de păcat, amăgite și rătăcite de el, este nu numai intactă, ci chiar crescândă, căci și în privința ei ni se pare potrivit cuvântul apostolesc: „unde s-a înmulțit păcatul a prisosit harul”.

„Veac grozav”, l-a numit Cuviosul Agatanghel în prorocirile sale de acum circa 700 de ani pe cel de-al douăzecilea de la nașterea Mântuitorului Hristos, „secol al confuziilor axiologice”, valorice, l-au caracterizat trăitori autentici, care s-au iscusit în grelele ispite și încercări prin care i-a trecut milă, întotdeauna iubitoare de oameni, a proniei dumnezeiești.

Multă este felurimea strălucirilor luminilor acestei cărți, care „atacă” atât întunericul vădit, cât și „luminile cele întunecate” ale sufletelor noastre, dar numai câteva mici nuanțe ale lor vom încerca să semnalăm în cele ce urmează, căci starea mai mult decât precară a vederii. noastre sufletești, a celor ce îndrăznim să scriem cele de față, trebuie să o recunoaștem deschis, nici nu ne îngăduie mai mult.

Că nimeni altul, Sfântul Ignatie ne pune înaintea rezultatele pe care le-a dobândit cu „microscopul” său duhovnicesc prin nevoințe, lupte și primejdii personale despre care nu ne mărturisește în mod direct nimic, dar pe care cei lucrători le pot citi printre rânduri. Despre pocăință, despre care toți am auzit, dar pe care atât de anevoie ne hotărâm să o punem ca temelie tare și statornică a viețuirii noastre în Hristos, printre multe altele, toate de o însemnătate covârșitoare, marele ierarh ne spune și aceasta: „Toate felurile de înșelare diavolească la care se supune cel ce se nevoiește în rugăciune apar ca urmare a faptului că la temelia rugăciunii nu este pusă pocăință, că pocăință nu s-a făcut izvorul, sufletul, scopul rugăciunii”. În întreg cuprinsul cărții leit-motivul pocăinței este analizat sub atâtea unghiuri, cu atâta acribie, cu grijă pe care nici cea mai duioasă dintre mame nu ar putea-o avea față de pruncuții ei, încât îndreptățirea de sine că am auzit vorbindu-ni-se despre pocăința mai mult în sintagme și metafore și de aceea concretețea acestei virtuți ne scapă, nu mai poate sta nicicum în picioare.

Cei mai mari sfinți ai Ortodoxiei sunt citați cu o pertinentă desăvârșită și în anumite contexte trebuincioase

comentați în chip strălucit. „Oricât de înalte ar fi nevoințele noastre, dacă nu am dobândit inima îndurerată, atunci nevoințele noastre sunt mincinoase și deșarte” (Scara, Cuvântul al 7-lea). Iar la cele spuse de Sfântul Simeon Noul Teolog ca „Părerea nu îngăduie celor părute să ia cu adevărat ființă”, Sfântul Ignatie face acest minunat comentariu: „Cel căruia i se pare că este despățimit nu se va curăți niciodată de patimi; cel căruia i se pare că este plin de har nu va primi niciodată har; cel căruia i se pare că este sfânt nu va ajunge niciodată la sfințenie. Să fie limpede: cel ce socote că are lucrări duhovnicești, virtuți, merite, daruri harice, care se măgulește și se desfată cu «părerea», prin aceasta «părere» îngrădește lucrărilor duhovnicești, virtuților creștine și harului dumnezeiesc intrarea în el și deschide larg poarta pentru îmbolnăvirea de păcat și pentru demoni. Pentru cei molipsiți de «părere» deja nu se mai afla nicio puțință de sporire duhovnicească: ei au nimicit această puțință jertfind pe altarul minciunii înseși principiile pe care se întemeiază lucrarea omului, lucrarea mântuirii sale, și anume felul în care el privește adevărul”. Capitolul intitulat „Vederea păcatului propriu” - ne apare ca un tablou duhovnicesc zugrăvit cu o măiestrie unică; el poate sta cu cinste alături de tot ce s-a scris mai adânc și mai frumos despre pocăința de dumnezeieștii Părinți.

În grijă să părintească de adevărat pastor al turmei cuvântătoare ce i-a fost încredințată de Dumnezeu, marele ierarh vine și cu numeroase exemple concrete, de autori și opere care nu au scăpat de cumplitele mreje diavolești ale înșelării de sine, amăgirii de sine și beției de sine. În menghina minții sale îndumnezeite autori ca Toma de Kempis, Milton, Klopstock, Racine etc. Și „opere fundamentale” ale lor cedează - vai! - mai ușor decât nucile și alunele goale sub greutatea unui buldozer. Iată de pildă ce afirmă - și demonstrează aceasta în multe feluri și în diferite contexte ale lucrării cu argumente de o claritate cu neputință de contestat - despre „Urmarea lui Hristos”,

o carte bine-cunoscută, ades recomandată și citită de credincioșii noștri și uneori chiar de cei din cinul monahal.

„«Urmărea» - atunci când a apărut pentru prima oară a fost osândită chiar de biserica să latină, fiind pusă sub urmărirea Inchiziției. Urmărirea a încetat, mai apoi, și s-a prefăcut în protecție, atunci când s-a văzut că această carte este o bună unealtă de propoganda în rândul oamenilor care și-au pierdut adevărata înțelegere a creștinismului și au păstrat cu el doar o legătură de suprafață...

Cartea îi poartă pe cititorii săi drept spre părtășia cu Dumnezeu, fără a-i curați, mai înainte, prin pocăință: de aceea și stârnește o deosebită aplecare spre ea în oamenii pătimiși, care nu au bătut cărarea pocăinței, care nu au fost preveniți cu privire la amăgirea de sine și la înșelare, care nu au luat povata din învățătura Sfinților Părinți ai Bisericii Ortodoxe, cum să viețuiască după legea duhovnicească...

Cugetarea semeață, subțirea patimă a dulceții și slava deșartă sunt înfățișate de această carte ca lucrare a harului dumnezeiesc. Când cugetăm că până mai ieri duhovnici care se socoteau - și erau socotiți de foarte mulți îndreptători ai credinței și ai monahismului contemporan, citau în neștire și cu mare admirație din această carte, recomandând-o călduros tuturor, nu putem să nu concluzionăm ca fiind nespus de periculoasă acreditarea ideii că i-am putea cunoaște în exhaustivitate pe Sfinții Părinți, că știm despre ei și operele lor atât de mult încât nu mai este de trebuință să ne mai și învățăm de către alții și de la alții, ci numai să învățăm noi pe ceilalți. Sfinții Părinți ne-au avertizat că vulturul care are doar o unghie a unei ghiare prinsă în cursa este imobilizat mai mult chiar decât o biată orătanie din ograda. Necunoașterea, fie și numai a unei opere a luminătorilor Ortodoxiei, dar capitală, așa cum este și „Despre înșelare”, poate provoca deraieri spirituale pe cât de ascunse, pe atât de periculoase, cu urmări catastrofale pentru mulți, chiar și

pentru cei care se socot sau sunt socotiți... infailibili și atotștiutori.

Încheiem cu mult folositoare rugăciune a Sfântului Ignatie – cu care se și încheie mai sus pomenitul capitol despre „Vederea păcatului propriu” – rugăciune pe care mulți creștini râvnitori și monahi sporiți au inclus-o în pravila lor zilnică încă de la mijlocul secolului trecut:

„Doamne! Dă-ne să ne vedem păcatele noastre, așa încât mintea noastră, atrasă cu desăvârșire de luarea-aminte față de păcatele noastre, să înceteze a mai vedea greșelile aproapelui și să-i vadă pe toți, într-acest chip, buni. Dă inimii noastre să părăsească grijă pierzătoare de neajunsurile aproapelui, să își unească toate grijile numai în grijă pentru dobândirea curăției și sfințeniei poruncite și gătite nouă de Tine. Dă-ne nouă, celor ce ne-am întinat haina sufletului, să o albim iarăși; ea a fost deja spălată prin apele botezului, iar acum, după pângărire, aceste haine au nevoie să fie spălate prin apele lacrimilor. Dă-ne să vedem în lumina harului Tău neputințele cele de multe feluri care trăiesc în noi, înăbușind în inima mișcările duhovnicești, aducând în ea mișcările sângelui și trupului care sunt potrivnice Împărăției lui Dumnezeu. Dă-ne marele dar al pocăinței, înaintea căruia merge și pe care îl naște marele dar al vederii păcatelor noastre. Păzește-ne, cu aceste mari daruri, de hăurile amăgirii de sine, care apare în suflet din pricina păcătoșeniei sale, neluate în seamă și neînțelese, și se naște din lucrările patimii dulceții și slavei deșarte care trăiesc în el neluate în seamă și neînțelese. Păzește-ne pe noi cu aceste mari daruri în calea noastră către Tine, și dă-ne să ajungem la Tine, Căla Ce chemi pe cei ce își recunosc păcătoșenia și lepezi pe cei ce se socotesc drepti, ca să te slavoslovim în veci, întru veșnica Ta fericire, a Singurului Dumnezeu Adevărat, Răscumpărătorul celor robiți și Mântuitorul celor pierduți. Amin”.

C A L E A S F I N T I L O R

«Fiule al Bisericii de Răsărit, cea Una, Sfântă și
lupta ta cea nevăzută călăuzește-te după povețele
ai Bisericii tale; ei poruncesc ca înainte de a
lucrarea vădită a Sfântului Duh să te ferești de o

